

INSPIROWNIK

DLA UCZELNI

Jak budować świadomość na temat
Celów Zrównoważonego Rozwoju?

Partner
Inspirownika

SGH

Spis treści

Wprowadzenie

O kampanii edukacyjnej Dobre Cele

O Kampanii 17 Celów

O *Inspirowniku*

I. AGENDA 2030 I CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W PIGUŁCE

Czym są Agenda 2030 i Cele Zrównoważonego Rozwoju?

Współzależność Celów i ich wzajemny wpływ

Czy Polska jest na dobrej drodze do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju?

Skąd czerpać wiedzę o realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju?

II. UCZELNIE A CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Jaką rolę odgrywają uczelnie w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju?

Cele Zrównoważonego Rozwoju a strategia uczelni

Realizacja SDGs w wiodących uczelniach europejskich

Deklaracja Społecznej Odpowiedzialności Uczelni

III. BUDOWANIE ŚWIADOMOŚCI NA TEMAT CELÓW ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Dlaczego uczelnie powinny edukować na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju?

Jak uczelnie mogą budować świadomość interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju?

Dlaczego w komunikacji na temat SDGs warto wykorzystywać Dobre Cele?

IV. PARTNERSTWO JAKO NIEZBĘDNY ELEMENT REALIZACJI CELÓW ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Z kim współpracować, aby lepiej promować i realizować Cele Zrównoważonego Rozwoju?

Rola polskich uczelni w transferze wiedzy ESG

Zdjęcia – lista źródeł

3

5

7

8

11

12

13

15

21

23

24

36

40

42

45

46

52

65

68

72

78

80

Wprowadzenie

W 2022 roku państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych przekroczyły półmetek realizacji Agendy 2030 – ambitnego planu zniwelowania nierówności społecznych, przywracania równowagi w środowisku naturalnym oraz zapewniania dobrobytu i pokoju na świecie. Agenda 2030 obejmuje 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju, którym towarzyszy 169 zadań szczegółowych wraz ze wskaźnikami umożliwiającymi monitorowanie postępów. Cele to zatem swoista mapa drogowa do lepszego świata. Ogromną wartością Agendy 2030 jest uniwersalność i światowy zakres tego dokumentu, dzięki czemu zarówno działania rządów, jak i biznesu, organizacji pozarządowych czy uczelni mogą być prowadzone w spójny sposób. To słuszne podejście, ponieważ globalne i lokalne wyzwania charakteryzuje wysoki poziom złożoności i intensywności, przez co nie można ich rozwiązać na poziomie jednostki, czy nawet pojedynczego państwa. Aby wizja opisana w Agendzie 2030 mogła zostać zrealizowana, potrzebna jest aktywna współpraca i ambitne partnerstwa.

Z takim zamiarem stworzyliśmy Kampanię 17 Celów, która ma za zadanie mobilizować biznes do kreowania nowych rozwiązań we współpracy z interesariuszami. Częścią Kampanii jest seria *Inspirowników*, z których trzeci – skierowany do uczelni – oddajemy dziś w Państwa ręce. Instytucje szkolnictwa wyższego, obok miast i organizacji pozarządowych – adresatów poprzednich edycji naszej publikacji, stanowią kolejny filar procesu zmiany w kierunku zrównoważonego rozwoju.

Unikalna pozycja uczelni w społeczeństwie i procesie realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju wynika z odpowiedzialności, jaką ponoszą za tworzenie i popularyzację wiedzy, kształtowanie kolejnych pokoleń liderów oraz

dostarczanie przełomowych rozwiązań, które pozytywnie wpływają na wszystkie aspekty naszego życia – od zdrowia, przez ochronę środowiska, aż po technologie, z których korzystamy. W roku akademickim 2022/2023 w Polsce działało aż 359 uczelni, które zatrudniały ponad 161 tysięcy pracowników, kształciły 1,2 mln studentów oraz współpracowały z tysiącami samorządów, firm i NGO.

Inspirownik dla uczelni ma na celu odpowiedzieć na pytania *dlaczego?* oraz *jak?* uczelnie mogą budować świadomość istnienia Agendy 2030 wśród swoich licznych interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. Mamy nadzieję, że zgromadzona w publikacji wiedza i ponad 50 dobrych praktyk pomogą Państwu w tym ważnym zadaniu. Życzymy owocnej lektury i zachęcamy do współpracy, bo tylko w szerokim gronie partnerów wykorzystujących efekt synergii i proces wzajemnego uczenia się będziemy mogli zrealizować ambitną wizję lepszego świata opisaną w Agendzie 2030!

Kampania 17 Celów

Warszawa, wrzesień 2023 r.

Słowo wstępne od Partnera

Z ogromną satysfakcją oddajemy w Państwa ręce *Inspirownik dla uczelni*, którego celem jest rozpowszechnianie Celów Zrównoważonego Rozwoju w ramach Agendy 2030. Na polskich uczelniach kształci się ponad 1,2 mln studentów. Przekazywanie młodym osobom wiedzy na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, będzie miało ogromny wpływ na decyzje – zawodowe i prywatne – jakie będą podejmować w przyszłości. Nie mam wątpliwości, że skala i poziom złożoności globalnych wyzwań, przede wszystkim klimatycznych, ale także gospodarczych i społecznych, są tak duże, że konieczna jest współpraca na poziomie poszczególnych państw i regionów. Aby Cele Zrównoważonego Rozwoju mogły zostać osiągnięte, potrzebne jest współdziałanie organizacji rządowych, samorządowych, pozarządowych, edukacyjnych – w tym szkół wyższych, biznesu a także indywidualnych osób.

Absolwent szkoły wyższej powinien być gotów do wypełniania zobowiązań społecznych i realizacji zadań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Uczelnie pełnią ważną rolę w tworzeniu przyszłości zgodnej z koncepcją zrównoważonego rozwoju, a inicjowanie debat nad ważnymi kwestiami społecznymi to obowiązek sektora akademickiego. Rola szkół wyższych jest o tyle istotna, że powinny one zarówno uczestniczyć w rozwiązywaniu głównych problemów społecznych w ramach szeroko rozumianego ekosystemu, obejmującego różnych interesariuszy, jak i kształtować liderów, którzy cechują się wrażliwością społeczną. Kompetencje społeczne są bardzo pożądane u przyszłych liderów zmian, otwartych na wyzwania, które stawia przed nimi nieprzewidywalne otoczenie.

Uniwersytety mają do odegrania kluczową rolę w zakresie edukacji w obszarze zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności, ale złożony

i wieloaspektowy charakter tego zagadnienia to swoisty sprawdzian dla uczelni. Chociaż w programach nauczania jest coraz więcej zagadnień związanych ze zrównoważonym rozwojem, istnieje potrzeba bardziej holistycznego zrozumienia tego problemu. Należy dążyć do tego, aby w każdym młodym człowieku zaszczepić ideę zrównoważonego życia. To istotne wyzwanie dla uczelni. Ważne, aby przy podejmowaniu wszelkich decyzji uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju.

dr hab. Piotr Wachowiak, prof. SGH
Rektor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

SGH

O kampanii edukacyjnej Dobre Cele

Dobre Cele to ogólnopolska kampania edukacyjna, której zadaniem jest zapoznanie mieszkańców Polski z Celami Zrównoważonego Rozwoju oraz wskazanie możliwych sposobów ich realizacji w codziennym życiu.

Dobre Cele powstały pod parasolem **Kampanii 17 Celów** – inicjatywy, która od 2016 roku mobilizuje polski biznes do działania na rzecz realizacji Agendy 2030 (więcej na stronie XX). Sektor prywatny to jednak za mało – wszyscy mieszkańcy Polski są ważnymi interesariuszami i partnerami tej zmiany. W Polsce do niedawna brakowało szeroko zakrojonych, usystematyzowanych działań edukacyjnych na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju. Badanie¹, które w 2021 roku przeprowadzono w ramach Kampanii 17 Celów we współpracy z Bankiem BNP Paribas wskazało na duży poziom niewiedzy, a jednocześnie – potencjał do zaangażowania obywateli (o czym piszemy na stronie 45).

Dobre Cele powstały, aby przedstawić złożone zagadnienia Agendy 2030 w sposób **przystępny dla wszystkich odbiorców**, w tym tych, którzy po raz pierwszy stykają się z Celami Zrównoważonego Rozwoju. 169 zadań wpisanych w 17 Celów zostało „przetłumaczonych” z globalnego kontekstu na **poziom lokalny** – Polski. Dobre Cele są pierwszą kampanią w kraju, która w kompleksowy sposób podchodzi do Agendy 2030, uwzględniając istotę współzależności Celów. Oprócz informowania o założeniach Agendy, przekazuje także dokładne wskazówki na temat tego, co każdy z nas może zrobić, aby przyczynić się do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju.

¹ Więcej na temat badania na stronie 45 *Inspirownika*.

² Więcej na temat badania na stronie 45 *Inspirownika*.

Przeprowadzenie działań edukacyjnych oraz zbudowanie świadomości Agendy 2030 w społeczeństwie, podobnie jak realizacja samej Agendy, to zadania, których nie da się przeprowadzić samodzielnie. Dlatego od pierwszego dnia kampanii Dobre Cele towarzyszy nam grono partnerów. Partnerzy Główni oraz Partnerzy Merytoryczni – organizacje pozarządowe, wspierają nas w zapewnieniu materiałów edukacyjnych najwyższej jakości. Z kolei Partnerzy Samorządowi, Akademicy oraz Medialni promują Cele Zrównoważonego Rozwoju wśród mieszkańców, studentów i innych odbiorców. Sieć partnerów kampanii liczy obecnie ponad 50 organizacji, a my cały czas poszukujemy kolejnych, które chcą wspólnie wykorzystać siłę edukacji, by budować zrównoważoną przyszłość Polski i zaangażowane społeczeństwo obywatelskie. **Dołącz do nas już dziś!**

Kalendarium:

II-IV 2021

- Stworzenie koncepcji i przeprowadzenie badania² na temat znajomości Celów Zrównoważonego Rozwoju przez Polaków, którego wyniki dały impuls do stworzenia ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej.

V-VIII 2021

- Prace nad pomysłem na kampanię Dobre Cele, która w prosty sposób wytłumaczy, czym są Cele Zrównoważonego Rozwoju. Analiza ponad 150 raportów i 500 wskaźników, aby dokonać wyboru najważniejszych zagadnień dla Polski. Poszukiwanie partnerów.

IX 2021

- Oficjalny start Dobrych Celów w Światowym Dniu Działania. Uruchomienie portalu www.dobrecele.pl i dotarcie do 60 tys. osób w ciągu pierwszego tygodnia kampanii.

CEL 4: UCZ SIEBIE I INNYCH

Dlaczego to jest ważne?

Mówimy, że człowiek uczy się przez całe życie – a jak to wygląda w rzeczywistości? Co trzecie dziecko deklaruje, że ma trudności w nawiązywaniu przyjaźni, a niemal 40% uczniów i uczniów nie czuje się dobrze w szkole, co negatywnie odbija się na ich edukacji. Z kolei osoby dorosłe często polegają jedynie na wiedzy wyniesionej ze szkoły i niechętnie wracają do uczenia się po rozpoczęciu kariery zawodowej, chociaż dynamiczna sytuacja na rynku pracy oraz postęp technologiczny wymuszają stałe podnoszenie kwalifikacji. Przed nami coraz poważniejsze wyzwania globalne – aby stawić im czoła potrzebujemy edukacji, która zakłada rozwijanie kompetencji krytycznego myślenia, otwartości i dostrzegania różnych perspektyw.

Statystyki dla Polski

- 26,4%** POLSKICH UCZENNICTWA I UCZNIÓW JEST DREŹCZONYCH CO NAJMNIEJ KILKA RAZY W MIESIĄCU
- 4%** DOROSŁYCH POLEK I POLAKÓW DOKSZTAŁCA SIĘ
- 100** MIEJSCE POLSKI W RANKINGU DOSTOSOWANIA SYSTEMU EDUKACJI DO POTRZEB RYNKU PRACY (NA 141 KRAJÓW)

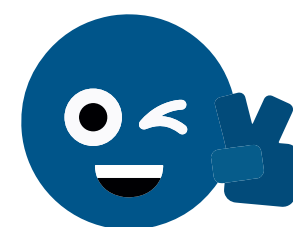
Co musi się zmienić?

Dobra edukacja to taka, w której występuje równowaga w zakresie dostarczania wiedzy, budowania różnorodnych kompetencji i tworzenia relacji między ludźmi. Sam proces zdobywania wiedzy powinien być ciekawy – chętniej uczymy się tego, co nas interesuje lub dotyczy nas bezpośrednio! Obecnie mamy do dyspozycji Internet – skarbnicę darmowej i dostępnej wiedzy, często zaprezentowanej w przystępnej formie. Umiejętność wyszukiwania informacji oraz weryfikowania ich źródła jest dziś kluczowa. Ważna jest także edukacja na temat zrównoważonego rozwoju – zapoznaj się z innymi Dobrymi Celami i wprowadzaj je w życie!

Sprawdź się!

TAK	NIE	TAK	NIE
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

CZAS NA TWÓJ RUCH! WIĘCEJ NA STRONIE: www.dobrecele.pl

Odwiedź naszą stronę,
aby dowiedzieć się,
dlaczego każdy z 17
Celów jest ważny i co
musi się zmienić, aby
osiągnąć je w Polsce!

X 2021-I 2022

- Promocja kampanii w Internecie oraz na konferencjach. Pierwszy spot edukacyjny wyświetlany w warszawskiej komunikacji miejskiej.

II 2022

- Wirtualny Zjazd Partnerów Kampanii, zorganizowany dzięki współpracy z Fundacją BNP Paribas.

III-IX 2022

- Wystawa edukacyjna Dobrych Celów odwiedza polskie miasta, m.in. Warszawę, Kielce, Poznań, Łódź oraz Wrocław. Na www.dobrecele.pl publikujemy kolejne lokalizacje!

IX 2022

- Publikacja *Inspirownika dla samorządów lokalnych*.

I 2023

- o Publikacja książki dla dzieci o Celach Zrównoważonego Rozwoju pt. *Świat do remontu* w ramach serii *To, o czym dorośli ci nie mówią* pod patronatem Dobrych Celów.

III 2023

- Publikacja *Inspirownika dla organizacji pozarządowych*.

IX 2023

- Publikacja *Inspirownika dla uczelni*.

O Kampanii 17 Celów

Kampania 17 Celów mobilizuje przedsiębiorstwa w Polsce do podjęcia działań na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju i wykorzystania szans biznesowych płynących z Agendy 2030. Jej celem jest edukowanie i inspirowanie firm do podejmowania konkretnych działań na rzecz Agendy 2030, co wyraża motto Kampanii:

„Inspirując do działania tworzymy unikalne partnerstwo, aby dokonywać realnej zmiany w otoczeniu, szukając odpowiedzialnych innowacji w oparciu o wiarygodne dane i ewaluację wyników”.

KAMPANIA
17. CELÓW

Kampania prowadzona jest w **szerokim partnerstwie** firm i instytucji (około 900 organizacji w 2022 roku), pokazując, jak w praktyce może wyglądać międzysektorowa współpraca na rzecz Agendy 2030. Portal Kampanii www.kampania17celow.pl stanowi centrum wiedzy online o Celach Zrównoważonego Rozwoju z perspektywy polskiego biznesu.

Kluczowe rezultaty Kampanii:

Działania programu koncentrują się wokół dorocznego hasła przewodniego Kampanii 17 Celów. W 2022 roku były to PARTNERSTWA PRZYSZŁOŚCI, do których oprócz przedsiębiorstw zaproszono także samorządy lokalne. Z kolei VII edycji Kampanii realizowanej w 2023 roku przyświeca hasło Celu 12., czyli **ZRÓWNOWAŻONA KONSUMPCJA I PRODUKCJA**.

Każda organizacja, która chce działać na rzecz Celów Zrównoważonego Rozwoju, może włączyć się w Kampanię 17 Celów poprzez:

- zgłoszenie dobrej praktyki do **bazy dobrych praktyk**,
- obliczenie własnego wpływu, przy wykorzystaniu **Barometru Wpływu**,
- dołączenie do jednej z **inicjatyw** spod parasola Kampanii 17 Celów lub zaproponowanie nowego partnerstwa przyczyniającego się do realizacji zadań Agendy 2030.

Firmy – liderów zrównoważonego rozwoju – zapraszamy do współpracy branżowej oraz **partnerstwa** w Kampanii.

0 *Inspirowniku*

Niniejsza publikacja jest trzecią w serii *Inspirowników*, które pokazują rolę poszczególnych sektorów w budowaniu świadomości polskiego społeczeństwa na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju oraz zawierają przykłady najlepszych, inspirujących praktyk z kraju i ze świata. Pierwszy Inspirownik poświęcono samorządom lokalnym (dostępny tutaj: **KLIK**), drugi – organizacjom pozarządowym

(dostępny tutaj: **KLIK**), a w trzecim skupiamy się na uczelniach.

Aby móc działać, trzeba wiedzieć, czym są Agenda 2030 i Cele Zrównoważonego Rozwoju. Dlatego pierwszy rozdział publikacji to swoista „wiedza w pigułce” – lektura obowiązkowa szczególnie dla tych, którzy po raz pierwszy stykają się z tymi pojęciami.

Drugi rozdział Inspirownika omawia rolę uczelni w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju, wykorzystując do tego stworzony przez nas model. Jego bazę stanowi wpisanie Celów w działalność uniwersytetu w trzech strategicznych wymiarach: kształcenia studentów, działalności badawczej oraz ładu organizacyjnego. Na takim fundamencie możliwe jest budowanie świadomości interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych oraz inicjowanie debaty publicznej na temat 17 Celów.

Trzeci rozdział publikacji obejmuje praktyczne wskazówki dotyczące edukowania i budowania świadomości. Staraliśmy się podejść do tego zagadnienia w użyteczny sposób, łącząc wiedzę teoretyczną z praktyką. W Inspirowniku zgromadzono 54 dobre praktyki z Polski i ze świata – tworząc zbiór pomysłów gotowych do wdrożenia na każdej uczelni, bez względu na jej typ czy wielkość. Każdy uniwersytet, politechnika czy akademia mogą przyczynić się do osiągnięcia Celów Zrównoważonego Rozwoju! Aby nieco ułatwić to zadanie, wskazujemy również, jak w komunikacji z interesariuszami wykorzystać darmowe materiały przygotowane w ramach kampanii edukacyjnej Dobre Cele.

Ostatni rozdział publikacji przybliżył temat partnerstwa – elementu wskazywanego jako kluczowy w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Podpowiada, jakie sojusze warto nawiązać i w jaki sposób je budować, aby przyniosły jak największe korzyści wszystkim partnerom.

W Inspirowniku znajdują się różnorodne treści, które dla ułatwienia oznaczono w następujący sposób:

Okiem Eksperta – artykuły i wypowiedzi ekspertów.

Czy wiesz, że... – ciekawostki oraz dodatkowe informacje.

Dowiedz się więcej! – linki do źródeł poszerzających wiedzę nt. danego zagadnienia.

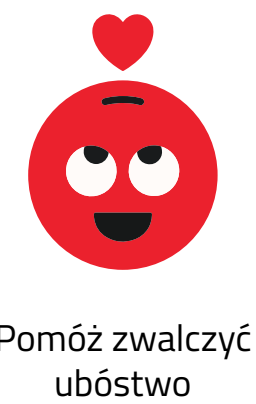
Dobra praktyka – opis działań uczelni z Polski i świata, którymi warto się zainspirować.

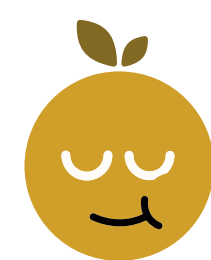
Dobre Cele – przykłady wykorzystania kampanii edukacyjnej Dobre Cele w procesie budowania świadomości mieszkańców Polski.

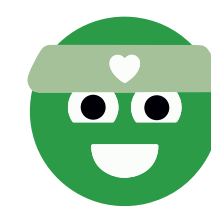
Cele Zrównoważonego Rozwoju i Dobre Cele⁶

Pomóż zwalczyć ubóstwo

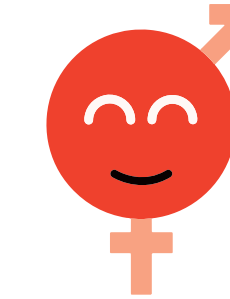
Jedz lepiej

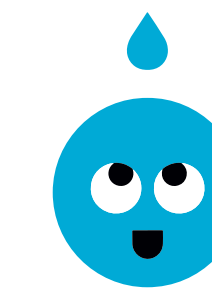
Dbaj o zdrowie

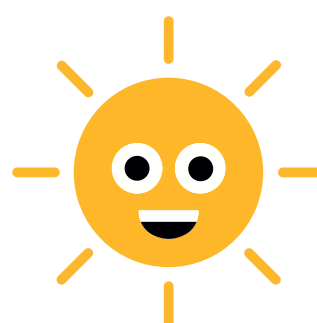
Ucz się i innych

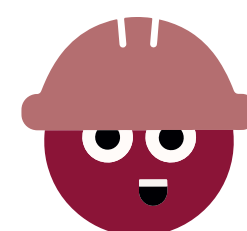
Dąż do równouprawnienia

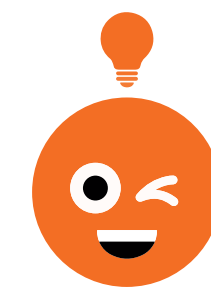
Oszczędzaj wodę

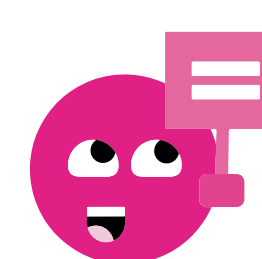
Korzystaj z energii odnawialnej

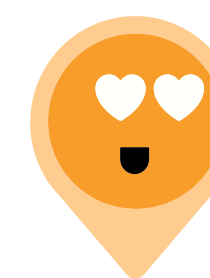
Wspieraj godną pracę

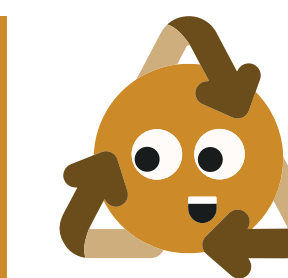
Stawiaj na innowacje

Traktuj wszystkich sprawiedliwie

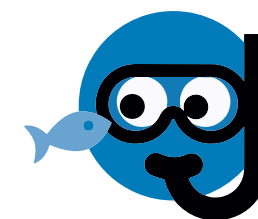
Dbaj o swoje otoczenie

Kupuj z głową

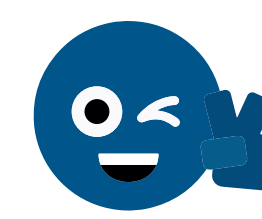
Działaj na rzecz klimatu

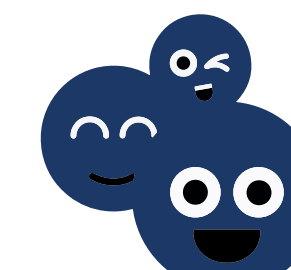
Dbaj o rzeki i Bałtyk

Kochaj naturę

Przestrzegaj prawa

Działaj z innymi

³ The Good Life Goals by Futerra Sustainability Communications Ltd and 10-Year Framework of Programmes on Sustainable Lifestyles and Education Programme is licensed under CC-BY-ND 4.0.

I. AGENDA 2030 I CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

W PIGUŁCE

Czym są Agenda 2030 i Cele Zrównoważonego Rozwoju?

Nowy rozdział w historii zrównoważonego rozwoju otworzył się w 2015 roku. W pierwszej połowie roku podpisano Porozumienie paryskie, czyli międzynarodowy traktat dotyczący zmian klimatu. Z kolei na jesieni 2015 roku Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych przyjęło rezolucję (zbiorową uchwałę) i ogłosiło **Agendę 2030**, której sercem są **Cele Zrównoważonego Rozwoju**. Dzięki uzgodnieniu przez społeczność międzynarodową długoletnich zobowiązań środowiskowych, społecznych i ekonomicznych możemy być pierwszym pokoleniem, które odniesie sukces w walce z ubóstwem, a jednocześnie ostatnim, które ma szansę ocalić planetę.

CZY WIESZ, ŻE...

Cele Zrównoważonego Rozwoju to po angielsku *Sustainable Development Goals*, w skrócie **SDGs** – posługujemy się nim także w Inspirowniku. Popularne określenia to również **Cele Globalne** (*the Global Goals*) oraz **17 Celów**. Czasami pojawia się również sformułowanie Agenda 2030.

Cele Zrównoważonego Rozwoju, do których zrealizowania do 2030 roku zobowiązały się wszystkie 193 kraje członkowskie ONZ, są wielkim krokiem naprzód w porównaniu do poprzedzających je Milenijnych Celów Rozwoju (ang. *Millennium Development Goals*, MDGs). MDGs obejmowały 8 celów i 21 zadań, nad którymi świat pracował w latach 2000-2015. Skupiały się przede wszystkim na aspektach społecznych i były skierowane do krajów rozwijających się. Natomiast Agenda 2030 jest znacznie szersza i ambitniejsza – wskazuje aż 17 Celów przekładających się na **169 konkretnych zadań, którym towarzyszy zestaw wskaźników globalnych i krajowych (więcej na str. 15)**.

Odmienny był również proces konsultacji dokumentu – rezolucji *Przekształćmy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030*, który tym razem nie odbywał się za zamkniętymi drzwiami. Aby wsłuchać się w głos społeczeństwa, ONZ przez ponad 2 lata przeprowadziła 11 sesji tematycznych, 83 konsultacje krajowe oraz ankiety od drzwi do drzwi – inicjując intensywny dialog społeczny i angażując **interesariuszy, w tym przedstawicieli uczelni oraz społeczeństwo obywatelskie**, z całego świata.

? CZY WIESZ, ŻE...

Cele Zrównoważonego Rozwoju tworzą nierozzerwalną całość – dlatego bardzo często przedstawia się je w formie okręgu, którego struktura nie może być naruszona.

Współzależność Celów i ich wzajemny wpływ

Jednym ze słów-kluczy, które pomagają w zrozumieniu koncepcji Celów Zrównoważonego Rozwoju, jest **współzależność**. Decyzje podejmowane na odległym kontynencie mogą mieć ogromny wpływ na ludność i środowisko na innym. Nie ma pokoju, jeśli ludzie są głodni. Nie ma edukacji, jeśli dzieci są otoczone bronią. Właśnie dlatego 17 Celów nie można traktować jak oddzielnych inicjatyw, a uwzględnienie wzajemnych powiązań i niepodzielności jest niezbędne do ich osiągnięcia. Poniższe przykłady ilustrują, dlaczego próba rozdzielania poszczególnych SDGs nie prowadzi do osiągnięcia zamierzonych efektów oraz jak istotne jest holistyczne podejście.

Pandemia COVID-19 miała negatywny wpływ na postępy w realizacji wielu Celów, nie tylko Celu 3., bezpośrednio związanego ze zdrowiem. W 2020 roku, po latach pozytywnych zmian, odnotowano wzrost skrajnego ubóstwa w wielu regionach świata (Cel 1.). Zamknięcie szkół w trakcie lockdownów miało krótko- i długoterminowy wpływ nie tylko na edukację (Cel 4.), ale także na samopoczucie i zdrowie uczniów i studentów (Cel 3.). Z kolei agresja Rosji na Ukrainę w 2022 roku spowodowała regres nie tylko w zakresie Celu 16., ale znacząco wpłynęła na bezpieczeństwo żywnościowe (Cel 2.), bezpieczeństwo energetyczne (Cel 7.), czy poszerzenie luki finansowej Oficjalnej Pomocy Rozwojowej (ang. *Official Development Assistance*, ODA), czyli różnicy między zapotrzebowaniem a wysokością środków faktycznie przekazywanych krajom rozwijającym się (Cel 17.).

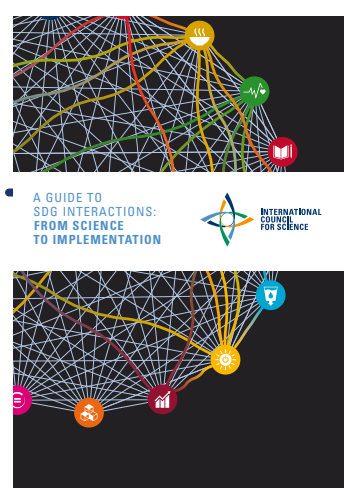

Ze względu na liczne i skomplikowane zależności globalne, raz osiągnięte Cele lub zrealizowane zadania nie gwarantują, że sytuacja z jakiegoś powodu nie ulegnie pogorszeniu w przyszłości. Dlatego Cele Zrównoważonego Rozwoju warto traktować jak **drogowskaz**, który wyznacza odpowiedni kierunek, a nie jedynie metę. Agenda 2030 jasno wskazuje, że postęp musi służyć zaspokojeniu potrzeb społecznych, środowiskowych i gospodarczych w sposób kompleksowy i **zrównoważony**, czyli taki, który bierze pod uwagę możliwości planety i potrzeby przyszłych pokoleń. Takie podejście wymaga nowych sposobów działania i zaangażowania wszystkich stron we współpracę (temat partnerstwa rozwiemy w ostatnim rozdziale Inspirownika). Zachęca też do **odkrywania powiązań między globalnymi trendami i lokalną rzeczywistością**, by następnie skupić się na oddolnych działaniach oraz obywatelach, a nie jedynie ich przywódcach.

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

- Raport podsumowujący realizację MDGs [KLIK](#)
- Tekst rezolucji ONZ Agenda 2030 [KLIK](#)
- Synergie między poszczególnymi Celami [KLIK](#)
- Spillover Index: jak działania poszczególnych państw wpływają na realizację 17 Celów w innych krajach? [KLIK](#)

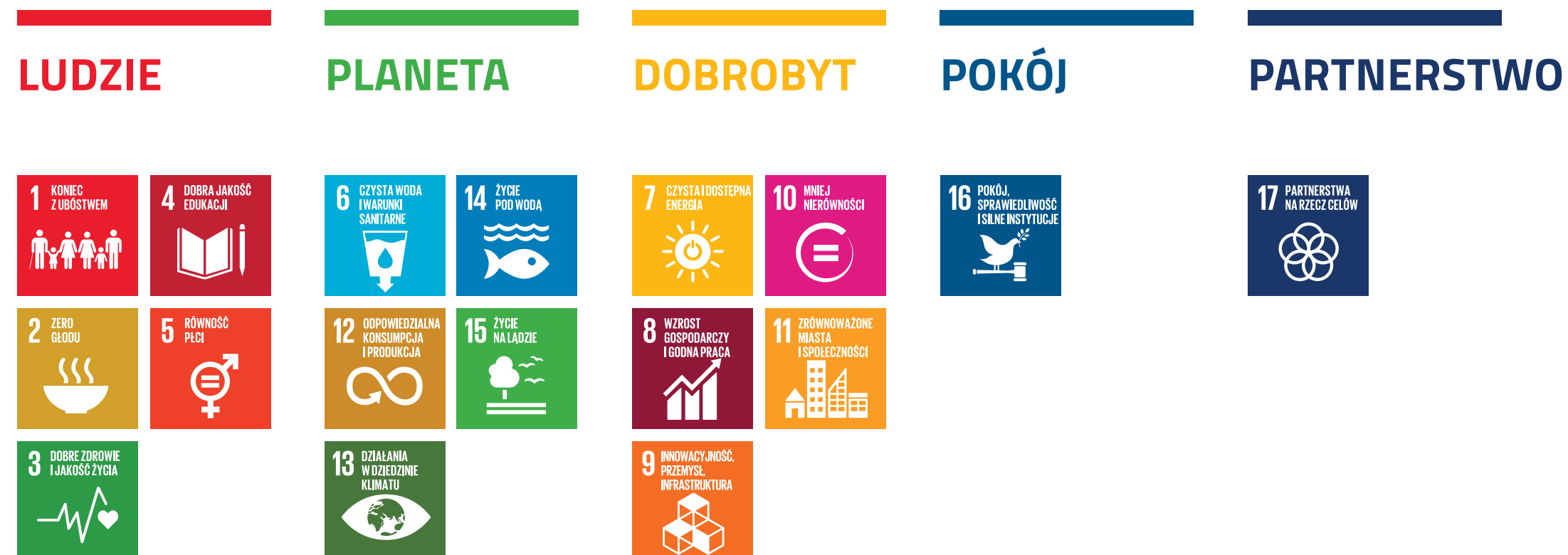

Czy Polska jest na dobrej drodze do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju?

? CZY WIESZ, ŻE...

Cele Zrównoważonego Rozwoju dotyczą nie tylko środowiska naturalnego!

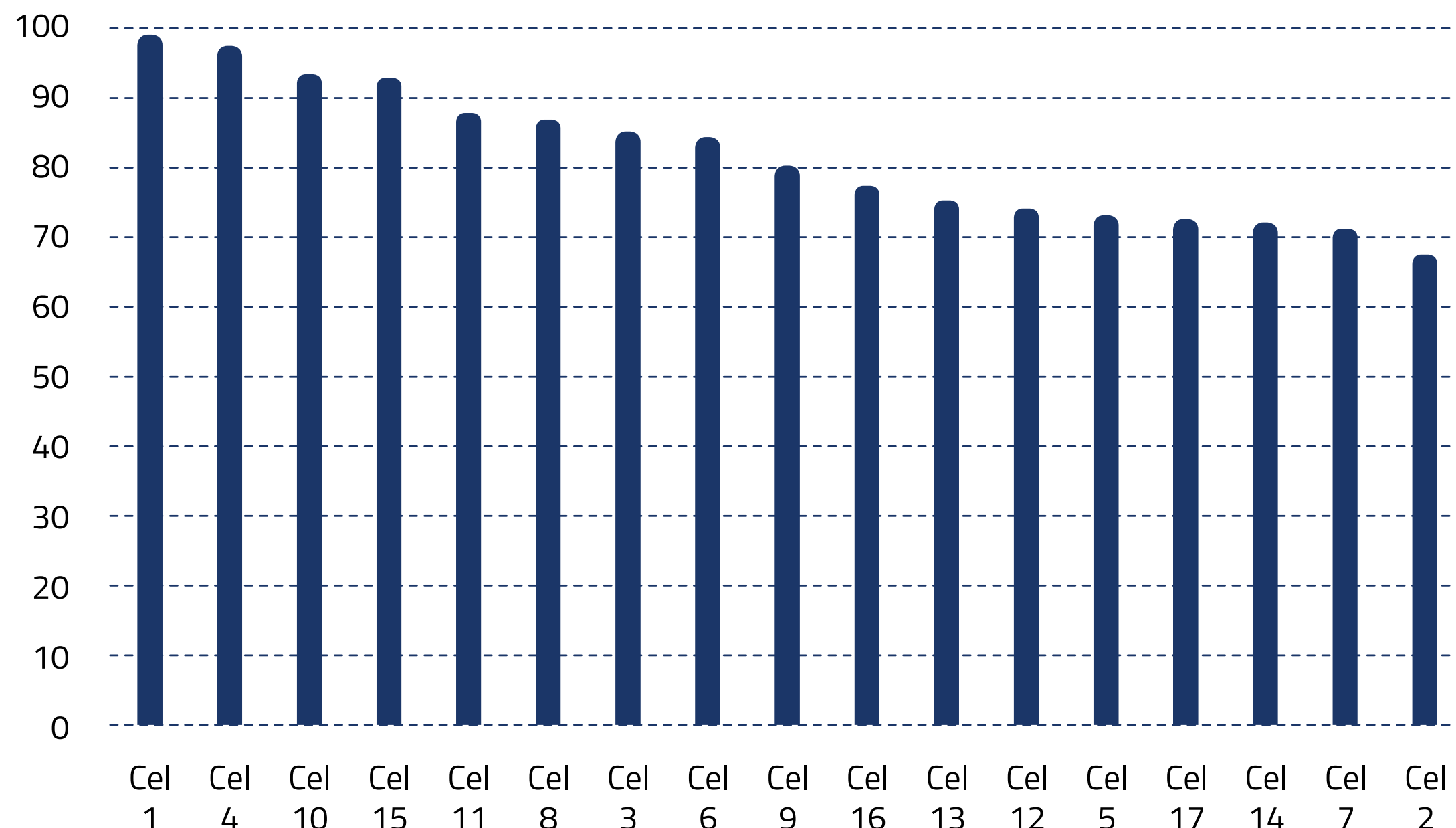
Cele Zrównoważonego Rozwoju określone w Agendzie 2030 obejmują bardzo szeroki zakres zagadnień zogniskowanych wokół pięciu obszarów: **ludzie, planeta, dobrobyt, pokój i partnerstwo**. Jak zatem zmierzyć postęp w realizacji Celów, aby ocenić, czy Polska jest na dobrej drodze do wdrożenia Agendy 2030?

Narzędziem umożliwiającym pomiar rezultatów wdrażania 17 Celów łącznie i każdego z osobna jest **Globalny Indeks SDG**, oparty na około 100 wskaźnikach zrównoważonego rozwoju. Według najnowszych danych (na podstawie *The Sustainable Development Report 2023*⁴), **Polska zajmuje 9. miejsce na 166 krajów objętych badaniem, z wynikiem 81,8% realizacji Celów**. Aktualna wartość Globalnego Indeksu SDG dla Polski przewyższa średnią dla regionu – grupy krajów OECD, która wynosi 77,8%. Dla porównania w pierwszej edycji Globalnego Indeksu SDG z 2016 roku Polska zajmowała 38. miejsce (na 149 krajów), z realizacją Agendy 2030 na poziomie niespełna 70%.

⁴ <https://www.sdindex.org/reports/sustainable-development-report-2023/>

Realizacja Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce (%)

Źródło: Globalny Indeks SDG 2023.

Wyjaśnienie: Cel 1. Koniec z ubóstwem, Cel 2. Zero głodu, Cel 3. Dobre zdrowie i jakość życia, Cel 4. Dobra jakość edukacji, Cel 5. Równość płci, Cel 6. Czysta woda i warunki sanitarne, Cel 7. Czysta i dostępna energia, Cel 8. Wzrost gospodarczy i godna praca, Cel 9. Innowacyjność, przemysł, infrastruktura, Cel 10. Mniej nierówności, Cel 11. Zrównoważone miasta i społeczności, Cel 12. Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja, Cel 13. Działania w dziedzinie klimatu, Cel 14. Życie na lądzie, Cel 15. Życie na ziemi, Cel 16. Pokój, sprawiedliwość, silne instytucje, Cel 17. Partnerstwa na rzecz celów.

CZY WIESZ, ŻE...

Od 2022 roku The Sustainable Development Report zawiera dodatkowy ranking pokazujący poziom wysiłków i zobowiązań rządów podejmowanych w zakresie realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Autorzy badali kraje analizując dane z trzech filarów: koordynacja działań narodowych na rzecz realizacji Celów, przyjmowanie i wdrażanie polityk w zakresie Celów oraz multilateralizm. **Polska zajęła w tym rankingu 45 miejsce z wynikiem 60,6% (wysiłki w dwóch pierwszych filarach określono jako umiarkowane, a w trzecim jako wysokie).** Pierwsze miejsce zajęła Szwecja z wynikiem 81,9%.

Biorąc pod uwagę stopień realizacji poszczególnych Celów, według Globalnego Indeksu SDG 2023 **Polska osiągnęła najlepsze wyniki w ramach Celu 1. Koniec z ubóstwem (99,0%),** m.in. ze względu na niską stopę ubóstwa, oraz w ramach **Celu 4. Dobra jakość edukacji (97,5%)** – dzięki wysokiemu poziomowi uczestnictwa w nauczaniu zorganizowanym przed rozpoczęciem obowiązków szkolnych, dobrym wynikom w międzynarodowym badaniu PISA (oceniającym umiejętności uczniów) oraz wysokiemu odsetkowi osób z wykształceniem wyższym. Natomiast **najniższy poziom realizacji dotyczy Celu 2. Zero głodu (67,5%),** m.in. w związku z rosnącym odsetkiem osób dorosłych z otyłością⁵ oraz **Celu 7. Czysta i dostępna energia (71,2%),** ze względu na intensywną emisję dwutlenku węgla podczas produkcji energii.

⁵ W przypadku Celu 2. Zero głodu należy podkreślić, że uwzględnia on zarówno wyzwania związane z niedożywieniem (np. wśród krajów Afryki Środkowej, Azji Południowej czy Ameryki Południowej), jak również z nadwagą i otyłością (które są powszechne m.in. w krajach Ameryki Północnej, Afryki Północnej, Bliskiego Wschodu czy Europy).

Globalnemu Indeksowi SDG towarzyszy **Dashboard SDG** – narzędzie wskazujące za pomocą ikon sygnalizacji świetlnej⁶ na Cele, które wymagają szczególnej uwagi ze względu na obszary pominięte w ich wdrażaniu (niezależnie od ogólnego wyniku ich realizacji). W Polsce według Dashboardu SDG 2023 „czerwone światło” otrzymały Cele: 14. Życie pod wodą oraz 2. Zero głodu. Natomiast Cele dotyczące walki z ubóstwem (Cel 1.) oraz ochrony różnorodności biologicznej na lądzie (Cel 15.) uzyskały „zielone światło”, co oznacza, że ich realizacja jest bliska 100% w każdym z aspektów.

Źródło: SDG Dashboard and Trends for Poland 2023.⁷

⁶W Dashboard SDG największe wyzwania oznaczono kolorem czerwonym. Pomarańczowy i żółty wskazują odpowiednio na znaczne oraz pewne wyzwania w ramach niektórych obszarów danego Celu. Z kolei kolor zielony oznacza pełną realizację tj. osiągnięcie Celu w jego wszystkich aspektach.

⁷ <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/poland>

Globalny Indeks SDG informuje o stopniu realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce i pozostałych krajach na świecie. Warto również **obserwować postęp Polski w osiąganiu 17 Celów od momentu przyjęcia Agendy 2030 w porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej.**

Według wyliczeń Eurostatu z 2023 roku, Polska na tle Unii Europejskiej w okresie 2016-2022 (w odniesieniu do sytuacji wyjściowej kraju w chwili przyjęcia Agendy 2030) osiągnęła największy postęp ex aequo w eliminacji ubóstwa (Cel 1.) oraz w zwiększeniu równości płci (Cel 5.). Zdecydowany krok naprzód uczyniono także w zmniejszeniu nierówności (Cel 10.) i wzroście gospodarczym (Cel 8.). Jednocześnie w tym samym okresie wystąpił w Polsce regres w realizacji Celów dotyczących bezpieczeństwa żywności i żywienia (Cel 2.), różnorodności biologicznej pod wodą (Cel 14.) oraz na lądzie (Cel 15.).

W odniesieniu do średniej UE-27 w Polsce odnotowano największą poprawę w realizacji Celu 10. Mniej nierówności (tj. o ponad 40% większy postęp w porównaniu ze średnią dla krajów Unii) oraz Celu 6. Czysta woda i warunki sanitarne (tj. o ponad 30% większy postęp w porównaniu ze średnią unijną). Z kolei najmniejsze zaawansowanie w porównaniu ze średnią UE-27 Polska odnotowała w realizacji Celu 9. Innowacyjność, przemysł, infrastruktura oraz Celu 13. Działania w dziedzinie klimatu (w których postęp był o blisko 30% mniejszy w porównaniu ze średnią unijną).

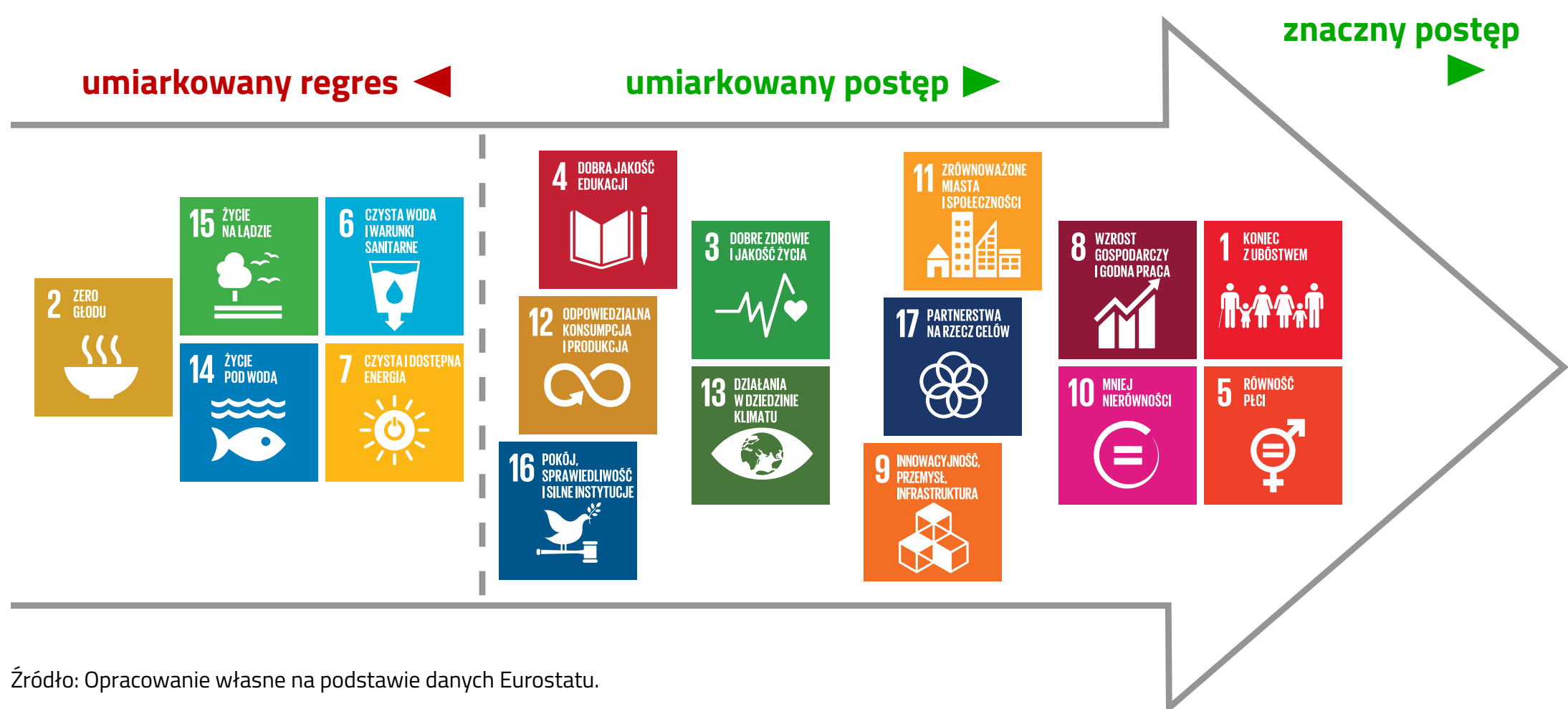
?

CZY WIESZ, ŻE...

Stopień realizacji 17 Celów różni się na poziomie globalnym, regionalnym i lokalnym!

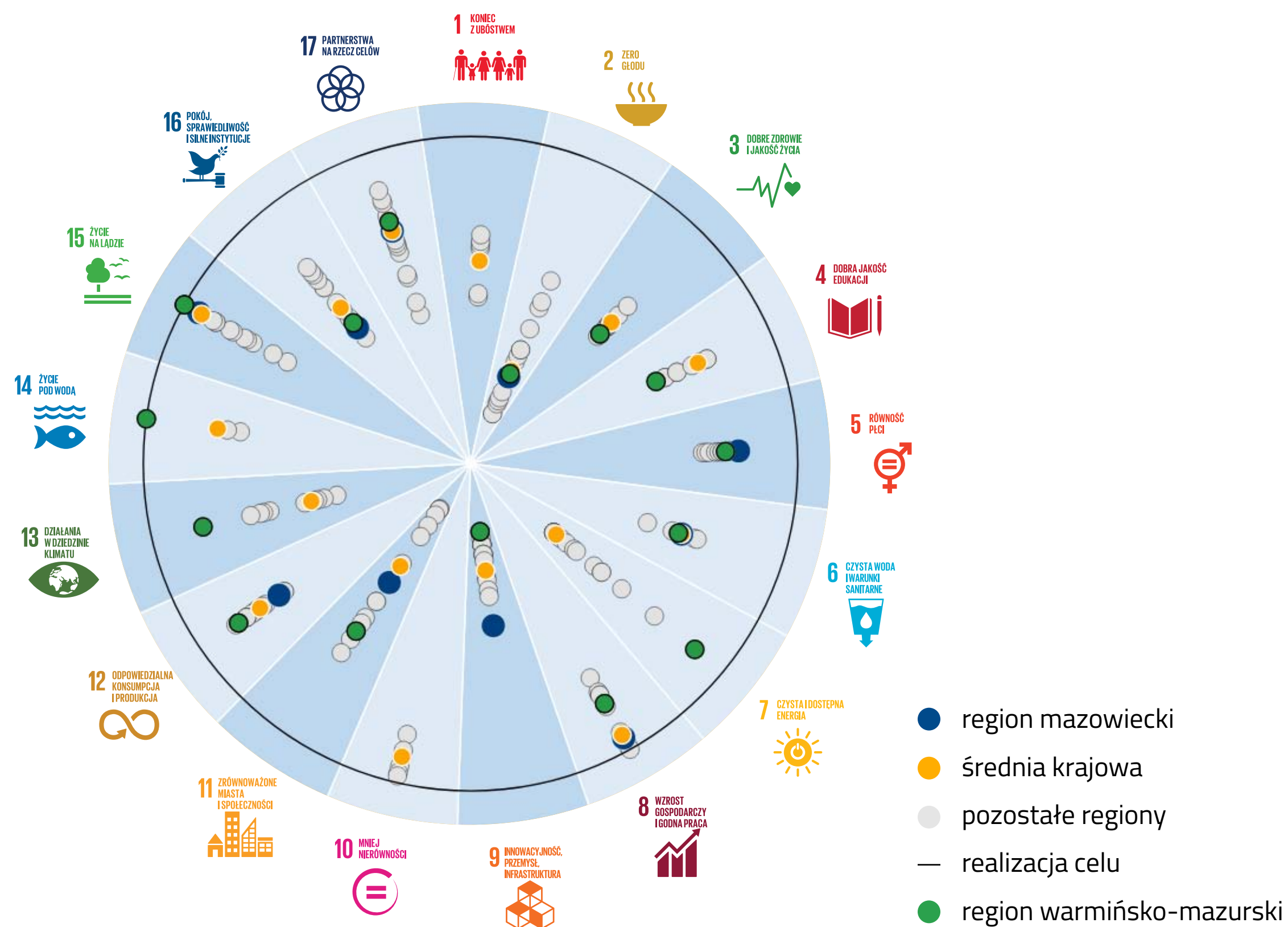

Postępy Polski w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju w latach 2016-2022.

również na poziomie subkrajowym. **Wyniki Indeksu dla regionów i miast OECD wskazują na duże zróżnicowanie polskich regionów pod względem dystansu, który dzieli je od osiągnięcia poszczególnych Celów.**

Realizacja Celów Zrównoważonego Rozwoju w polskich regionach.

Źródło: Indeks SDG dla regionów i miast OECD.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Pogłębione analizy dotyczące wyników i postępów Polski w realizacji Celów Agendy 2030 dostępne są w corocznych cyfrowych raportach GUS z cyklu Polska na drodze zrównoważonego rozwoju, publikowanych pod adresem raportsdg.stat.gov.pl.

Różnice na poziomie regionów

Osiągnięcie Celów Zrównoważonego Rozwoju zależy od zaangażowania szerokiego grona interesariuszy (w tym m.in. uczelni) i współpracy na każdym szczeblu, nie tylko na poziomie globalnym i krajowym. **Według Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) zrealizowanie co najmniej 105 zadań Agendy 2030 (spośród 169) wymaga podjęcia działań na poziomie regionalnym i lokalnym.** Należą do nich m.in. zadanie 4.5: zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji na wszystkich poziomach, a także zadanie 9.5: zintensyfikowanie badań naukowych i wdrażanie innowacji bez względu na miejsce/region zamieszkania. Dlatego w Agendzie 2030 zachęca się do śledzenia postępów wdrażania Celów

Różnice w realizacji Celów w polskich regionach na przykładzie Celów 4. i 9.

Cel 4. Dobra jakość edukacji oraz Cel 9. Innowacyjność, przemysł i infrastruktura, uznawane są za jedne z kluczowych w kontekście roli uczelni w realizacji założeń Agendy 2030. Uniwersytety i szkoły wyższe w swojej działalności skupiają się bowiem na obszarach edukacji, badań i innowacji oraz współpracy międzysektorowej, m.in. z sektorem prywatnym, który wspierają w dostarczaniu nowych rozwiązań.

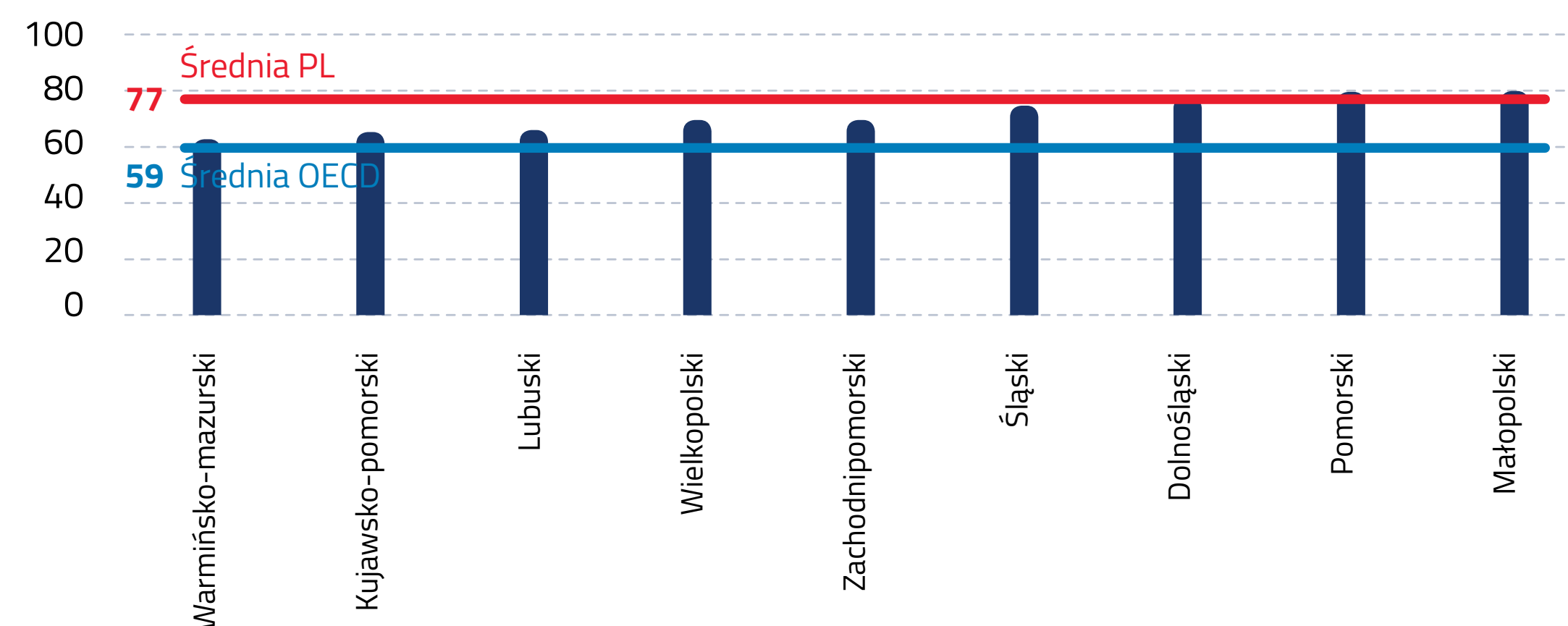

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

- Szczegółowe dane nt. realizacji zadań Celu 4. w Polsce [KLIK](#)
- Szczegółowe dane nt. realizacji zadań Celu 9. w Polsce [KLIK](#)

Zróżnicowanie międzyregionalne w Polsce w zakresie realizacji Celu 4 dotyczy w szczególności liczby osób z wykształceniem wyższym oraz młodzieży niekontynuującej nauki. Najniższą wartość Indeksu dla tego Celu osiąga region warmińsko-mazurski – 63%, przy czym wskaźnik jest powyżej średniej dla krajów OECD (59%). Z kolei w regionie małopolskim realizacja Celu 4. jest na najwyższym poziomie w kraju – 80%. Tym samym to w Małopolsce, obok regionu dolnośląskiego i pomorskiego, osiągnięto poziom powyżej średniej dla Polski (77%) w realizacji dobrej jakości edukacji.

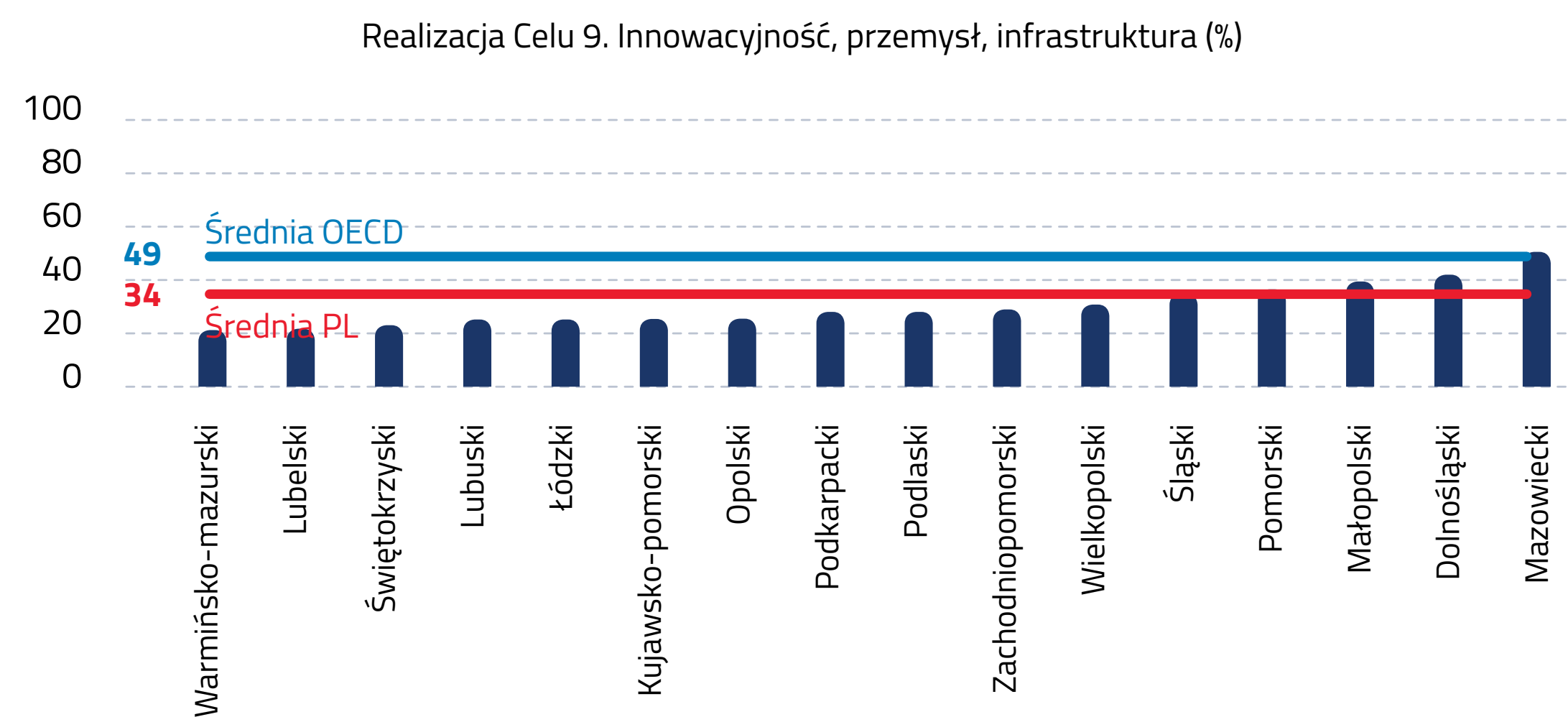
Realizacja Celu 4. Dobra jakość edukacji (%)

Źródło: Indeks SDG dla regionów i miast OECD.

Zróżnicowanie polskich regionów w realizacji Agendy 2030 jest jeszcze większe w ramach Celu 9., m.in. pod względem liczby personelu zaangażowanego w działalność badawczą i rozwojową oraz liczby złożonych wniosków patentowych. Najniższą wartość Indeksu dla tego Celu osiąga w Polsce region warmińsko-mazurski – 21%, a najwyższą region mazowiecki – 51%, który jako jedyny spośród polskich regionów przewyższa średnią OECD (49%). W rezultacie wartość Indeksu pod względem realizacji Celu 9. dla Polski wynosi 34% i jest wyraźnie niższa od średniej dla krajów OECD.

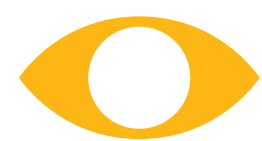
Źródło: Indeks SDG dla regionów i miast OECD.

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

- Sustainable Development Report 2022 [KLIK](#)
- Globalny Indeks SDGs [KLIK](#)
- profil Polski w Globalnym Indeksie SDGs [KLIK](#)
- Cyfrowy raport GUS nt. realizacji Agendy 2030 w Polsce [KLIK](#)
- Graficzny przegląd SDGs dla Polski [KLIK](#)
- realizacja SDGs w Unii Europejskiej [KLIK](#)
- Indeks SDGs dla regionów i miast OECD [KLIK](#)
- Measuring distance to the SDG targets – Poland 2022 [KLIK](#)
- Monitorowanie realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce 2022 [KLIK](#)
- Polski raport VNR z 2018 roku [KLIK](#)
- Polski raport VNR z 2023 roku [KLIK](#)

Skąd czerpać wiedzę o realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju?

Autorzy Agendy 2030 zachęcają kraje ONZ do monitorowania postępów w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju na poziomie krajowym i na niższych poziomach terytorialnych oraz do budowania narzędzi służących monitorowaniu. Bez względu na poziom terytorialny, Agenda 2030 kładzie nacisk na oparcie monitorowania na rzetelnych danych statystycznych. Podkreśla się przy tym, że tylko krajowe urzędy statystyczne są w stanie zapewnić trwałe mechanizmy monitorowania Celów Zrównoważonego Rozwoju.

W rezultacie Główny Urząd Statystyczny przykłada dużą wagę do zaspokajania potrzeb i zobowiązań wobec krajowych i międzynarodowych użytkowników danych, które w przypadku obszaru zrównoważonego rozwoju są wyjątkowo złożone i zróżnicowane. Cele Zrównoważonego Rozwoju w Polsce są monitorowane przy pomocy dwóch zestawów wskaźników: globalnego oraz krajowego.

- **Zestaw globalny** zawiera wskaźniki dobrane przez ONZ, a dane pozyskane dla Polski służą przede wszystkim agendum ONZ (np. WHO, FAO) i organizacjom międzynarodowym do porównań między krajami oraz do oceny postępów w skali całego świata i regionów. Jednocześnie zestaw globalny nie odzwierciedla problemów i wyzwań, przed którymi stoją poszczególne państwa.

- **Zestaw krajowy** zawiera wskaźniki wybrane przez GUS i ministerstwa do pomiaru polskich priorytetów zrównoważonego rozwoju. Dane z tego zestawu publikowane są na potrzeby analizy zmian w czasie i oceny postępów Polski w obszarach, które stanowią specyficzne wyzwania dla kraju z punktu widzenia 17 Celów. Zestaw krajowy stosuje się przy opracowywaniu przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii corocznej publikacji pt. Monitorowanie realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce, podsumowującej realizację SDGs na poziomie krajowym.

Dane dla obu zestawów wskaźników są publikowane i regularnie aktualizowane na zbudowanej przez GUS **Platformie SDG** (sdg.gov.pl) – powszechnie dostępnym statystycznym kompendium wiedzy nt. Agendy 2030.

Z myślą o użytkownikach poszukujących informacji opracowanych w postaci wniosków opartych o dane statystyczne, GUS oferuje cyfrowe Raporty SDG, które podsumowują osiągnięcia Polski we wdrażaniu 17 Celów z perspektywy statystycznej. Pierwszy raport z tej serii – *Raport 2020. Polska na drodze zrównoważonego rozwoju*, dostępny na raportsdg.stat.gov.pl – został

opublikowany z okazji 5-lecia Agendy 2030 we wrześniu 2020 roku, jako pierwsza cyfrowa, interaktywna publikacja GUS. Nowoczesna forma raportu zwiększyła jego dostępność dla użytkowników szczególnie w czasie pandemii, kiedy to Internet stał się głównym narzędziem komunikacji. Raporty publikowane są corocznie, a ich tematyka jest zróżnicowana i dotyczy różnorodnych aspektów zrównoważonego rozwoju. Raport w 2021 roku koncentrował się na inkluzywnym wzroście gospodarczym, a w kolejnym na rozwoju zrównoważonym środowiskowo.

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

- Platforma SDG przygotowana przez GUS **KLIK**
- Raport SDG 2022 przygotowany przez GUS **KLIK**
- Portal Kampanii 17 Celów **KLIK**

II. UCZELNIE

A CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Jaką rolę odgrywają uczelnie w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju?

Uczelnie to przede wszystkim miejsca spotkań: studentów z wykładowcami, naukowców z przedsiębiorcami, nowych idei ze status quo. Szkoły wyższe wyróżniają się swoją autonomią, a to właśnie z wolności i otwartości na różnorodne perspektywy, rodzą się pomysły, które mogą być później zweryfikowane w procesie badań, a ich wyniki spopularyzowane – przyczyniając się do rozwoju danego obszaru wiedzy. Aby misja uczelni związana z edukacją i jej pozytywnym wpływem była możliwa do zrealizowania, niezbędne jest zapewnienie wysokich standardów dotyczących metodologii, jakości czy standardów etycznych – zarówno w działalności badawczej, dydaktycznej, jak i ładzie organizacyjnym. Działalność uczelni, oprócz wpływu na związane z nimi jednostki, przekłada się również na dobrostan i przyszłość całego globu. Obecnie, kiedy świat stawia czoła wyzwaniom opisanym w Agendzie 2030 warto rozważyć rolę uczelni w realizacji 17 Celów. Można ją przedstawić za pomocą następującego modelu⁸:

⁸ Model zainspirowany publikacją: SDSN Australia/Pacific (2017): Getting started with the SDGs in universities: A guide for universities, higher education institutions, and the academic sector. Australia, New Zealand and Pacific Edition. Sustainable Development Solutions Network – Australia/Pacific, Melbourne.

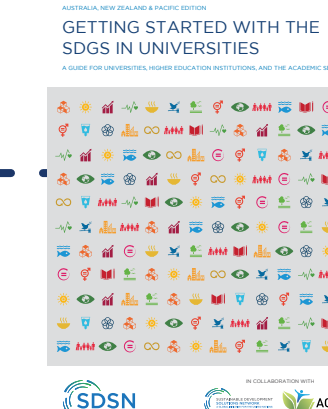

Zaproponowany model w kompleksowy sposób pokazuje strategiczną rolę, jaką w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju mogą odegrać uczelnie. Jego fundamentem jest wpisanie 17 Celów w działalność uczelni w trzech podstawowych obszarach: **kształcenia studentów** (kształtowania przyszłych liderów i profesjonalistów w duchu Agendy 2030 i postawionych przez nią zadań oraz dostarczania im wiedzy i narzędzi do ich realizacji), **działalności badawczej** (prowadzenia badań, których rezultaty mogą przyczynić się do realizacji poszczególnych Celów Zrównoważonego Rozwoju) oraz **ładu organizacyjnego** (dążenie uczelni do zrównoważonego zarządzania swoimi instytucjami, z uwzględnieniem aspektów społecznych i środowiskowych Celów Zrównoważonego Rozwoju). Obszary te znajdują się pod parasolem **budowania świadomości interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych**⁹ (tj. studentów, pracowników oraz partnerów współpracujących z uczelnią) oraz **inicjowania debaty publicznej** na temat Agendy 2030 (poprzez m.in. udział w dyskusji publicznej, inicjowanie międzysektorowego dialogu czy prowadzeniu analiz wspierających realizację Celów).

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

- Getting started with the SDGs in universities **KLIK**

I: KSZTAŁCENIE STUDENTÓW

Jak wskazał Nelson Mandela, edukacja jest najpotężniejszą bronią, jakiej można użyć, by zmienić świat. Cel 4. (Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie.) jest kluczowy w kontekście działalności uczelni. Spośród dziesięciu zadań wyznaczonych dla tego Celu, aż siedem wymaga działań ze strony uniwersytetów (zobacz niżej), a wiele stanowi istotną wskazówkę dla aktywności związanych z nauką. Szczególną uwagę warto zwrócić na zadanie 4.7, które wskazuje na konieczność przekazywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do promowania zrównoważonego rozwoju – zadanie to można potraktować jak warunek wstępny do osiągnięcia pozostałych Celów i zadań Agendy 2030.

⁹ Budowanie świadomości interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju szczegółowo omawiamy w trzecim rozdziale publikacji.

CEL 4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie.

Zadania Celu 4., Które bezpośrednio odnoszą się do działalności uczelni poświęconej kształceniu:

4.3 Do 2030 roku zapewnić wszystkim kobietom i mężczyznom równy, przystępny cenowo dostęp do wysokiej jakości wykształcenia technicznego, zawodowego i wyższego, w tym do uczelni.

4.4 Do 2030 roku znacznie zwiększyć liczbę młodzieży i dorosłych, którzy posiadają odpowiednie umiejętności, w tym techniczne i zawodowe, potrzebne przy uzyskaniu zatrudnienia, znalezieniu godziwej pracy i rozwoju przedsiębiorczości.

4.5 Do 2030 roku wyeliminować nierówność płci w edukacji i zapewnić równy dostęp do edukacji na wszystkich poziomach oraz do szkoleń zawodowych dla najsłabszych grup, w tym dla osób niepełnosprawnych, ludności rdzennej oraz dla dzieci w trudnej sytuacji.

4.7 Do 2030 roku zapewnić, że wszyscy uczący się przyswoją wiedzę i nabeżdą umiejętności potrzebne do promowania zrównoważonego rozwoju, w tym między innymi przez edukację na rzecz zrównoważonego rozwoju i zrównoważonego stylu życia, praw człowieka, równości płci, promowania kultury pokoju i niestosowania przemocy, globalnego obywatelstwa oraz docenienia różnorodności kulturowej i wkładu kultury w zrównoważony rozwój.

4.a Tworzyć nowe i poprawić stan istniejących już placówek edukacyjnych, które powinny uwzględniać potrzeby dzieci, osób niepełnosprawnych, zarówno chłopców jak i dziewcząt, a także zapewnić bezpieczne, wolne od przemocy, inkluzywne i produktywne środowisko nauczania dla wszystkich.

4.b Do 2020 roku znacząco zwiększyć liczbę stypendiów dla obywateli krajów rozwijających się, w szczególności dla osób pochodzących z krajów najmniej rozwiniętych, małych państw wyspiarskich i krajów afrykańskich. Stypendia powinny ułatwić rekrutację na uczelnie, w tym dostęp do szkoleń zawodowych, technologii informacyjnych i komunikacyjnych, programów technicznych, inżynieryjnych i naukowych w krajach rozwiniętych i rozwijających się.

4.c Do 2030 roku znacząco zwiększyć liczbę wykwalifikowanych nauczycieli, w tym w drodze międzynarodowej współpracy w zakresie szkolenia nauczycieli w krajach rozwijających się, szczególnie w krajach najmniej rozwiniętych i małych państwach wyspiarskich.

Edukacyjna działalność uniwersytetów przekłada się także na realizację innych Celów Zrównoważonego Rozwoju. Aby je osiągnąć potrzebujemy zaangażowania absolutnie wszystkich – to właśnie uniwersytety mogą wyposażać zarówno obecnych, jak i przyszłych przywódców politycznych, przedstawicieli świata biznesu i nauki, innowatorów i społeczników we właściwą wiedzę, umiejętności i motywację oraz wskazywać im priorytetowe kierunki oraz możliwości działania w stosownych obszarach.

Na kształtowaniu jakich kompetencji powinny skupić się uczelnie, aby przygotować studentów do mierzenia się z wyzwaniami postawionymi w Celach Zrównoważonego Rozwoju? Niezależnie od kierunku studiów istotna jest umiejętność krytycznego myślenia, myślenie systemowe, myślenie projektowe (ang. *design thinking*, czyli metoda rozwiązywania problemów oparta na pobudzaniu kreatywności i innowacyjności), przewidywanie (np. ubocznych konsekwencji proponowanych rozwiązań), wyszukiwanie i analizowanie informacji, otwarta komunikacja i praca zespołowa, a także przedsiębiorczość. Wymienione kompetencje należy wykorzystać w odpowiednim kontekście – dostarczając wiedzę na temat obszarów tematycznych każdego z 17 Celów (pamiętajmy, że wszystkie są wzajemnie powiązane!).

Podstawowym, a jednocześnie decydującym krokiem, jaki mogą wykonać uczelnie w zakresie edukacji na rzecz Celów Zrównoważonego Rozwoju jest ich zintegrowanie z planami studiów na poziomie inżynierskim, licencjackim i magisterskim; na politechnikach, uczelniach przyrodniczych, biznesowych, humanistycznych, jak również medycznych.

Nie warto pomijać także studiów:

- doktoranckich (więcej na ten temat w części dot. działalności badawczej uniwersytetów);
- podyplomowych, w tym MBA – choć jedynie 4% dorosłych Polek i Polaków się dokształca, studia podyplomowe są doskonałą okazją do przekazania (szczególnie osobom, które zakończyły edukację przed 2015 rokiem, kiedy powstała Agenda 2030) czym są Cele, dlaczego je ustanowiono i jak można wypełniać przypisane im zadania w danej dziedzinie;
- uniwersytetów dziecięcych oraz trzeciego wieku – choć zastanawiając się kim są odbiorcy oferty uczelni nie myślimy w pierwszej kolejności o najmłodszych i najstarszych członkach naszego społeczeństwa, wiele polskich uniwersytetów przewidziało dla nich wyjątkowe formy nauczania, które – naturalnie! – także mogłyby zostać powiązane z misją przyświecającą 17 Celom¹⁰.

---

¹⁰ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/586bf177-2498-11eb-9d7e-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-171314879>

DOBRA PRAKTYKA

We wrześniu 2022 roku Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie ogłosiła Strategię Zrównoważonego Rozwoju na lata 2022-2024. Dokument koncentruje się na czterech obszarach: kształcenie, badania i rozwój, infrastruktura i organizacja oraz partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju. W obszarze kształcenia zdefiniowano osiem zadań, w tym stworzenie oferty edukacyjnej w zakresie zrównoważonego rozwoju na wszystkich poziomach kształcenia (uruchomiono już dwa nowe kierunki studiów), wprowadzenie zagadnień zrównoważonego rozwoju do wszystkich programów studiów, a także promowanie zasad zrównoważonego rozwoju wśród studentów. Więcej: [KLIK](#).

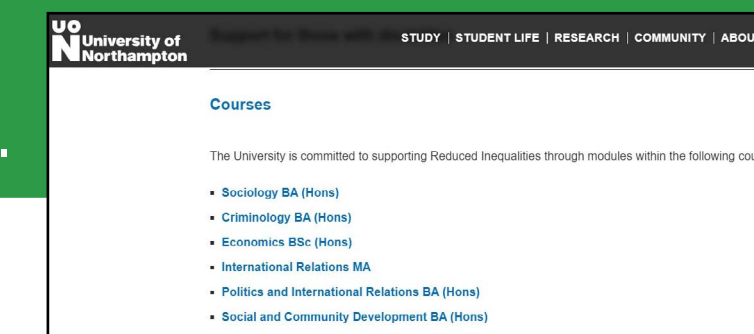
Zdj. 1.

DOBRA PRAKTYKA

Uniwersytet w Northampton na swojej stronie internetowej w zakładce poświęconej zrównoważonemu rozwojowi przedstawia szczegółowe informacje na temat sposobów realizacji poszczególnych Celów Zrównoważonego Rozwoju. Przy każdym z nich znajdziemy listę kierunków studiów zawierających moduły poświęcone danemu Celowi, jak również wewnętrzne cele uczelni (wraz z opisem podjętych działań i osiągniętymi rezultatami) oraz dokumenty i polityki, które wspierają ich realizację na poziomie strategicznym. Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 2.

DOBRA PRAKTYKA

Śląska Wyższa Szkoła Humanitas w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku zrealizowała cykl zajęć poświęconych zrównoważonemu rozwojowi, w celu przedstawienia seniorom możliwości indywidualnego, pozytywnego wpływu na środowisko. W wykładach i warsztatach wzięło udział 150 osób, z których 15 zasiliło szeregi nowopowstałego Senioralnego Klubu Zrównoważonego Rozwoju UTW WSH. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

Jednym z kierunków studiów magisterskich prowadzonych przez francuski INSEAD (fr. *L'Institut Européen d'Administration des Affaires*) jest zarządzanie, którego ostatnim modułem jest *SDG Bootcamp* – trzydniowe, praktyczne zajęcia mające na celu wyposażenie przyszłych liderów biznesu w narzędzia do opracowywania rozwiązań dla najpilniejszych wyzwań określonych w Agendzie 2030. Wykładowcy Andre Calmon i Jackie Stenson za stworzenie tego kursu zostali wyróżnieni w 2019 roku prestiżową nagrodą the *Page Prize for Sustainability*. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

Współpraca między oddziałem ONZ w Surinamie a tamtejszym Uniwersytetem Antona de Kom zaowocowała wpisaniem Celów Zrównoważonego Rozwoju do programów nauczania. Jednym z przykładów są kierunki studiów na wydziale nauk prawnych, gdzie zadaniem studentów było przygotowanie prezentacji wideo na temat traktatów i innych dokumentów prawnych wpływających na realizację SDGs w Surinamie, do których przestrzegania zobowiązał się ten kraj. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

Uniwersytet Wiktorii w Wellingtonie, aby wpisać ofertę edukacyjną w ramy wyznaczone przez Cele Zrównoważonego Rozwoju, przeanalizował sylabusy ponad 3 tysięcy swoich kursów. Pozwoliło to na sprawdzenie, na których wydziałach treści związane z Agendą 2030 są najczęściej realizowane oraz które z 17 Celów są niedoreprezentowane. Wynik analizy był podstawą do aktualizacji programów nauczania, aby lepiej odpowiadały na wyzwania zawarte w Celach Zrównoważonego Rozwoju. Więcej: [KLIK](#).

Wyższe wykształcenie rozwija umiejętność krytycznego myślenia, kształtuje kompetencje niezbędne na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy, a także wspomaga mobilność społeczną. Analiza OECD¹¹ pokazała, że osoby, które skończyły studia są mniej narażone na bezrobocie oraz ubóstwo, ponieważ zarabiają ok. 54% więcej niż ci, którzy zakończyli edukację na poziomie szkoły średniej. Szpitale uniwersyteckie, oprócz kształcenia kolejnych pokoleń medyków, stanowią istotny punkt systemu opieki zdrowotnej. Coraz popularniejsze studia międzywydziałowe lub interdyscyplinarne podejście do organizacji tradycyjnych kierunków, sprzyjają zrozumieniu niezwykle złożonego, współczesnego świata i charakteryzujących go wyzwań, którym nie da się sprostać w pojedynkę ani w obrębie wyłącznie jednej dziedziny. Warto także wspomnieć o tysiącach młodych ludzi, którzy co roku biorą udział w międzynarodowych wymianach studenckich,

¹¹ OECD (2018), *Equity in Education: Breaking Down Barriers to Social Mobility*, PISA, OECD Publishing, Paris.

nie tylko ułatwiając wymianę wiedzy w poszczególnych dziedzinach nauki, ale także budując zrozumienie – u siebie i instytucji przyjmujących, wobec różnych krajów i kultur.

Formalne kształcenie studentów w tematyce powiązanej z Celami Zrównoważonego Rozwoju przenika się z aktywnościami w zakresie budowania świadomości społeczności akademickiej na temat Agendy 2030. W kolejnym rozdziale *Inspirownika* szerzej poruszymy te zagadnienia, z uwzględnieniem działań uczelni w ramach edukacji nieformalnej.

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

- Education for Sustainable Development – learning objectives **KLIK**
- SDGs Universities Initiative **KLIK**

II: DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZA

Uczelnie, oprócz szlifowania młodych talentów, poprzez swoją działalność badawczą napędzają postęp społeczny i technologiczny. W czasach dynamicznie postępującej globalizacji oraz upowszechniania rozwiązań z zakresu IT, które powstają szybciej niż ludzkość jest w stanie je przyswoić, świat nauki pomaga także w tworzeniu i ocenianiu regulacji prawnych, które mają chronić przed nieznanyymi (jeszcze) konsekwencjami. Naukowcy odkrywają coraz to nowe obszary wiedzy, które pomagają zrozumieć złożoność procesów zachodzących na Ziemi (np. mechanizm powstawania zmian klimatycznych), jak również proponują i testują potencjalne ścieżki działania (np. adaptacji do zmian klimatu czy powściągnięcia ich skutków). Badania naukowe mają także znaczenie dla zrozumienia powiązań między 17 Celami. Podejmowanie opisanych w nich wyzwań wymaga interdyscyplinarnego podejścia, wspierającego w dokonywaniu trudnych wyborów między różnymi rozwiązaniami.

Dotarcie do miejsca, do którego prowadzi nas Agenda 2030, wymaga głębokiej transformacji, a dowody dostarczane przez naukowców sprawiają, że społeczeństwo łatwiej akceptuje zbliżające się zmiany. Jednym z fundamentów efektywnej działalności badawczej, a także obszarem wyróżnionym w ostatnim z 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju jest współpraca. Dzięki obiektywnej pozycji badaczy w społeczeństwie, a także największym zaufaniem, jakim cieszą się spośród wszystkich najważniejszych interesariuszy Agendy 2030, uniwersytety nierzadko biorą na siebie odpowiedzialność za wyznaczanie kierunku działań (od poziomu lokalnego przez krajowy aż po globalny), prowadzenie dialogu z różnymi partnerami oraz rzetelne monitorowanie podejmowanych przez nich aktywności. Ponadto współpraca (o której więcej piszemy w ostatnim rozdziale *Inspirownika*)

jest fundamentem tworzenia efektywnych innowacji. Sieci tworzone przez uniwersytety z różnych krajów, jak również partnerstwa z przedstawicielami biznesu i administracji, mogą na przykład umożliwić radykalne zmiany w sposobie produkcji i konsumpcji, które są niezbędne do osiągnięcia założeń zrównoważonego rozwoju.

Zadania poszczególnych Celów, które bezpośrednio odnoszą się do działalności badawczej uczelni:

Cel 2: Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo

2.a Zwiększyć inwestycje, w tym poprzez wzmocnioną współpracę międzynarodową, w infrastrukturę obszarów wiejskich, badania w dziedzinie rolnictwa i usług, rozwój technologii oraz banki zasobów genetycznych roślin i inwentarza żywego, by zwiększyć zdolność produkcyjną gospodarstw rolnych w krajach rozwijających się, zwłaszcza w tych najuboższych.

Cel 3: Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt

3.b Wspierać badania nad oraz opracowanie nowych szczepionek i leków przeciwko chorobom zakaźnym i niezakaźnym, które dotyczą przede wszystkim krajów rozwijających się. Zapewnić dostęp do podstawowych leków i szczepionek po przystępnej cenie, zgodnie z Deklaracją z Doha dotyczącą Porozumienia w Sprawie Handlowych Aspektów Praw Własności Intelktualnej i Zdrowia Publicznego.

Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie

7.a Do 2030 roku zwiększyć międzynarodową współpracę ułatwiającą dostęp do badań nad czystą energią i technologiami w obszarze energii odnawialnej, efektywności energetycznej oraz zaawansowanych i czystszych technologii paliw kopalnych, a także promować inwestowanie w infrastrukturę energetyczną i czyste technologie energetyczne.

Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

12.a Wspierać kraje rozwijające się we wzmacnianiu ich zdolności naukowych i technologicznych dążących do utworzenia bardziej zrównoważonych wzorców konsumpcyjnych i produkcyjnych.

Cel 14: Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony

14.3 Zminimalizować skutki zakwaszenia oceanów, w tym poprzez wzmocnioną współpracę naukową na wszystkich szczeblach.

14.4 Do 2020 roku skutecznie uregulować kwestie pozyskiwania owoców morza oraz wyeliminować nadmierne połowy ryb, nielegalne, niezarejestrowane i nieuregulowane rybołówstwo oraz destrukcyjne praktyki połowów, oraz wdrożyć poparte naukowo plany zarządzania, tak by w możliwie najkrótszym czasie odbudować populację ryb, co najmniej do poziomu umożliwiającego maksymalny, odnawialny poziom zrównoważonych połowów, zgodnie z charakterystyką poszczególnych gatunków.

14.5 Do 2020 roku objąć ochroną co najmniej 10% wybrzeży i obszarów morskich, zgodnie z krajowym i międzynarodowym prawem i korzystając z najlepszych źródeł informacji naukowych.

14.a Poszerzać wiedzę naukową, rozwijać potencjał badawczy i przekazywać technologie morskie, uwzględniając Kryteria i Wytyczne Międzyrządowej Komisji Oceanograficznej w Sprawie Transferu Technologii Morskich, aby poprawić kondycję oceanów i zwiększyć wpływ morskiej bioróżnorodności na rozwój krajów rozwijających się, w szczególności krajów rozwijających się położonych na małych wyspach i krajów najślabiej rozwiniętych.

Cel 17: Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju

17.6 Wzmocnić współpracę Północ-Południe i Południe-Południe oraz trójstronną, współpracę regionalną i międzynarodową w zakresie dostępu do nauki, technologii i innowacji; rozwinąć dzielenie się wiedzą na wspólnie ustalonych warunkach, w tym poprzez wzmocnioną koordynację istniejących już mechanizmów, w szczególności na szczeblu Narodów Zjednoczonych oraz poprzez globalny mechanizm ułatwiania dostępu do technologii.

17.8 W pełni zoperacjonalizować bank technologii oraz naukowe, technologiczne i innowacyjne mechanizmy budowania potencjału dla krajów najślabiej rozwiniętych do 2017 roku; zwiększyć wykorzystanie technologii kluczowych dla rozwoju, w szczególności technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

DOBRA PRAKTYKA

Uniwersytet Kaledoński w Glasgow był pierwszą uczelnią na świecie, która umieściła Agendę 2030 w centrum swojej strategii badawczej. Głównym celem strategii jest dążenie do opracowywania i przeprowadzania nowatorskich i interdyscyplinarnych badań dotyczących wyzwań wyrażonych w Celach Zrównoważonego Rozwoju, a także odzwierciedlanie SDGs w sposobie przeprowadzania badań i zarządzania ich rezultatami. Uniwersytet wdraża w życie zasadę nauczania opartego na badaniach, dzięki której studenci ze swoimi wykładowcami mogą korzystać z uniwersyteckich ośrodków badawczych, aby prowadzić badania przekrojowe nawiązujące tematycznie do SDGs, czy zawiązywać mniej formalne grupy zajmujących się poszczególnymi Celami. Więcej: [KLIK](#).

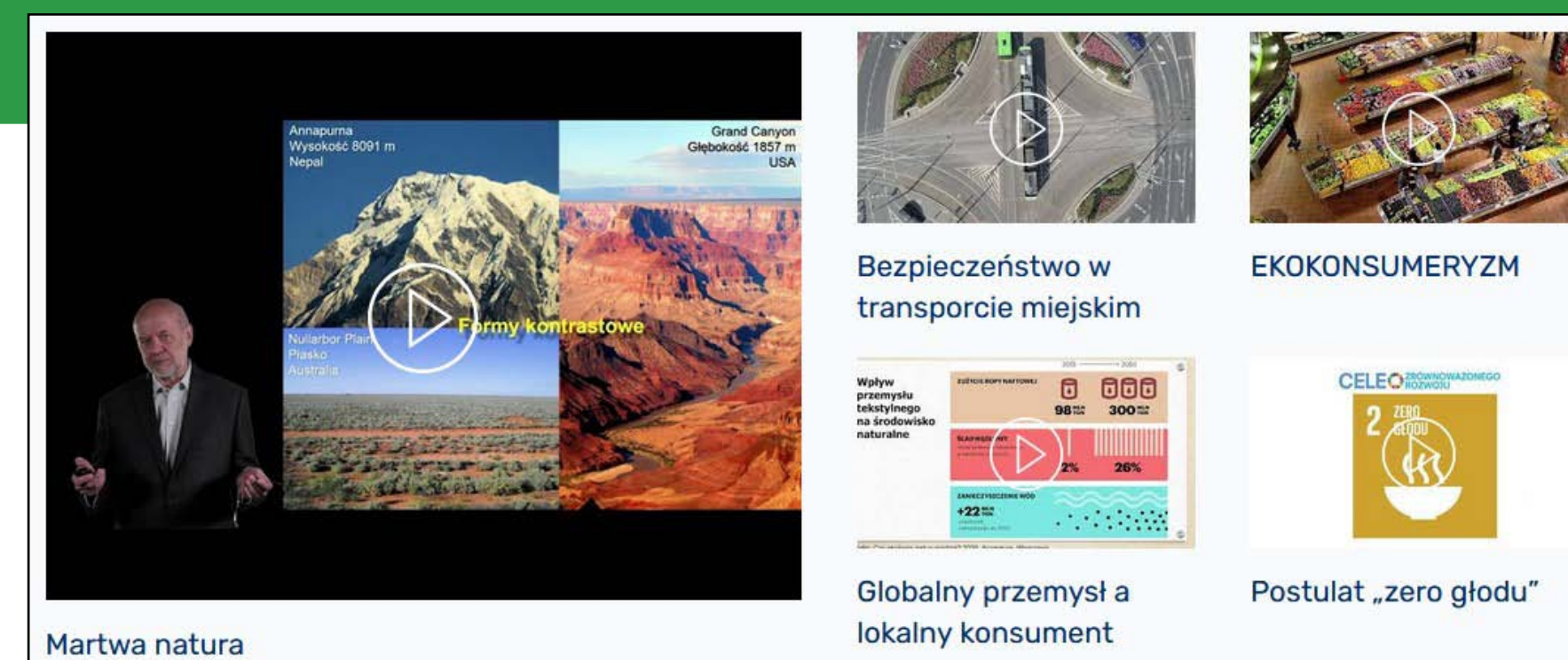
DOBRA PRAKTYKA

Uniwersytet Manitoby w kanadyjskim Winnipeg został doceniony za prowadzone badania i innowacje w zakresie Celu 6. (Czysta woda i warunki sanitarne.), skoncentrowane na potrzebach rdzennych społeczności. Uczelnia jako jedna z 17 instytucji na świecie otrzymała tytuł Centrum Wpływu Akademickiego ONZ (ang. UNAI). Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

W 2021 roku Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu zorganizował pierwszą edycję Akademii Zrównoważonego Rozwoju. Obejmowała ona serię wykładów, których zadaniem było pokazanie społeczności akademickiej, w jaki sposób pracownicy naukowcy UAM, poprzez prowadzone projekty badawcze, wspierają realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju. Dzięki temu naukowcy reprezentujący różne dyscypliny mogli popularyzować jednocześnie SDGs, jak i interesujące wyniki swoich badań. Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 3.

DOBRA PRAKTYKA

W swoim raporcie zrównoważonego rozwoju Politechnika Gdańska, dzięki metodologii dostarczonej przez firmę Elsevier (projekt Elsevier 2021 SDG Mapping), mogła wykazać, ile badań przeprowadzonych w danym roku dotyczyło każdego z 17 Celów, a także podać udział tych badań w puli artykułów naukowych z całej Polski. Na przykład publikacje naukowe poświęcone Celom 6. i 11. stanowiły aż 6% wszystkich opublikowanych w Polsce w 2022 roku. Więcej: **KLIK**.

Zdj. 4.

III: ŁAD ORGANIZACYJNY

Uniwersytety to niezwykle złożone i różnorodne instytucje. Ład organizacyjny, czyli zasady umożliwiające organizacji – czy to publicznej, czy prywatnej – wzięcie odpowiedzialności za konsekwencje swoich działań oraz wdrożenie założeń społecznej odpowiedzialności do funkcjonowania organizacji i jej relacji z otoczeniem. Jest on istotną częścią modelu zarządzania nie tylko przedsiębiorstw, ale także uczelni. Z perspektywy uniwersytetów, ład organizacyjny odnosi się do struktury, procesów oraz ogólnej organizacji instytucji, pozwalając na sprawne funkcjonowanie w zakresie zarządzania zasobami ludzkimi i materialnymi, kampusami, łańcuchami dostaw czy dialogiem z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Uczelnie poprzez swoją działalność wywierają znaczny wpływ społeczny, ekonomiczny i środowiskowy – a dzięki włączeniu do ładu organizacyjnego wskazań zawartych w Celach Zrównoważonego Rozwoju, można zwiększyć ich pozytywne oddziaływanie.

Zgodnie z danymi GUS, w 2020 roku polskie uczelnie zatrudniały ponad 88 tysięcy nauczycieli akademickich (m.in. adiunktów, asystentów i profesorów) oraz niemal 73 tysiące pracowników niebędących nauczycielami akademickimi¹². To właśnie te osoby dbają na co dzień o wysoki poziom kształcenia studentów, najwyższą jakość badań naukowych, zrównoważony łańcuch dostaw, czy współpracę z interesariuszami zewnętrznymi. Aby zachować wysokie standardy, uczelnie jako pracodawcy powinny zadbać o swoich pracowników, m.in. w obszarach zatrudnienia, zasobów ludzkich, finansów, usług wsparcia, infrastruktury oraz etyki w funkcjonowaniu uczelni. Ponadto uniwersytety zarządzają także tysiącami budynków i gruntów w naszym kraju – prowadzenie odpowiedzialnego, zielonego, dostępnego i nowoczesnego kampusu jest kolejnym istotnym aspektem działalności szkół wyższych.

¹² <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-i-jego-finanse-w-2021-roku,2,18.html>

DOBRA PRAKTYKA

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w 2021 roku powołała rzecznika praw i wartości akademickich, którego zadaniem jest dbałość o zachowanie wysokich standardów etycznych oraz ochrona przed mobbingiem. Rok później ustanowiono radę konsultacyjną ds. społecznej odpowiedzialności uczelni i zrównoważonego rozwoju oraz dwa zespoły zadaniowe: ds. równości oraz ekologii. Działania te mają przybliżyć uczelnię do praktycznego wdrażania idei przyświecających Celom Zrównoważonego Rozwoju. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

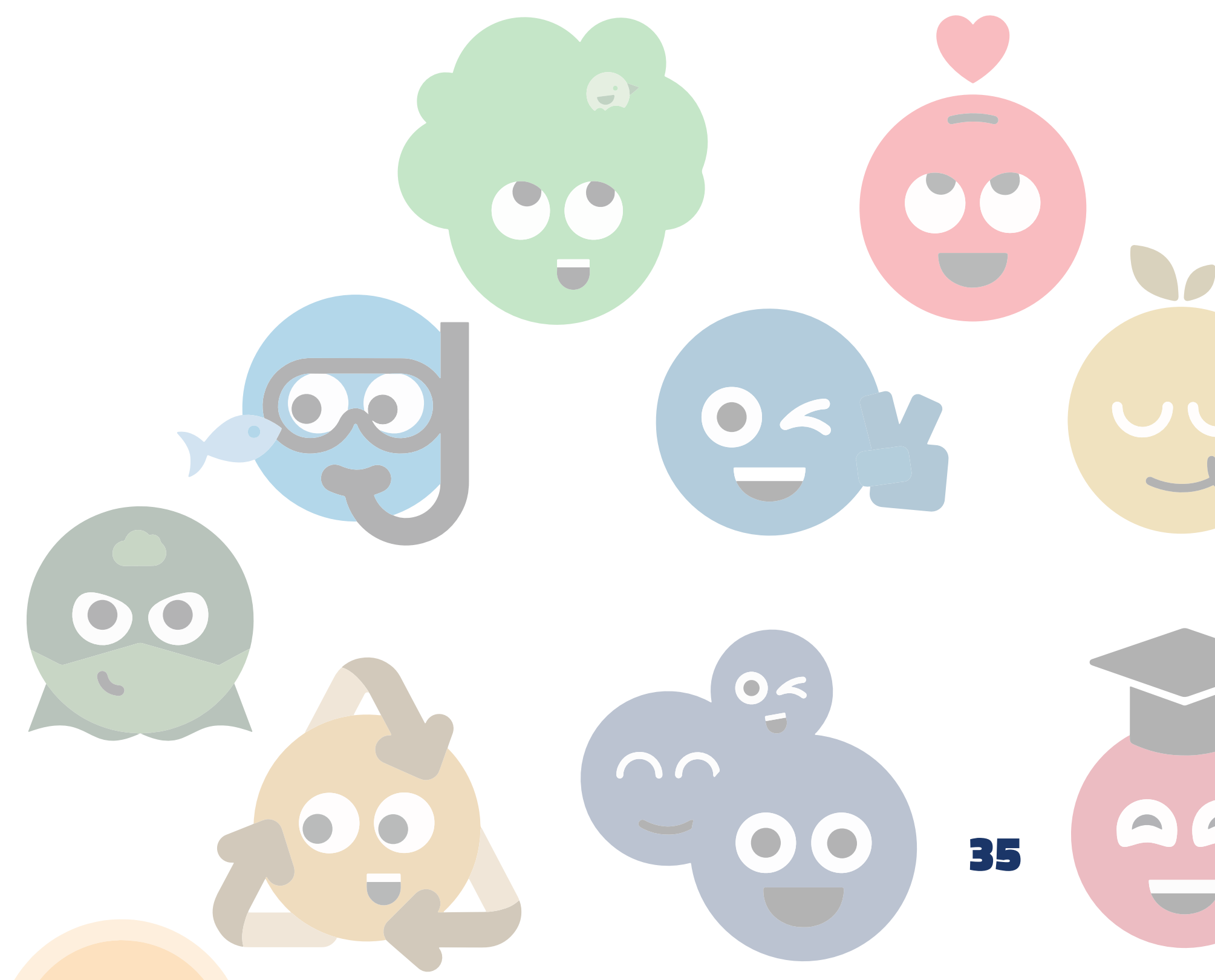
Uniwersytet w Northampton, uwzględniając wpływ korzystania z energii na środowisko i zmiany klimatyczne, zobowiązał się do zarządzania swoimi budynkami zgodnie z wizją zawartą w Celach 7. i 13. Do tej pory uczelnia zainwestowała ponad 2,4 mln funtów w projekty związane z zarządzaniem emisjami węglowymi, opracowała plan dekarbonizacji źródeł ciepła, uzyskała certyfikat BREEAM dla czterech budynków, zainstalowała energooszczędne oświetlenie LED z czujnikami ruchu na całym kampusie, zamontowała panele fotowoltaiczne na dachach akademików, a także zainstalowała oprogramowanie umożliwiające monitorowanie zużycia energii. Więcej: [KLIK](#).

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

- Implementing the 2030 Agenda at Higher Education Institutions: Challenges and Responses [KLIK](#)
- Knowledge-driven actions: Transforming higher education for global sustainability [KLIK](#)

CUNO
Implementing the 2030
Agenda at Higher Education
Institutions: Challenges
and Responses

Cele Zrównoważonego Rozwoju a strategia uczelni

Po zapoznaniu się z rolą uczelni w osiągnięciu 17 Celów oraz obszarami działalności uniwersytetów, które powinny być uwzględnione, możemy przejść do zaplanowania konkretnych aktywności. Tworząc strategię zrównoważonego rozwoju uczelni, warto oprzeć ją na założeniach Agendy 2030. Aby zapewnić kompleksowość procesu opracowywania strategii, należy uwzględnić w nim następujące etapy:

1. ANALIZA

Pierwszym krokiem jest dokładne przeanalizowanie istniejących działań uczelni oraz zidentyfikowania obszarów, w których już podejmowane są działania związane z Celami Zrównoważonego Rozwoju. To kluczowy etap dla zrozumienia pozycji wyjściowej uczelni w kontekście SDGs oraz zidentyfikowania szans i luk, jednocześnie niezwykle pomocny w procesie wyboru priorytetowych działań (o czym więcej w punkcie trzecim). Ważne, aby analiza odnosiła się do szczegółowych zadań Agendy 2030, a nie jedynie do nazw Celów.

2. ZAANGAŻOWANIE INTERESARIUSZY WEWNĘTRZNYCH

Kolejnym istotnym etapem jest zbudowanie zrozumienia wewnątrz organizacji i zaangażowania interesariuszy wewnętrznych w prace związane z 17 Celami. Uczelnia powinna pochylić się nad rozwojem wiedzy i kompetencji społeczności akademickiej – badaczy, wykładowców i administracji, a także wyznaczyć departamenty lub konkretne osoby, które będą czuwały nad całym procesem.

3. WYZNACZENIE PRIORYTETÓW

Trzecim krokiem jest wyznaczenie priorytetów – opierając się na poprzednich etapach procesu, uczelnia może przeprowadzić szczegółową ocenę swoich działań i zasobów w odniesieniu do tych obszarów Celów Zrównoważonego Rozwoju, które

już są lub niedługo mogą okazać się najbardziej istotne w kontekście aktywności uniwersytetu.

4. INTEGRACJA

Kiedy priorytety są już zidentyfikowane, uczelnia może zintegrować Cele Zrównoważonego Rozwoju ze swoimi politykami i planami działania. Jeśli uniwersytet posiada lub planuje stworzenie strategii zrównoważonego rozwoju, warto ją oprzeć właśnie na 17 Celach. Dzięki temu SDGs staną się integralną częścią misji uczelni, wpływając zarówno na poziom operacyjny (podejmowane codziennie decyzje), jak i strategiczny działalności szkoły wyższej, kształtując kierunek jej rozwoju.

5. MONITORING I KOMUNIKACJA

Ostatni etap procesu obejmuje ciągłe monitorowanie, ewaluację oraz komunikację działań związanych z Celami Zrównoważonego Rozwoju. Aby monitoring i ocena były możliwe, uczelnia powinna określić zestaw wskaźników mierzących postęp w poszczególnych obszarach, a także zaangażować interesariuszy w regularne zbieranie danych. W wyniku ewaluacji władze uczelni będą mogły zrozumieć czy podejmowane dotychczas aktywności przynoszą wymierne skutki oraz czy niektóre zaplanowane aktywności wymagają dostosowania strategii, m.in. w odpowiedzi na zmieniające się warunki i wyzwania. Natomiast komunikowanie rezultatów działań podejmowanych w ramach całego procesu to o wiele więcej niż przysłowiowa wisienka na torcie. Regularne komunikaty skierowane do interesariuszy wewnętrznych pomogą budować ich zaangażowanie w aktywności prowadzone na rzecz 17 Celów, a transparentna komunikacja zewnętrzna może stanowić inspirację dla innych uczelni, jak również pomoc w zacieśnianiu więzów

z partnerami, którym bliski jest temat Agendy 2030.

Przedstawiony powyżej proces wymaga od uniwersytetów planowania i współpracy na wielu poziomach. Jednak takie zaangażowanie może przyczynić się do budowy lepszej przyszłości, promując wartości zrównoważonego rozwoju wśród przyszłych liderów i społeczeństwa.

DOBRA PRAKTYKA

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie powołała Koordynatorkę ds. Społecznej Odpowiedzialności Uczelni i Zrównoważonego Rozwoju, która bezpośrednio współpracuje z Prorektorką ds. Rozwoju. Takie stanowisko i umiejscowienie go wysoko w uczelnianej hierarchii przekłada się na sprawną i efektywną działalność oraz realny wpływ na funkcjonowanie uczelni. Jednym z rezultatów osiągniętych w 2022 roku było przeprowadzenie cyklu szkoleń nt. zrównoważonego rozwoju oraz stworzenie działu w czytelni dedykowanego zrównoważonemu rozwojowi. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

Uniwersytet w Northampton powołał w 2020 roku Grupę Roboczą ds. Celów Zrównoważonego Rozwoju, której głównym zadaniem było opracowanie Ram Zarządzania Wpływem Zrównoważonego Rozwoju (ang. The Sustainability Impact Management Framework), które opierają się na 17 Celach. Ciągłym zadaniem członków Grupy jest także zbieranie danych, pozwalających na monitorowaniu postępów. Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 5.

DOBRA PRAKTYKA

W 2020 roku Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach pochylił się nad problemem rozproszonych działań z zakresu społecznej odpowiedzialności uczelni oraz niewystarczającego poziomu upowszechnienia tej idei w środowisku akademickim. Odpowiedzią na zidentyfikowane wyzwanie było powołanie w 2021 roku koordynatora ds. społecznej odpowiedzialności uczelni oraz wspierającego go zespołu złożonego z przedstawicieli kluczowych interesariuszy. Nowe podejście znalazło też swoje odzwierciedlenie w stworzeniu Planu strategicznego na lata 2021-2025, w którym uwzględniono priorytet „społeczna odpowiedzialność”. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

W 2022 roku Uniwersytet Medyczny w Łodzi stworzył Zielony Plan – strategię rozwoju uczelni uwzględniającą Cele Zrównoważonego Rozwoju w obszarach badań, kształcenia, współpracy i otoczenia społeczno-gospodarczego. Uniwersytet pochylił się także nad realizacją konkretnych Celów, m.in. 5. i 10., w ramach których przyjął Plan Równości Płci oraz program zwiększania dostępności. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

Centrum Zrównoważonego Rozwoju działające na Uniwersytecie Gdańskim zaprojektowało i wdrożyło system zbierania danych dotyczących podejmowanych przez uczelnię inicjatyw ukierunkowanych na realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju. Z systemu korzystają wszystkie jednostki organizacyjne uniwersytetu – każda odpowiada na ten sam zestaw pytań, co w efekcie usprawnia proces raportowania i komunikacji rezultatów, jednocześnie podnosząc świadomość społeczności akademickiej na temat Agendy 2030. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

W 2020 roku Akademia Leona Koźmińskiego stworzyła dziesięcioletnią strategię dążenia do zrównoważonego rozwoju, złożoną z sześciu celów strategicznych, które uczelnia wybrała spośród 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (Cel 4., 5., 9., 11., 12., 17.), biorąc pod uwagę obszary największego wpływu. Każdemu z Celów przypisano trzy konkretne zobowiązania i zadania, wraz z systemem pomiaru ich wykonania w przyszłości. Więcej: **KLIK**.

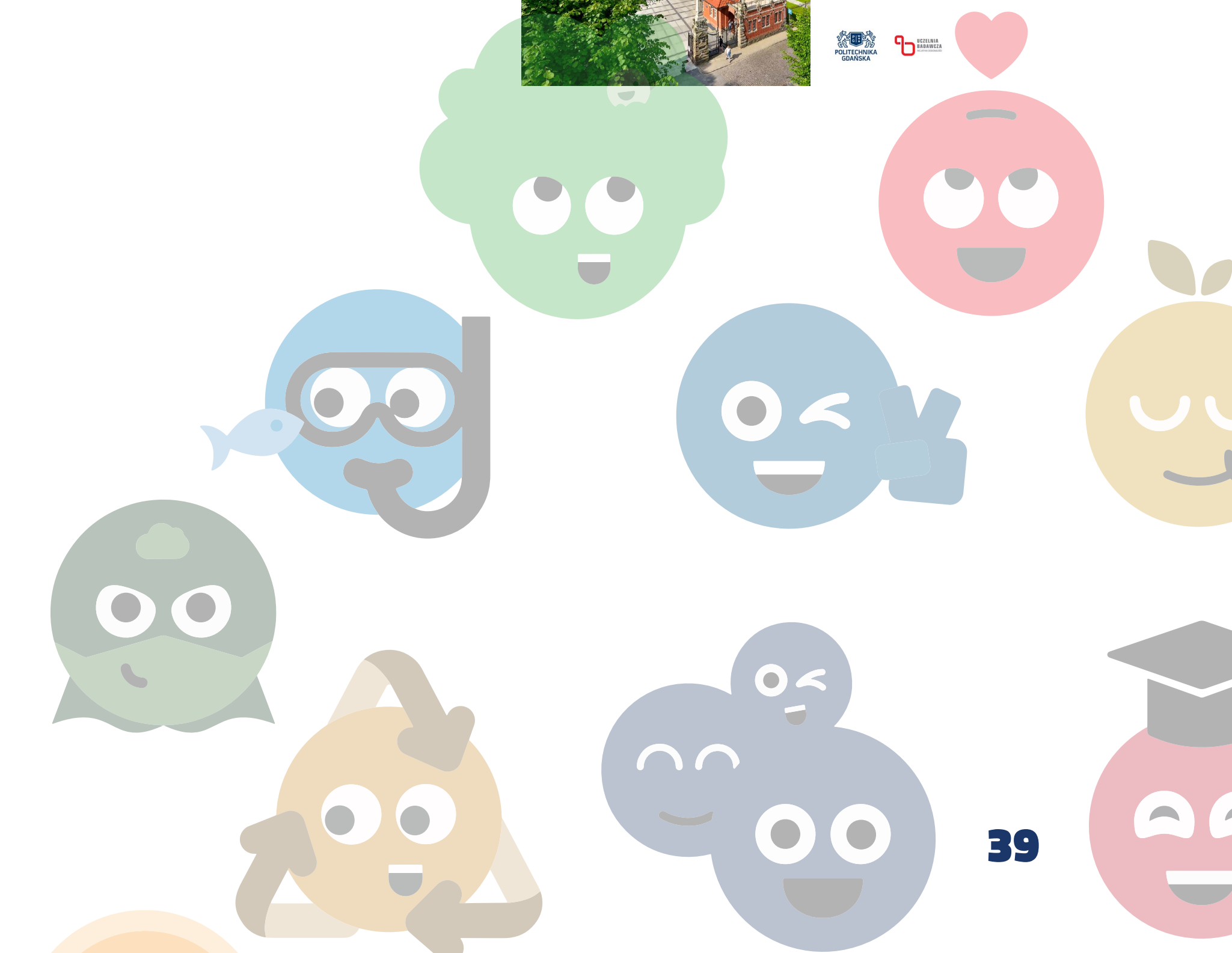
Zdj. 6.

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

Przykłady raportów uczelni dotyczących realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju:

- Politechnika Gdańska **KLIK**
- Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu **KLIK**
- Politechnika Łódzka **KLIK**
- Akademia Górniczo-Hutnicza **KLIK**

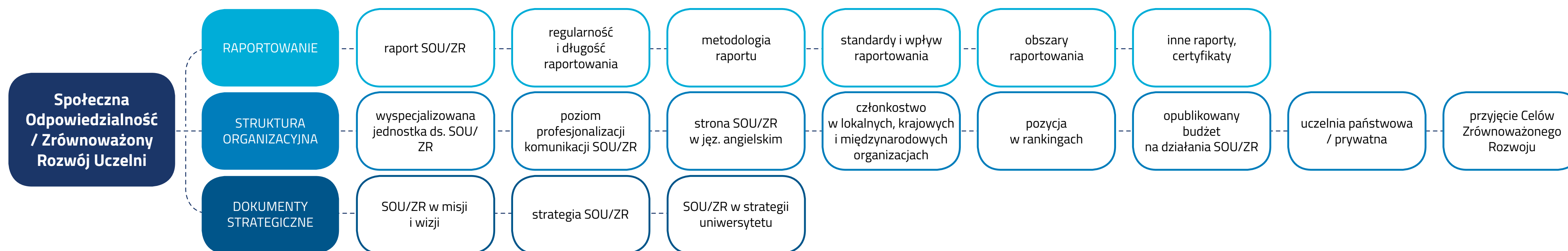

Realizacja SDGs w wiodących uczelniach europejskich

W ramach działań Grupy roboczej ds. społecznej odpowiedzialności uczelni przy Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej, wyodrębniono zespół badawczy, który podjął się przeanalizowania uczelni pod kątem ich zaangażowania w społeczną odpowiedzialność/zrównoważony rozwój (SOU/ZR) i Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDGs).

Punktem wyjścia do przeprowadzenia badań była wielowymiarowa, pogłębiona analiza literatury. Autorki zidentyfikowały, zdiagnozowały i oceniły aktualny stan wdrażania praktyk SOU/ZR na uczelniach europejskich – przebadano 130 wiodących uniwersytetów z 47 krajów europejskich. Stworzono unikalną macierz oceny, zawierającą 16 kryteriów. Informacje przekazane przez uczelnie zostały przeanalizowane pod kątem przyjętych kryteriów, a uzyskane dane zostały skatalogowane w macierzy stanowiącej podstawę analizy.

Kryteria oceny uczelni z zakresu SOU/ZR.

Źródło: Opracowanie własne.

Badania dotyczyły zarówno społecznej odpowiedzialności uczelni, jak i ich zrównoważonego rozwoju, ponieważ przyjęcie przez uczelnie SDGs wskazuje na pewną dojrzałość w tym zakresie. Z przeprowadzonej analizy wynika, że te zagadnienia są lepiej znane uczelniom należącym do inicjatyw ONZ – Global Compact i PRME.

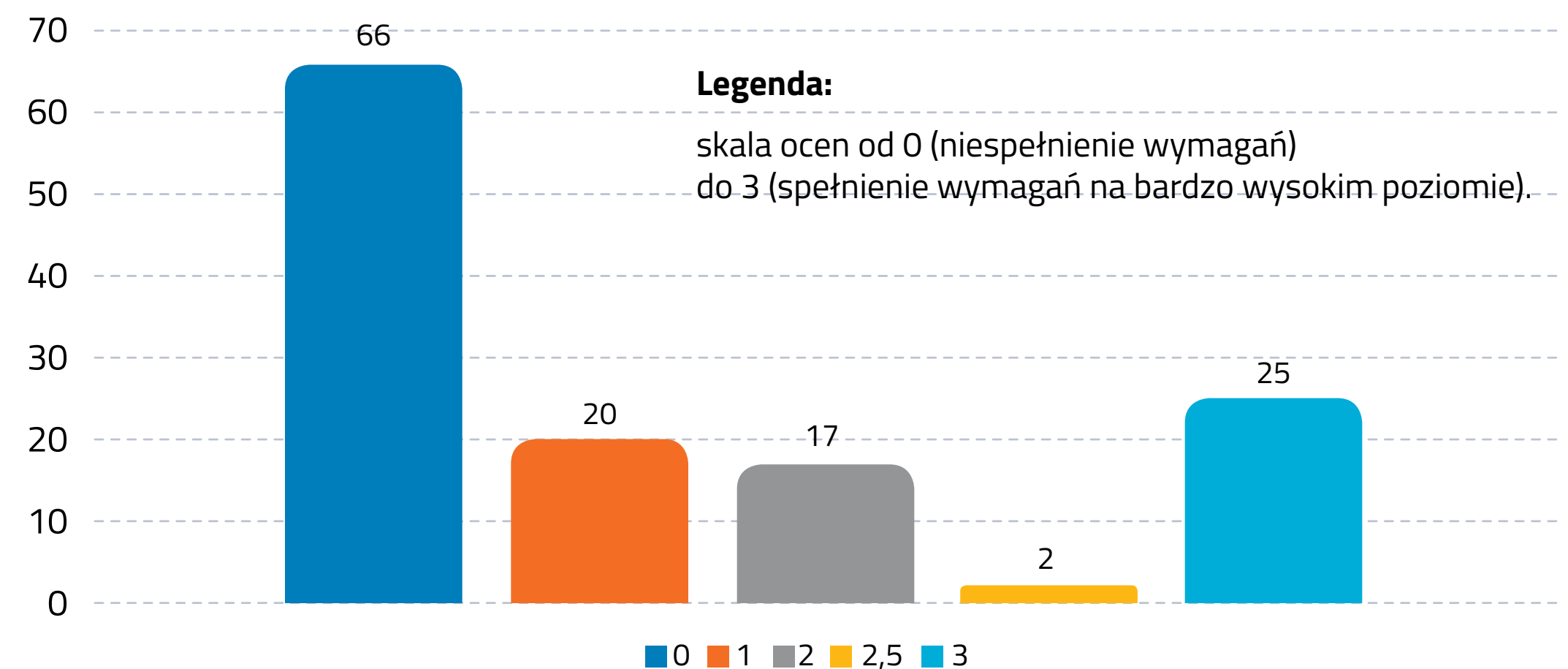
Uczelnie deklarujące realizację SDGs podejmują również inne działania z zakresu społecznej odpowiedzialności, np. ujmują w swojej misji i strategii założenia z zakresu SOU/ZR, posiadają jednostkę organizacyjną odpowiedzialną za SOU/ZR, a czasami przyjmują osobną strategię SOU/ZR.

O ile wiele uczelni deklaruje zaangażowanie w realizację SDGs (49% badanych uczelni), o tyle strategiczne podejście do SDGs jest rzadsze. W badaniu przyjęto, że najwyższe oceny zostaną przyznane uczelniom, które potrafią identyfikować i wdrażać wskaźniki oraz przypisywać im konkretne mierniki. Założenie to wynika z przekonania, że intensywne zaangażowanie we wszystkie 17 Celów jest niemożliwe. Spośród 130 przebadanych uczelni, 27 świadomie wybrało charakterystyczne dla nich SDGs, natomiast 17 uczelni wymieniło wszystkie. Jednocześnie 50% badanych uczelni nie odnosi się w żaden sposób do realizacji SDGs w swoich dokumentach i działaniach komunikacyjnych.

Na szczególną uwagę zasługują kraje, w których SDGs są przyjmowane przez poszczególne uczelnie jako narzędzie realizacji działań SOU/ZR. Wszystkie badane uczelnie z krajów takich jak Cypr, Dania, Finlandia, Irlandia, Islandia, Malta, Niemcy, Norwegia, Szwecja, Turcja, Wielka Brytania czy Włochy odnosiły się do SDGs.

Mniejsze zaangażowanie w SDGs zaobserwowano w Chorwacji, Czechach, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Kazachstanie, Łotwie, Polsce, Portugalii, Słowacji, Ukrainie i na Węgrzech.

Liczba badanych uczelni zaangażowanych w realizację SDGs.

Źródło: Opracowanie własne.

Badania wykazały przyjęcie SDGs na średnim poziomie dla wszystkich określonych kryteriów. Tym samym nie jest to najistotniejszy obszar funkcjonowania uczelni europejskich, choć mogłoby się wydawać, że w podmiotach takich jak uniwersytety, świadomość wdrażania SDGs powinna być wysoka.

Deklaracja Społecznej Odpowiedzialności Uczelni

Deklaracja Społecznej Odpowiedzialności Uczelni została opracowana w 2017 roku w ramach działalności Grupy roboczej ds. społecznej odpowiedzialności uczelni funkcjonującej przy Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej. Zawiera ona 12 zasad, a jej celem jest budowanie szerokiej świadomości społecznej na temat roli uczelni w kształtowaniu warunków dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

Wdrażanie zobowiązań Deklaracji wpływa na skuteczniejsze dopasowanie oferty edukacyjnej dla studentów do aktualnych wyzwań gospodarczych, w tym rynku pracy, a także włączeniu do przedmiotów nauczania tematów związanych z etyką biznesu, społeczną odpowiedzialnością, wpływem środowiskowym czy współpracą z otoczeniem. Deklaracja skierowana jest do wszystkich uczelni publicznych i prywatnych oferujących kształcenie zarówno na kierunkach humanistycznych, jak i ekonomicznych. Największe znaczenie ma wola realizacji misji edukacyjnej i wychowawczej w duchu nowoczesnej edukacji globalnej, uwzględniającej trendy związane ze zrównoważonym rozwojem i społeczną odpowiedzialnością.

Jak Deklaracja Społecznej Odpowiedzialności Uczelni wiąże się z Celami Zrównoważonego Rozwoju?

W Deklaracji Społecznej Odpowiedzialności Uczelni znajdziemy liczne powiązania z Celami Zrównoważonego Rozwoju, szczególnie Celem 4., do którego Deklaracja odnosi się m.in. w punktach 1., 2., 4. oraz 12. dotyczących pielęgnacji wartości akademickich, kształtowania postaw kolejnych pokoleń, wzbogacania programów studiów i etyki w nauczaniu. Duży nacisk położony jest także na równość (Cele 5. i 10.), na co Deklaracja wskazuje w punktach 3. i 5. odnoszących się m.in. do

DSOU DEKLARACJA SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI UCZELNI

Szczególna rola uczelni, jako miejsca tworzenia i przekazywania wiedzy o otaczającej nas rzeczywistości, zobowiązuje je do uwzględniania i stosowania zasad społecznej odpowiedzialności we wszystkich obszarach działalności oraz upowszechniania tych zasad wśród interesariuszy.

Mając na uwadze dobro szkolnictwa wyższego w Polsce, świadomi swojej roli w realizacji zasad zrównoważonego rozwoju, zapewnianiu wysokiej jakości badań i edukacji oraz dbaniu o wszechstronny rozwój społeczności akademickiej zobowiązujemy się:

- 1) Pielęgnować wartości akademickie zapisane m.in. w „Kodeksie Etyki Pracownika Naukowego”, w szczególności: sumiennosc, obiektywizm, niezalezność, otwartosc i przejrzystosc.
- 2) Kształtować społeczne i obywatelskie postawy przyszłych elit sprzyjające budowaniu wspólnoty, kreatywności, otwartości oraz komunikacji, a także wrażliwości społecznej i kultury pracy.
- 3) Upowszechniać idee równości, różnorodności, tolerancji oraz respektować i chronić prawa człowieka w odniesieniu do całej społeczności akademickiej i jej otoczenia.
- 4) Poszerzać programy nauczania o zagadnienia z zakresu etyki i społecznej odpowiedzialności biznesu, zrównoważonego rozwoju i innowacji społecznych.
- 5) Realizować projekty wdrażające zasady społecznej odpowiedzialności, w szczególności dotyczące zarządzania różnorodnością w miejscu pracy, wolontariatu pracowniczego, promocji zasad etyki, współpracy międzysektorowej, marketingu społecznie zaangażowanego.
- 6) Podejmować badania naukowe i prace wdrożeniowe, które w ramach partnerstwa z innymi ośrodkami akademickimi z całego świata, sektorem przedsiębiorstw, administracją publiczną i organizacjami pozarządowymi przyczyniać się mogą do rozwiązywania istotnych problemów społecznych.
- 7) Rozwijać współpracę międzyuczelnianą, krajową i międzynarodową, umożliwiającą adaptację i wzmacnianie najlepszych praktyk w zakresie społecznej odpowiedzialności uczelni.
- 8) Dbać o ład organizacyjny uczelni, opierając zarządzanie uczelniami na fundamentach społecznej odpowiedzialności, zarówno w dokumentach strategicznych, jak i wynikających z nich działaniach służących wszechstronnemu rozwojowi społeczności akademickiej i skutecznej realizacji misji uczelni.
- 9) Zapewniać przejrzystosc prowadzonej przez uczelnie działalności poprzez m.in. mierzenie rezultatów, promowanie i upowszechnianie dorobku oraz wskazanie osoby lub zespołu koordynującego te działania.
- 10) Prowadzić działalność w taki sposób, by minimalizować negatywny wpływ aktywności realizowanych przez społeczność akademicką oraz jej interesariuszy na środowisko przyrodnicze we wszelkich jego wymiarach.
- 11) Prowadzić dialog z interesariuszami na temat priorytetów polityki społecznej odpowiedzialności uczelni oraz informować o jej rezultatach.
- 12) Kierować się zasadami etyki i odpowiedzialności w procesie nauczania i prowadzenia badań naukowych dla zapewniania interesariuszom optymalnych warunków do korzystania z wiedzy, kapitału intelektualnego i dorobku uczelni.

Zdj. 7.

różnorodności. Nawiązanie do środowiskowych SDGs (m.in. Cel 13., 14., 15.) widać natomiast w punkcie 10. Deklaracji, który mówi o minimalizowaniu negatywnego wpływu działalności społeczności akademickiej na środowisko przyrodnicze. Warto wspomnieć także o pozytywnym wpływie uczelni w zakresie rozwiązywania problemów społecznych (m.in. Cele 1., 2., 8.) oraz wsparcia biznesu (Cele 9. i 12.), o którym możemy przeczytać w Deklaracji w punktach 2., 4. i 6. Sama Deklaracja Społecznej Odpowiedzialności Uczelni powstała w wyniku partnerstwa wielu szkół wyższych, naturalnie odwołuje się więc do 17. Celu Zrównoważonego Rozwoju, o czym świadczą punkty 7. i 11. Deklaracji, wskazujące na potrzebę współpracy i dialogu.

Realizacja założeń Deklaracji Społecznej Odpowiedzialności Uczelni w praktyce

Sygnatariuszami Deklaracji jest obecnie (wrzesień 2023 roku) 160 szkół wyższych (zarówno publicznych jak i niepublicznych), z czego w 2022 roku jedynie 23% publikowało raporty SOU – z kolei 62% planowało opracowanie takiego raportu w ciągu 2 lat. Jak zatem uczelnie wypełniają 9 punkt Deklaracji mówiący o zapewnieniu przejrzystości działalności uczelni poprzez mierzenie rezultatów, promowanie i upowszechnianie jej dorobku? Z pomocą ponownie przychodzi Grupa robocza ds. społecznej odpowiedzialności uczelni, która publikuje coroczne raporty przedstawiające dobre praktyki zarówno sygnatariuszy Deklaracji, jak i uczelni publicznych i prywatnych, które jeszcze nie zdecydowały się na podjęcie oficjalnego zobowiązania.

Pierwszy opublikowany raport (dane za 2019 rok) zawiera aż 139 opisów dobrych praktyk zgłoszonych przez 40 uczelni wraz z informacjami na temat beneficjentów, korzyści dostrzeżonych przez interesariuszy oraz planów kontynuacji bądź rozszerzenia działań w przyszłości. Praktyki z 2019 roku odpowiadały przede wszystkim na założenia 2., 3., 6. oraz 5. punktu Deklaracji, a jednocześnie na Cele 4., 3., 10. oraz 17. Zrównoważonego Rozwoju. Drugi raport, uwzględniający działania z 2020 roku, skupił się na społecznej odpowiedzialności uczelni w dobie pandemii COVID-19 – nie powinno zatem dziwić, że aż 35% spośród 171 zgłoszonych praktyk dotyczyło Celu 3. Działania w tym zakresie podzielono na 7 kategorii: wsparcie sprzętowe i środki ochrony, działania naukowe, wsparcie psychologiczne, działania edukacyjne, wolontariat, pomoc materialna, działania komunikacyjno-informacyjne. Także katalog dobrych praktyk z 2021 roku posiadał temat przewodni – była nim społeczna odpowiedzialność uczelni w wymiarze etycznym i niedyskryminacyjnym, a sam raport podzielono na pięć kategorii: infrastrukturę etyczną i działania sprzyjające realizacji wartości akademickich, zaangażowanie społeczności akademickiej (do której zgłoszono niemal 50% wszystkich praktyk), zarządzanie różnorodnością i przeciwdziałanie dyskryminacji, etyka w badaniach oraz inne działania systemowe i edukacyjne. Publikacja katalogu dobrych praktyk zrealizowanych w 2022 roku planowana jest na ostatni kwartał 2023 roku.

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

Katalogi dobrych praktyk społecznej odpowiedzialności uczelni:

- 2019 [KLIK](#)
- 2020 [KLIK](#)
- 2021 [KLIK](#)

¹³ <https://www.gov.pl/attachment/80c18b44-1512-4fb5-a7fd-f5c8bb5a5f28>.

Jak wynika z badania przeprowadzonego przez Grupę roboczą w 2022 roku,¹⁴ najczęściej wymienianą barierą prowadzenia działań SOU jest brak wiedzy na temat CSR (ang. *corporate social responsibility*), SOU i SD (ang. *sustainable development*) – takiej odpowiedzi udzieliło ok. 55% badanych pracowników uczelni publicznych i niepublicznych. W obliczu tych danych warto, aby władze uniwersytetów położyły większy nacisk na budowanie świadomości społeczności akademickiej w tej tematyce – jak to zrobić piszemy w kolejnym rozdziale *Inspirownika*.

¹⁴ <https://www.gov.pl/attachment/80c18b44-1512-4fb5-a7fd-f5c8bb5a5f28>

III. BUDOWANIE ŚWIADOMOŚCI

NA TEMAT CELÓW ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

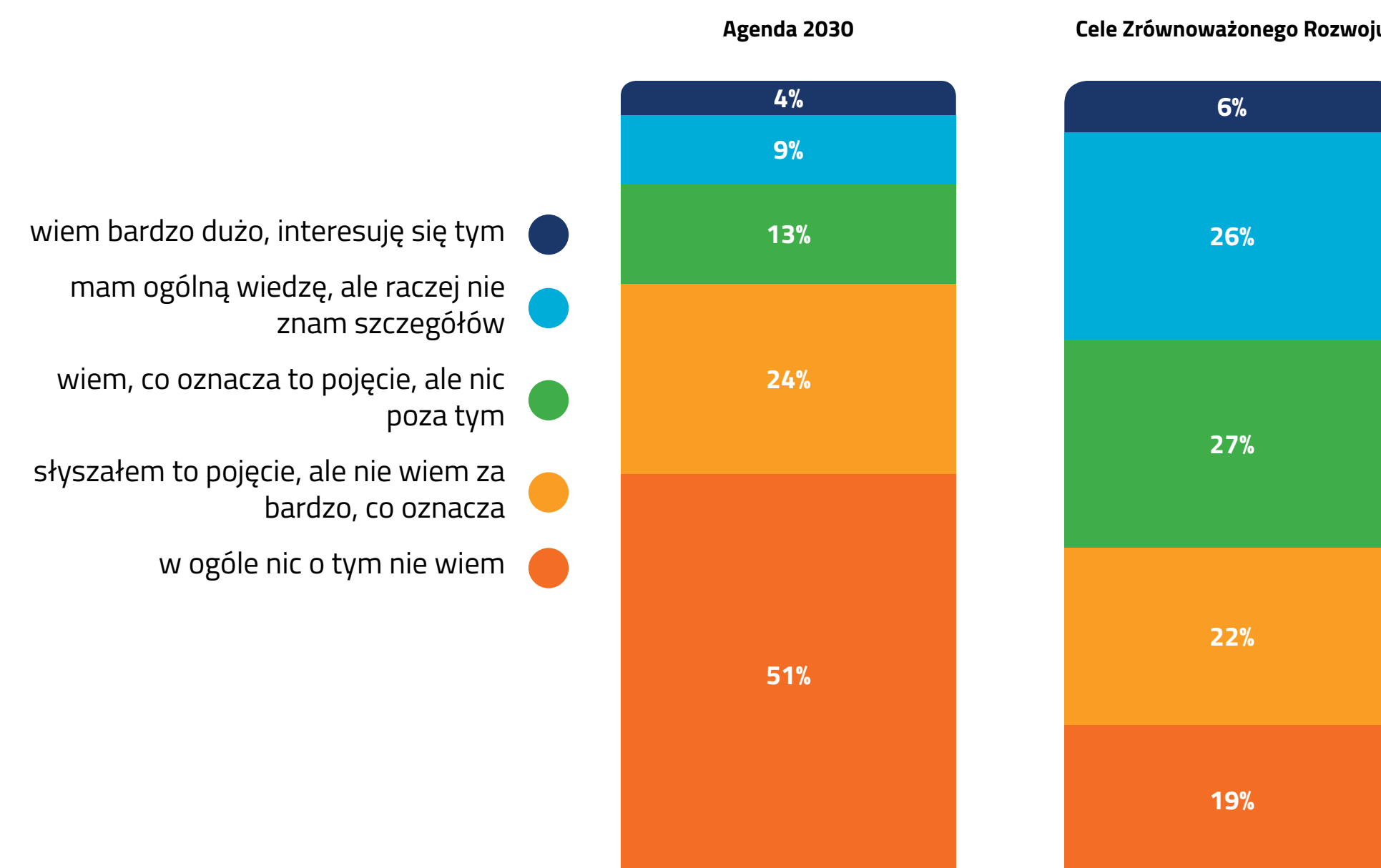

Dlaczego uczelnie powinny edukować na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju?

W rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ z września 2015 roku ustanawiającej Cele Zrównoważonego Rozwoju wśród najważniejszych podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację znajdziemy m.in. rządy, władze lokalne, środowisko naukowe, organizacje pozarządowe i międzynarodowe, sektor biznesu, inne podmioty niepaństwowe oraz **obywateli**. Społeczeństwo obywatelskie było integralną częścią Agendy 2030 już na etapie jej powstawania, o czym świadczy zaangażowanie jego przedstawicieli w procesy konsultacyjne prowadzone przez ONZ w latach 2013-2015. Obywatele, na równi z pozostałymi interesariuszami, muszą być włączeni w proces wprowadzania zmiany i wdrażania Celów Zrównoważonego Rozwoju w życie. **Nie będzie to jednak możliwe bez zbudowania w społeczeństwie świadomości na temat tego, czym są Cele i dlaczego ich realizacja jest tak ważna dla naszej przyszłości.** Co więcej, świadomi obywatele nie tylko sami podejmą działania, ale także będą krytycznie przyglądać się aktywnościom innych podmiotów, na przykład korporacji.

Wyniki badania przeprowadzonego wiosną 2021 roku na zlecenie Kampanii 17 Celów oraz Banku BNP Paribas pokazały, że wśród Polaków świadomość pojęć Agenda 2030 oraz Cele Zrównoważonego Rozwoju jest bardzo niska. Choć większość badanych deklaruje, że spotkało się z wymienionymi terminami, nie

przekłada się to na pogłębioną znajomość tematyki – po ponad 5 latach od przyjęcia rezolucji ONZ, faktyczna znajomość tych pojęć wynosi **zaledwie odpowiednio 4% i 6%**.

Źródło: Badanie Polski konsument a Cele Zrównoważonego Rozwoju¹⁵.

¹⁶ Pełne wyniki badania są dostępne pod adresem <https://kampania17celow.pl/raporty/badanie-konsumenckie/> [dostęp: 1.09.2022].

Na niską świadomość badanych wskazuje też to, jak wielu z nich nie jest w stanie ocenić aktywności podmiotów odpowiedzialnych za realizację SDGs – **w przypadku prośby o ocenę działalności organizacji badawczych, akademickich i naukowych aż 46% respondentów nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi.** Może to świadczyć o tym, że Polacy nie wiedzą, jakich działań mogliby oczekiwać właśnie z uwagi na brak znajomości tematyki 17 Celów. Jednocześnie warto zaznaczyć, że spośród wszystkich badanych grup interesariuszy Agendy 2030, to właśnie **uczelnie cieszą się największym uznaniem wśród Polek i Polaków – 48% oceniło ich działania bardzo dobrze lub dobrze**, a jedynie 6% źle lub bardzo źle.

Źródło: Badanie *Polski konsument a Cele Zrównoważonego Rozwoju*.

W ramach badania zapytaliśmy Polaków także o to, co zachęciłoby ich do podjęcia działań na rzecz 17 Celów. Udzielone odpowiedzi nie były zaskakujące – do największych motywatorów należały **konkretna wiedza o tym, jakie działania można podjąć oraz inspiracja i dobre praktyki ze strony innych osób i podmiotów.**

Czynniki zachęcające do działania

Konkretna WIEDZA jakie działania mogą podjąć

36%

Dodatkowe ZACHĘTY FINANSOWE (np. refundacje instalacji paneli słonecznych)

28%

Działania, na przykład innych

16%

Dostępność informacji ze strony firm (np. na opakowaniach produktów, w reklamach)

10%

Inne

1%

Nic by mnie nie zachęciło

9%

Źródło: Badanie *Polski konsument a Cele Zrównoważonego Rozwoju*.

Uniwersytety, ze względu na swoją wyjątkową pozycję w społeczeństwie oraz odpowiedzialność, jaka na nich spoczywa za tworzenie i rozpowszechnianie wiedzy, odgrywają kluczową rolę zarówno w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju, jak również edukacji na ich temat. Spośród licznych grup interesariuszy uniwersytetów, w kontekście edukacji na temat SDGs warto przyjrzeć się szczególnie trzem z nich.

1. STUDENCI

W roku akademickim 2022/23 na 359 polskich uczelniach kształciło się ponad 1,22 mln osób¹⁶, co przekłada się na wielki potencjał edukacyjny w zakresie SDGs. Budowanie świadomości na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju wśród polskich studentów pozwala im zrozumieć globalne wyzwania i zależności, z którymi spotyka się współczesne społeczeństwo, a za których rozwiązanie będą odpowiedzialni wchodzący w dorosłe życie młodzi ludzie. Warto także wspomnieć, że w przypadku wielu pracodawców z różnych sektorów gospodarki, wiedza z zakresu szeroko pojętego zrównoważonego rozwoju staje się czynnikiem warunkującym uzyskanie zatrudnienia. Edukacja studentów z zakresu SDGs to zatem nie tylko wspieranie misji zawartej w Agendzie 2030, ale także dbałość o przyszłość absolwentów, jak i szerzej – całego społeczeństwa. Oprócz wyposażenia słuchaczy studiów w wiedzę na temat 17 Celów, warto dać im możliwości i przestrzeń do ich praktycznej realizacji na terenie uczelni. Jednym ze sposobów oddawania sprawczości w ręce studentów jest wspieranie działalności kół naukowych i organizacji studenckich oraz inspirowanie ich do podejmowania aktywności w duchu Celów Zrównoważonego Rozwoju.

¹⁶ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20222023-wyniki-wstepne,8,9.html>

DOBRA PRAKTYKA

Organizacja studencka AIESEC działająca na 13 polskich uczelniach angażuje się w realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju przez szereg inicjatyw prowadzonych od 2016 roku. Wśród nich znajdziemy m.in. projekt *World's Largest Lesson*, w ramach którego w listopadzie 2022 roku aż 195 wolontariuszy z 40 krajów zorganizowało warsztaty nt. Celu 12. dla 1 430 uczniów w warszawskich szkołach. Inną ciekawą inicjatywą jest konferencja *YouthSpeak Forum*, która łączy prelekcje eksperckie i warsztaty budowania umiejętności przydatnych w działaniach na rzecz Agendy 2030. Więcej: [KLIK](#) i [KLIK](#).

Zdj. 8.

DOBRA PRAKTYKA

Australijski Monash University zorganizował Forum Przywództwa Studenckiego na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju. Celem wydarzenia, które skupiało studentów i pracowników uczelni, było wypracowanie rozwiązań umożliwiających członkom społeczności uniwersyteckiej praktyczną realizację 17 Celów na terenie kampusu. W trakcie Forum przeprowadzono warsztaty na temat Agendy 2030, zidentyfikowano aktualne działania społeczności akademickiej, które są z nią powiązane, a także wybrano obszary, na których uczestnicy chcieliby się skupić w kolejnym roku. Więcej: [KLIK](#).

2. SEKTOR PRYWATNY

Współpraca między uniwersytetami i sektorem prywatnym może przyjmować różnorodne formy, np. badań naukowych, tworzenia konsorcjów badawczych, udziału naukowców w konferencjach biznesowych oraz praktyków biznesu w wydarzeniach uczelnianych, obustronnej działalności doradczej, czy organizacji praktyk studenckich, a nawet programów studiów, które mają kłaść równie wysoki nacisk na wymiar teoretyczny, jak praktyczny. W każdej z wymienionych form współpracy warto uwzględnić element edukacji na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju. Przedstawiciele świata biznesu często preferują komunikację z wykorzystaniem tzw. języka korzyści i umieszczenia prezentowanych rozwiązań w szerszym kontekście. Mówiąc o założeniach 17 Celów, warto wspomnieć jak ich wypełnianie może przekładać się w praktyce m.in. na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstwa (np. dzięki tworzeniu ekologicznych produktów

czy efektywniejszych procesów produkcyjnych), dostęp do dodatkowych funduszy (plany działań przyczyniające się do realizacji poszczególnych Celów pomogą w zdobyciu dofinansowań np. ze środków Unii Europejskiej), czy poszerzenie grona klientów (świadomości konsumentów preferujących usługi odpowiedzialnych firm).

3. SAMORZĄDY LOKALNE

Samorządy lokalne, dzięki stałemu i bezpośredniemu kontaktowi z mieszkańcami gmin oraz mniejszych i większych miast, stanowią doskonałą platformę do szerzenia wiedzy na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju. Aby było to możliwe, informacje na temat SDGs muszą wcześniej dotrzeć do samych samorządowców, w czym mogą pomóc uczelnie. Jednym ze sposobów jest uwzględnianie Agendy 2030 w programach studiów takich kierunków jak prawo, administracja, zarządzanie, a także studiów podyplomowych poświęconych różnym aspektom funkcjonowania samorządów terytorialnych. Działalność badawcza uniwersytetów, skupiona np. na analizie stanu realizacji poszczególnych Celów w danym mieście czy regionie, może dostarczyć samorządom informacji niezbędnych do zaplanowania i podjęcia skutecznych działań.

Budowanie świadomości interesariuszy na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, oprócz wymienionych wyżej korzyści dla poszczególnych grup, pozytywnie wpływa na same uczelnie. Uniwersytety, które swoje strategie oparły na Agendzie 2030, mogą wykorzystać te powszechnie już znane ramy do prezentowania swoich dokonań przed kluczowymi interesariuszami – może to być szczególnie ważne w kontaktach z agencjami rządowymi czy unijnymi, które biorą pod uwagę takie działania, udzielając grantów i dofinansowań. Działalność

poświęcona realizacji SDGs i edukacji w tym zakresie może być także doskonałym katalizatorem partnerstw, np. z sektorem prywatnym czy samorządami i rządem, dla których te tematy również są priorytetowe. Ponadto Agenda 2030 to istotny drogowskaz, który może wspierać uczelnie w planowaniu programów studiów na poszczególnych stopniach. Jak wynika z badania przeprowadzonego przez SGH w 2023 roku,¹⁷ według władz polskich uczelnie najważniejszą korzyścią wynikającą z wdrażania koncepcji społecznej odpowiedzialności uczelni (powiązanej z Celami Zrównoważonego Rozwoju) jest budowa reputacji i dobrego wizerunku. Co więcej, ugruntowane dowody na działalność uniwersytetów w tym obszarze pozytywnie wpływają na pozycję uczelni w rankingach (m.in. *The Times Higher Education Impact Ranking* czy *the Positive Impact Rating for Business Schools*) oraz na jakość raportów zgłaszanych w ramach udziału w platformach takich jak PRME (ang. *The Principles for Responsible Management Education*) organizowanej przez UN Global Compact, czy SDG Accord.

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

- THE Impact Ranking **KLIK**
- PRME **KLIK**
- SDG Accord **KLIK**
- Positive Impact Rating for Business Schools **KLIK**

CZY WIESZ, ŻE...

THE Impact Ranking to ranking uczelni opracowywany od 2019 roku przez Times Higher Education (THE), uznaną międzynarodową organizację zajmującą się analizą stanu szkolnictwa wyższego na świecie. Wyjątkową cechą tego zestawienia jest skupienie na ocenie wpływu instytucji edukacyjnych na Cele Zrównoważonego Rozwoju. Interaktywna strona internetowa pozwala sprawdzić zestawienie uczelni zarówno w rankingu ogólnym, jak i w podziale na poszczególne SDGs. Pośród niemal 1 600 uczelni uwzględnionych w najnowszym rankingu znalazły się 23 szkoły wyższe z Polski. Trzy uczelnie (Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, wszystkie z wynikiem 66,9-72,6 punktów) zajmują miejsca w przedziale 401-600, pięć w przedziale 601-800, cztery w przedziale 801-1 000, a pozostałe jednaście znalazło się na kolejnych miejscach. Pierwsze miejsce w ogólnym rankingu zajął australijski Western Sydney University, który otrzymał 99,4 punktu na 100 możliwych. Wyjątkowym osiągnięciem może poszczycić się Uniwersytet Gdański, który w rankingu Celu 5. zajął wysoką, 13 lokatę na ponad 1 080 uwzględnionych uczelni.

Biorąc pod uwagę, że uczelnie z zasady prowadzą działania komunikacyjne i edukacyjne skierowane głównie do studentów, warto wpleść do nich Cele Zrównoważonego Rozwoju. SDGs są uniwersalne i obejmują wszystkie istotne z perspektywy społeczeństwa tematy. Treści opracowane w ramach kampanii edukacyjnej Dobre Cele tłumaczą zagadnienia kluczowe z punktu widzenia Polek i Polaków, dodatkowo budując świadomość w zakresie Agendy

¹⁷ <https://www.gov.pl/attachment/80c18b44-1512-4fb5-a7fd-f5c8bb5a5f28>

2030 i zadań, które stawia. W efekcie łatwiej zrozumieć m.in. dlaczego środowisko naukowe podejmuje dane zagadnienia w swojej działalności. Poznając wyzwania lokalne i krajowe, a także ich kontekst globalny, studenci chętniej zaangażują się w działalność kół naukowych lub organizacji studenckich, czy podejmą się eksploracji jednego z obszarów SDGs w swoich pracach dyplomowych. Jak wynika z przytaczanego wyżej badania, głównym czynnikiem motywującym jest wiedza – jej dostarczenie przez uczelnie to pierwszy krok do realizacji 17 Celów.

Agenda 2030 zawiera liczne odniesienia do angażowania obywateli w proces jej wdrażania, uznając takie podejście za gwarant sukcesu. W rezolucji ONZ wskazano, że jest to „agenda należąca do ludzi, stworzona przez ludzi i dla ludzi”¹⁸. Jednocześnie to właśnie uczelnie w trakcie 15 lat istnienia Celów Zrównoważonego Rozwoju mają pod swoimi skrzydłami miliony młodych ludzi, których decyzje – zarówno prywatne, jak i zawodowe – zadecydują o powodzeniu realizacji SDGs.

---

¹⁸ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego A/RES/70/1: Przekształcamy nasz świat: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, 25.09.2015 rok.

Jak uczelnie mogą budować świadomość interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju?

ZACZNIJ OD WŁASNEJ UCZELNI

Pierwszym krokiem każdej uczelni w budowaniu świadomości na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju powinna być edukacja własnych pracowników – nie tylko tych naukowych! To właśnie oni będą dzielić się wiedzą z pozostałymi interesariuszami – zarówno wewnętrznymi (np. studentami), jak i zewnętrznymi. Od zaangażowania i zrozumienia tematyki przez pracowników szkół wyższych zależy powodzenie wszystkich działań podejmowanych na uczelni na rzecz Agendy 2030.

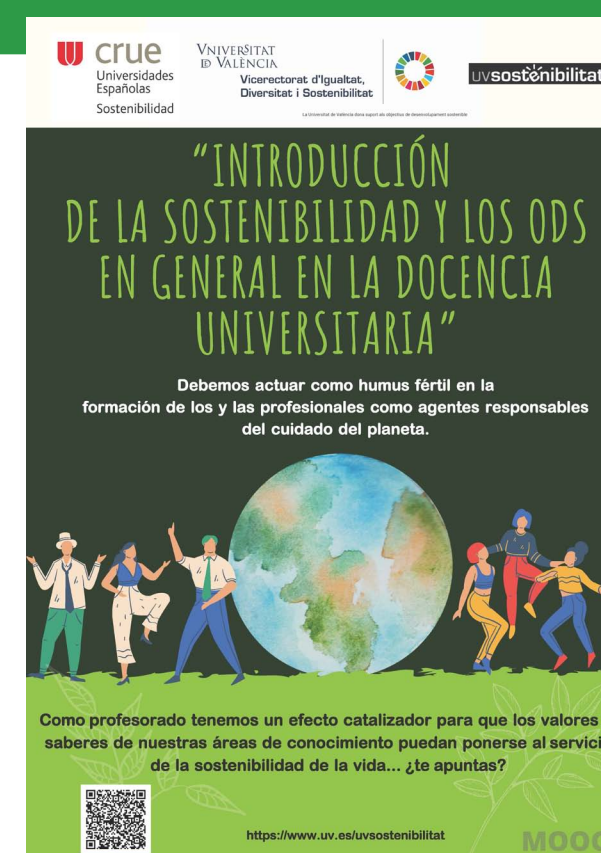
▪ Szkolenie dla pracowników

Uniwersytety mogą zacząć od przeprowadzenia warsztatów na temat Agendy 2030 dla swoich pracowników – warto rozważyć oddzielne spotkania dla pracowników badawczych i dydaktycznych oraz tych niebędących nauczycielami akademickimi, aby każdej z grup, oprócz ogólnych założeń 17 Celów, przedstawić także wpływ, jaki ich praca ma i może mieć w przyszłości na realizację poszczególnych SDGs. Istotną rolę może tu pełnić pełnomocnik ds. zrównoważonego rozwoju lub osoba pełniącą zbliżoną funkcję na uczelni.

DOBRA PRAKTYKA

W 2020 roku Uniwersytet w Walencji stworzył kurs dla swoich pracowników dydaktycznych i badawczych nt. wprowadzania Celów Zrównoważonego Rozwoju do nauczania uniwersyteckiego. Zajęcia mają zachęcić do ponownego rozważenia własnej praktyki nauczania z perspektywy Agendy 2030, aby następnie oferować młodym pokoleniom wysoką jakość kształcenia, odpowiadającą na wyzwania współczesnego świata. W pierwszej edycji kursu wzięło udział ok. 160 wykładowców. Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 9.

DOBRA PRAKTYKA

L'Institut national de la recherche scientifique (z fr. INRS), uczelnia podlegająca pod Uniwersytet w Quebecu, która oferuje studia magisterskie i doktoranckie, stworzyła kurs online na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju. Jego zadaniem jest uświadomienie wszystkim studentom i pracownikom, jak mogą realizować SDGs poprzez badania, działalność dydaktyczną i operacyjną – każdej z grup dedykowano oddzielny moduł, który najlepiej odpowiada ich roli w INRS. W ciągu miesiąca od uruchomienia kursu w lutym 2023 roku aż ¼ kadry zarządzającej mogła pochwalić się (m.in. w stopce mailowej) cyfrową odznaką potwierdzającą ukończenie szkolenia. Więcej: [KLIK](#).

Formation asynchrone sur les objectifs de développement durable (ODD) de l'ONU

Vous étudiez ou travaillez à l'INRS ? Apprenez à reconnaître et à utiliser les ODD dans le cadre de votre emploi ou de vos études grâce une formation asynchrone offerte en exclusivité à notre communauté.

Vous pouvez suivre la formation à votre rythme, une section à la fois, ou en une seule fois. Chacune des quatre sections contient un ou plusieurs questionnaires pour vous aider à intégrer la matière. Une fois la formation terminée, vous obtiendrez un badge de réussite.

[COMMENCER LA FORMATION](#)

Zdj. 10.

▪ Regularna komunikacja wewnętrzna nt. działań uczelni w powiązaniu z Agendą 2030

Entuzjazm po jednym spotkaniu szybko opadnie, jeśli nie będzie podtrzymywany przez regularną komunikację. Pracownicy oraz studenci powinni rozumieć, w jaki sposób plany i działania uczelni są powiązane z Celami Zrównoważonego Rozwoju – tak, aby sami mogli odnajdywać takie zależności w swojej bieżącej pracy i programie kształcenia. Pomocnym kanałem komunikacji mogą być np. uczelniane newslettery lub biuletyny.

DOBRA PRAKTYKA

Studenci i pracownicy amerykańskiego uniwersytetu IUPUI (ang. *Indiana University-Purdue University Indianapolis*) mogą dołączyć do społeczności stworzonej wokół Celów Zrównoważonego Rozwoju. Wszyscy chętni mogą zapisać się na listę mailingową, dzięki czemu będą na bieżąco otrzymywać informacje o nadchodzących wydarzeniach, raportach czy projektach poświęconych Agendzie 2030. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania wydaje raporty podsumowujące działania podjęte przez uczelnię w danym roku akademickim, które przyczyniły się do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Każdemu z 17 Celów towarzyszy opis trzech inicjatyw oraz dane ilustrujące ich pozytywny wpływ. Więcej: **KLIK**.

Zdj. 11.

▪ Materiały dla pracowników o Celach Zrównoważonego Rozwoju

Materiały edukacyjne na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju będą doskonałym uzupełnieniem informacji przekazywanych pracownikom i studentom uczelni. Warto zadbać, aby były one łatwo dostępne – np. na platformie typu Moodle, z której korzystają wykładowcy i studenci lub zestawione w widocznych, często odwiedzanych miejscach na kampusie.

DOBRE CELE

Kampania edukacyjna Dobre Cele powstała, aby w sposób prosty i przystępny dla każdego, przekazać i wyjaśnić skomplikowane zagadnienia Agendy 2030 oraz umieścić je w lokalnym, polskim kontekście. Interaktywna strona internetowa oraz infografiki przygotowane z myślą o każdym z 17 Celów dostarczają najważniejszych informacji w pigułce – udostępnij je swoim pracownikom i studentom!

WYKORZYSTAJ WSZYSTKIE KANAŁY KOMUNIKACJI

Komunikacji wewnętrznej, skierowanej do pracowników i studentów, powinna towarzyszyć komunikacja zewnętrzna, skierowana przede wszystkim do społeczności skupionej wokół uczelni: do kandydatów na studia, absolwentów, a także partnerów z sektora prywatnego, pozarządowego i samorządowego. W działaniach podnoszących świadomość warto skoncentrować się na wskazywaniu powiązań między działaniami uniwersytetu, a realizacją Celów Zrównoważonego Rozwoju. Ponadto istotne jest przekazanie, że SDGs są istotne dla nas wszystkich

– dla każdej Kowalskiej i każdego Kowalskiego – ponieważ Cele bezpośrednio dotyczą kwestii związanych z codziennym życiem wszystkich ludzi.

▪ Ikony Celów Zrównoważonego Rozwoju

Uczelnia chce przedstawić plany na nadchodzący rok akademicki, nowy projekt badawczy, czy organizowane wydarzenie? Wszystkie te inicjatywy warto łączyć z Celami Zrównoważonego Rozwoju! Należałoby zastanowić się, które z Celów można będzie osiągnąć poprzez realizację konkretnego działania i wykorzystać ikony SDGs, aby to podkreślić. Te narzędzia świetnie sprawdzą się również w postach w mediach społecznościowych, newsletterach oraz artykułach na uczelianej stronie internetowej.

DOBRE CELE

Aby pomóc odbiorcom zrozumieć szerszy kontekst działań, w komunikowaniu aktywności podejmowanych przez uczelnię można użyć oficjalnych grafik 17 Celów (lub jednego, najbardziej powiązanego z daną kwestią, SDG). Grafiki warto połączyć z odnośnikami do materiałów kampanii edukacyjnej Dobre Cele (np. za pomocą kodu QR), które wspierają budowanie znajomości Agendy 2030.

▪ SDGs na stronie internetowej uczelni

Strona internetowa uczelni jest ważnym źródłem informacji dla pracowników, studentów, kandydatów, absolwentów i pozostałych interesariuszy zewnętrznych. Oprócz publikacji dotyczących najnowszych badań, projektów naukowych oraz wydarzeń kampusowych, warto poświęcić na niej miejsce na edukację dotyczącą

Celów Zrównoważonego Rozwoju. Interaktywne materiały edukacyjne lub atrakcyjne grafiki mogą znacząco wzbogacić stronę internetową i przyciągnąć uwagę odwiedzających, zachęcając ich do pogłębiania wiedzy na ten temat.

Zdj. 12.

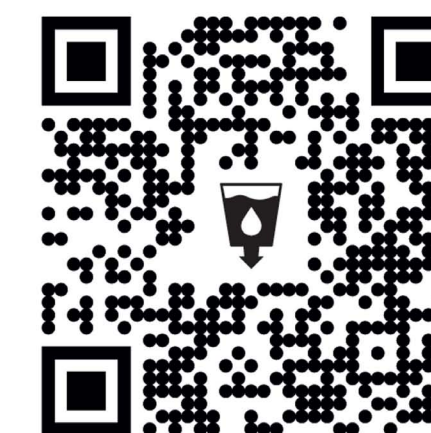
DOBRA PRAKTYKA

W kwietniu 2021 roku Politechnika Łódzka przeprowadziła badanie dotyczące znajomości tematyki zrównoważonego rozwoju. 72% studentów oraz 60% pracowników uczelni nigdy wcześniej nie spotkało się z grafiką przedstawiającą SDGs. Więcej: [KLIK](#).

CZY WIESZ, ŻE...

Ikony SDGs, a także kody QR z odnośnikami do poszczególnych Celów, możesz bezpłatnie pobrać z [naszej strony](#)?

DOBRA PRAKTYKA

W nawiązaniu do wyników badania przeprowadzonego na Politechnice Łódzkiej w 2021 roku, uczelnia podjęła liczne wysiłki, aby przybliżyć swoim pracownikom i studentom Cele Zrównoważonego Rozwoju. Na stronie uczelni, w zakładce poświęconej zrównoważonemu rozwojowi, widoczne są ikony wszystkich 17 Celów wraz z opisami działań podjętych przez społeczność akademicką na rzecz ich realizacji. Więcej: [KLIK](#).

SDGs w stopkach

Stopki mailowe, jak i te na stronach internetowych, to doskonałe miejsce, aby pokazać szerokiemu gronu interesariuszy, jak uczelnia oraz jej pracownicy wspierają Cele Zrównoważonego Rozwoju. Dodatkowo grafiki umieszczone w stopkach mogą zawierać hiperłącza, które przeniosą odbiorców na podstronę z informacjami zarówno na temat samej Agendy 2030, jak i działań podejmowanych przez uniwersytet na rzecz jej realizacji. Zachęcamy także do kierowania odbiorców na www.dobrecele.pl!

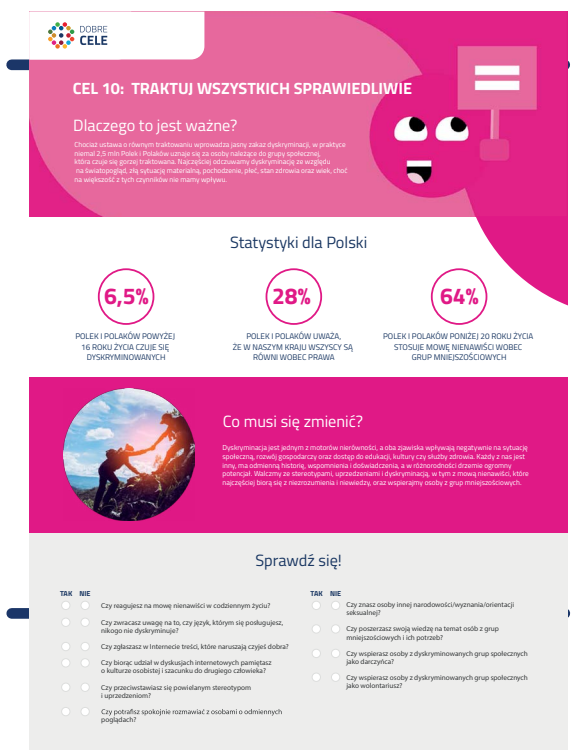
DOBRE CELE

Do zwiększania wiedzy na temat SDGs świetnie sprawdzą się infografiki przygotowane dla każdego z 17 Celów w ramach kampanii edukacyjnej Dobre Cele. Zaproponowane treści mogą ukazywać się w formie cyklu (np. raz w tygodniu lub raz w miesiącu) albo otrzymać stałe miejsce na stronie internetowej. Co więcej, dodanie do gotowych materiałów lokalnego kontekstu (np. informacji o wyzwaniach, podejmowanych działaniach czy możliwości zaangażowania się), znacznie zwiększy nie tylko wiedzę o działalności uniwersytetu, ale także wymiar edukacyjny podejmowanych działań!

CZY WIESZ, ŻE...

Infografiki dla wszystkich 17 Celów możesz bezpłatnie pobrać z [naszej strony](#)?

DOBRA PRAKTYKA

Cele Zrównoważonego Rozwoju stanowią punkt wyjścia dla wysiłków na rzecz internacjonalizacji kampusu IUPUI (ang. Indiana University-Purdue Univeristy Indianapolis). Misją uczelni jest stworzenie interdyscyplinarnych programów nauczania, partnerstw i badań skupionych na Agendzie 2030. Nie może więc dziwić, że Biuro Spraw Międzynarodowych uniwersytetu dało temu wyraz w swojej stopce mailowej! Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 13.

Wielki potencjał mediów społecznościowych

Facebook, Instagram, Twitter, TikTok... to tylko kilka z popularnych serwisów społecznościowych, na których swoje profile posiadają nie tylko uczelnie, ale przede wszystkim większość Polek i Polaków. Popularność mediów społecznościowych powoduje, że są doskonałym miejscem do informowania o bieżących działaniach uniwersytetu. Przygotowując treści można wykorzystać ikony SDGs jako element grafiki (np. ilustracja Celu 2. z okazji Światowego Dnia Żywności; Celu 12. z okazji Międzynarodowego Dnia Bez Kupowania; Celu 15. z okazji Międzynarodowego Dnia Różnorodności Biologicznej; Celu 3. z okazji Światowego Dnia Zdrowia

Psychicznego), a w treści posta lub nagraniu – rozwinąć i wyjaśnić istniejące powiązania.

DOBRA PRAKTYKA

Uniwersytet Manchesterski od lat znajduje się w światowej czołówce uczelni pod względem realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju i nie waha się mówić o tym również na swoich kanałach w mediach społecznościowych! Na profilu uczelni w serwisie Facebook bez trudu znajdziemy liczne odwołania do Agendy 2030 – jednym z nich jest krótki filmik, w którym władze uniwersytetu opowiedziały o rezultatach 17 działań (po jednym dla każdego z Celów) pokazujących konkretny wpływ na realizację założeń Agendy 2030. Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 14.

Wyróżnij się hasztagami

Hasztag to dowolne słowo lub fraza poprzedzone znakiem „#”, które pomagają nam tematycznie organizować treści publikowane w mediach społecznościowych. Po kliknięciu w hasztag zostajemy przeniesieni do zbioru wszystkich treści, które zostały nim oznaczone, co pozwala na dalsze poszukiwanie wiedzy na interesujący nas temat. Jakich hasztagów używać, aby podkreślić powiązania

z Celami Zrównoważonego Rozwoju? Warto wypróbować zarówno te w języku polskim, jak i angielskim, a także wykorzystać numery i nazwy Celów, np. [#celezrównowazonegorozwoju](#) [#sustainabledevelopmentgoals](#) [#SDGs](#) [#2030agenda](#) [#SDG1](#) [#Cel2](#) [#GoodHealthandWellbeing](#) [#DobraJakośćEdukacji](#) [#DobreCele](#).

▪ Spoty wideo

Animacje przyciągają uwagę odbiorców, dlatego dobrym pomysłem na działania edukacyjne może być wyświetlanie krótkich filmików na temat 17 Celów. Takie materiały multimedialne mogą pojawić się m.in. na różnych wydarzeniach akademickich (wewnętrznych i zewnętrznych), ekranach rozmieszczonych na kampusie, na stronie internetowej, czy na kanałach w mediach społecznościowych.

DOBRA PRAKTYKA

Politechnika Poznańska stworzyła spot pt. „Różnorodność” poświęcony temu jak społeczność akademicka może w praktyce realizować założenia Celu 10. (Mniej nierówności.) oraz misji Agendy 2030, jaką jest niezostawianie nikogo w tyle. Filmik spotkał się z uznaniem jury VII edycji Festiwalu Filmów Odpowiedzialnych „17 Celów” i zajął pierwsze miejsce (ex aequo z produkcją z Nadleśnictwa Oborniki) w kategorii instytucji publicznych. Więcej: [KLIK](#).

DOBRE CELE

Szata graficzna kampanii edukacyjnej Dobre Cele świetnie sprawdza się w komunikacji w mediach społecznościowych – uśmiechnięte emotikonki i żywe kolory przyciągają uwagę, a ciekawe i przystępnie zaprezentowane treści pozwalają zatrzymać ją na dłużej. Przygotowaliśmy także 17 testów, które pozwalają sprawdzić, na ile każdy z nas realizuje w swoim życiu poszczególne SDGs.

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

Sprawdź się w teście dotyczącym Celu 1, a potem przejdź do kolejnych! [KLIK](#)

▪ Uniwersyteckie budynki w służbie promocji 17 Celów

Liczne budynki znajdujące się na kampusach uniwersyteckich mogą stać się kolejnym narzędziem do budowania świadomości społeczności akademickiej na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju! Jednym z przykładów są SDGs'owe murale, które oprócz informowania pracowników, studentów i gości o 17 Celach, ożywią uczelniany kampus – a dzięki użyciu farby antysmogowej mogą nawet oczyszczać jego powietrze! Do malowania murali można zaprosić np. młodych malarzy z kierunków artystycznych, a otwarcie instalacji połączyć z wykładem na temat Agendy 2030.

DOBRE CELE

W ramach kampanii edukacyjnej Dobre Cele przygotowaliśmy spot informacyjny, w którym pokazujemy rolę, jaką każdy z nas odgrywa w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Nasze działania mają moc zmieniaania świata!

Pobierz spot edukacyjny

DOBRA PRAKTYKA

Uniwersytet Antona de Kom, jedyna uczelnia w Surinamie, ozdobiła jeden z budynków swojego kampusu SDGs'owym murem. Dzieło przedstawia skrzydła motyla, na które składają się ilustracje prezentujące każdy z 17 Celów w sposób rozpoznawalny dla mieszkańców Surinamu. Więcej: **KLIK**.

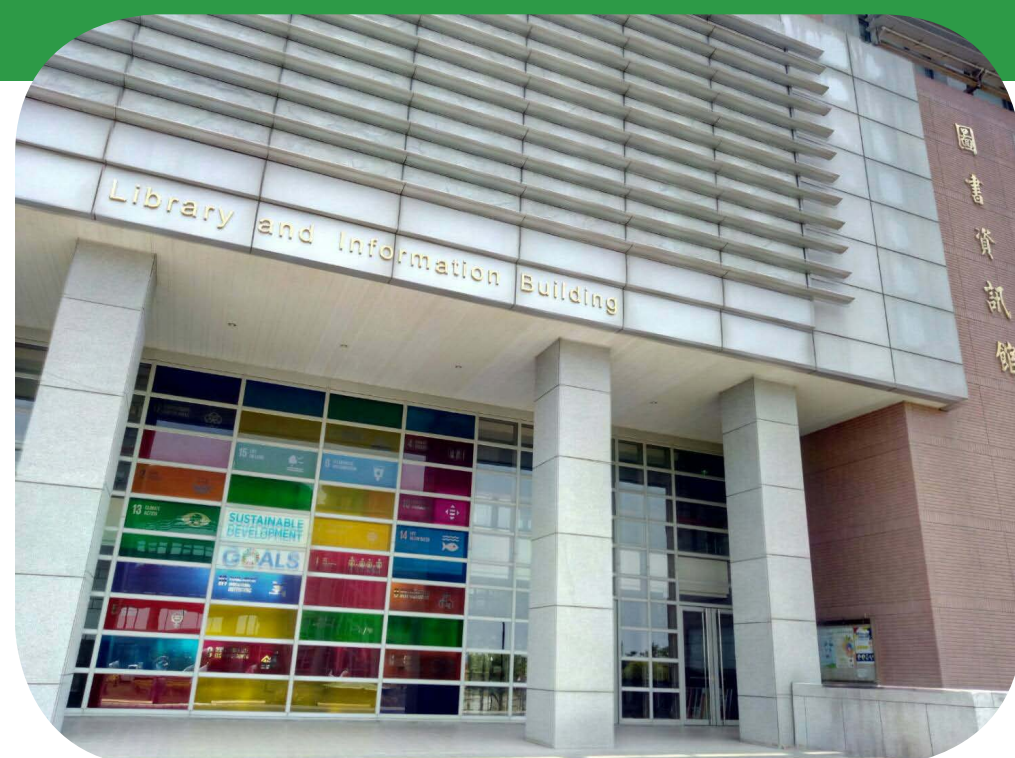
Zdj. 15.

DOBRA PRAKTYKA

Narodowy Uniwersytet w Kaohsiung (Tajwan) wyraził swoje podejście do zrównoważonego budownictwa oraz promocji Celów Zrównoważonego Rozwoju poprzez... umieszczenie ich na przeszklonej ścianie uczelnianej biblioteki! Budynek został wyróżniony licznymi nagrodami z zakresu ochrony środowiska i zielonego budownictwa, a jednocześnie codziennie inspirowe przebywających w jego murach studentów. Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 16.

Zdj. 17.

WYDARZENIA Z PIERWIASTKIEM SDG

Sympozja naukowe, wykłady, szkolenia, debaty, targi... wachlarz wydarzeń organizowanych na kampusach uczelni jest niezwykle szeroki i można zaliczyć go w poczet edukacji nieformalnej. Gromadzące niejednokrotnie bardzo różnorodne grono odbiorców (nie tylko przedstawicieli społeczności akademickiej, ale również

często gości spoza uczelni) i organizowane zarówno w formule stacjonarnej jak i wirtualnej wydarzenia dają możliwość przekazania wiedzy także na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju oraz zachęcenia do wspólnych działań na rzecz ich realizacji!

DOBRA PRAKTYKA

Centrum Zrównoważonego Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego organizuje szereg aktywności poświęconych Celom Zrównoważonego Rozwoju. Jednym z wydarzeń jest cykl felietonów pt. „SDG rozkminy”, w których studenci piszą czym dla nich jest zrównoważony rozwój, m.in. w kontekście studiowanego kierunku. Inny projekt angażuje wykładowców, którzy w spotkaniach pt. „Rozmowy o zrównoważonym rozwoju” opowiadają o wynikach swoich badań i działalności dydaktycznej związanych z Agendą 2030. Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 18.

Zdj. 19.

DOBRA PRAKTYKA

Francuska uczelnia biznesowa INSEAD od 2018 roku organizuje obchody tygodnia Celów Zrównoważonego Rozwoju, które corocznie odbywają się we wrześniu z okazji rocznicy podpisania rezolucji ONZ ustanawiającej Agendę 2030. Jednym ze stałych punktów programu są webinary nt. roli biznesu w osiągnięciu SDGs, na które – w roli rozmówców – zapraszani są prezesi, członkowie zarządów i założyciele największych światowych firm. Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 20.

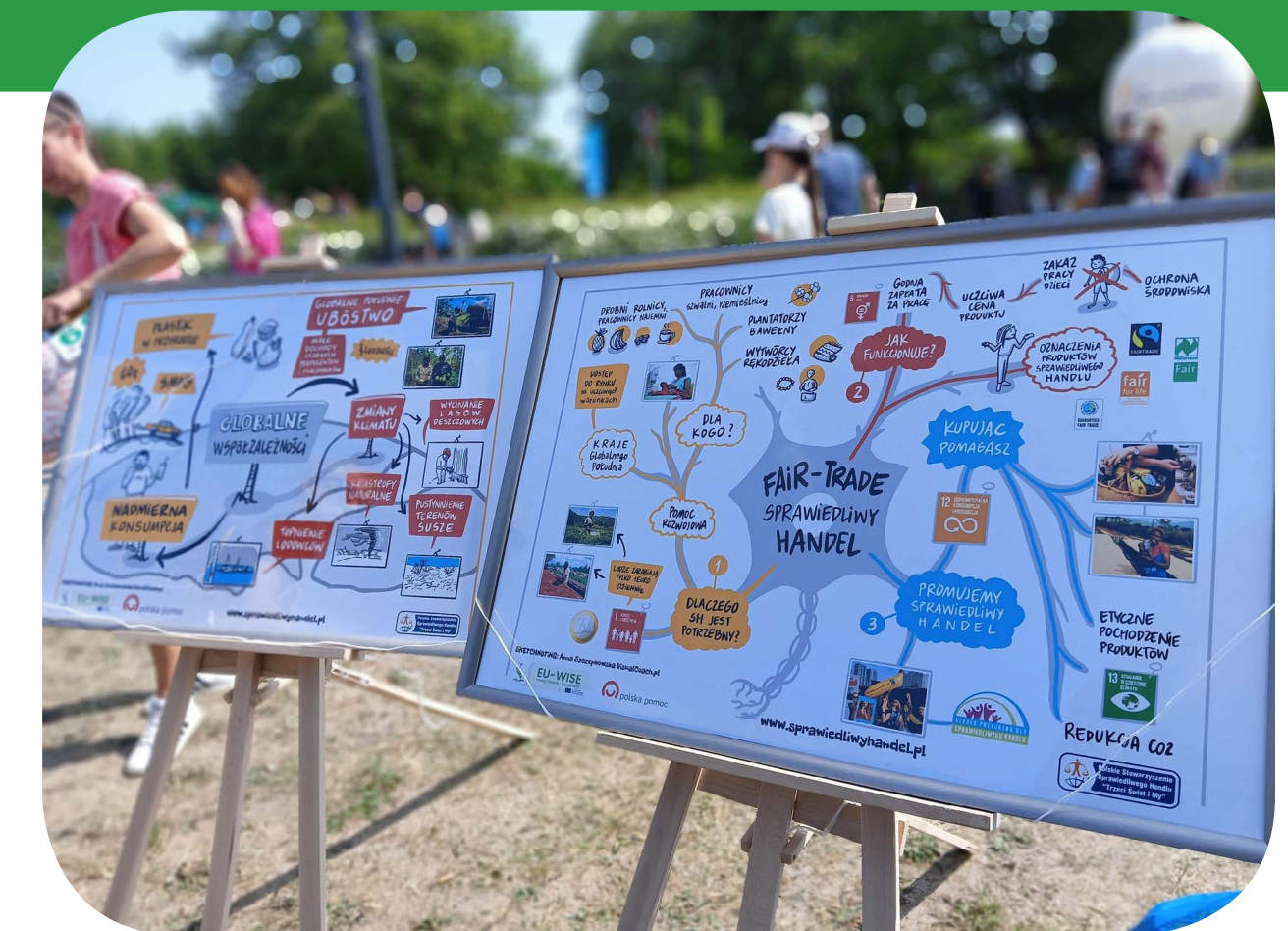
DOBRA PRAKTYKA

W czerwcu 2021 roku Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie w trakcie obchodów Święta Uczelni ogłosił swoje pierwsze zobowiązania dotyczące realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Od tamtej pory uczelnia co roku organizuje UEK Sustainability Days – projekt, którego zadaniem jest promocja wiedzy i możliwości zaangażowania społeczności akademickiej w realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju. Więcej: [KLIK](#) i [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Gdańskiego wraz z działającym na nim Kołem Naukowym Handlu Zagranicznego od lat współpracują z Fundacją „Koalicja Sprawiedliwego Handlu” – Fairtrade Polska. Nadrzędnym celem współpracy jest poszerzanie wiedzy i umiejętności społeczności akademickiej w obszarze sprawiedliwego handlu i redukcji nierówności poprzez dążenie do osiągnięcia założeń Agendy 2030. Społeczność akademicka organizuje wydarzenia m.in. z okazji przypadającego na maj Światowego Dnia Sprawiedliwego Handlu, a także przygotowuje stoiska informacyjne w trakcie miejskich i uczelniach pikników. Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 21.

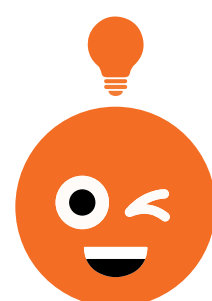
DOBRA PRAKTYKA

Uniwersytet w Bergen od 2018 roku organizuje coroczną konferencję poświęconą Celom Zrównoważonego Rozwoju. Gromadzi ona przedstawicieli środowiska akademickiego, a także biznesu, NGO oraz polityków, po to, aby wspólnie omówić zaangażowanie sektora szkolnictwa wyższego w realizację założeń Agendy 2030. Choć pierwsza edycja wydarzenia zgromadziła wyłącznie krajowych uczestników, obecnie w konferencji bierze udział nawet 2 tysiące osób z ponad 100 krajów świata. Więcej: [KLIK](#).

DOBRE CELE

W marcu 2022 roku powstała plenerowa wystawa edukacyjna Dobrych Celów, która od tamtej pory odwiedza kolejne lokalizacje w całej Polsce. Wystawa składa się z 18 stałych plansz (1 ogólnej, przedstawiającej koncepcję i Agendę 2030, oraz 17 dedykowanych poszczególnym Celom), do których uczelnia-gospodarz może dodać kolejne, informujące o działaniach podejmowanych w zakresie realizacji SDGs. Każda z plansz jest wyposażona w kod QR, dzięki któremu naukę o Celach Zrównoważonego Rozwoju można kontynuować także po zakończeniu wystawy!

Interesuje Cię wypożyczenie lub wydrukowanie wystawy?

Napisz do nas!

▪ Gadżety promujące Cele Zrównoważonego Rozwoju

Gadżety mogą być świetną formą promowania Celów Zrównoważonego Rozwoju, szczególnie w trakcie wydarzeń stacjonarnych. Aby jednak nie działać wbrew Celowi 12., mówiącemu o zrównoważonej konsumpcji i produkcji, warto dokładnie przemyśleć, jakie materiały nie przyniosą więcej szkody niż pożytku. Zanim zakupimy nowe rzeczy, można rozważyć własnoręczne zrobienie gadżetów – reprezentanci kół naukowych i organizacji studenckich z pewnością z chęcią pomogą!

DOBRA PRAKTYKA

Na całym świecie jednym z najpopularniejszych gadżetów związanych z Celami Zrównoważonego Rozwoju są przypinki z okręgiem w 17 kolorach. Pierwsze przypinki nosili przedstawiciele ONZ i podlegających jej agend. Obecnie te małe odznaki stały się popularnym dodatkiem także wśród reprezentantów społeczności akademickiej, którzy dumnie pokazują je na wydarzeniach, w których biorą udział – a tym samym promują Agendę 2030!

Zdj. 22.

DOBRA PRAKTYKA

Innym niezwykle popularnym materiałem promocyjnym związanym z SDGs są kolorowe kostki i plansze prezentujące 17 Celów. Choć korzysta z nich już wiele firm, organizacji i uczelni, gwarantujemy, że nie spowszedniały! Bezpłatny projekt piankowych kostek, jak i inne ciekawe materiały, można znaleźć tutaj: [KLIK](#).

Zdj. 23.

DOBRA PRAKTYKA

Politechnika Gdańska od 7 lat prowadzi budżet obywatelski, w którym mogą brać udział (poprzez zgłaszanie projektów i głosowanie) wszyscy pracownicy i studenci uczelni. Zgodnie z zapowiedzią prof. Dariusza Mikielwicza, prorektora ds. organizacji i rozwoju PG, najbliższa edycja budżetu obejmie dodatkową kategorię projektów, których realizacja ma wpisywać się bezpośrednio w założenia Celów Zrównoważonego Rozwoju. Więcej: [KLIK](#).

FINANSOWANIE DZIAŁAŃ WSPIERAJĄCYCH REALIZACJĘ SDGs NA UCZELNI

Konkursy, programy grantowe czy budżety partycypacyjne to świetne sposoby na wyróżnienie i zmotywowanie pracowników i studentów działających na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju, a także doskonała okazja do przekazania sprawczości w ręce społeczności akademickiej.

DOBRA PRAKTYKA

Na Uniwersytecie w Hong Kongu działa Biuro Odpowiedzialności Społecznej i Zrównoważonego Rozwoju oferujące fundusz na rzecz Celów Zrównoważonego Rozwoju, który zachęca pracowników i studentów uczelni do opracowywania kreatywnych i praktycznych projektów, odpowiadających wyzwaniom zawartym w minimum jednym z 17 Celów. Od 2018 roku uniwersytet ufundował realizację aż 16 projektów, a program będzie kontynuowany także w roku akademickim 2023/2024. Więcej: [KLIK](#).

Sustainability in life by ThinkOcean CUHK

Date: September 2021 – February 2022

Fulfilled SDGs: 12 RESPONSIBLY CONSUMED AND PRODUCE, 13 CLIMATE ACTION, 14 LIFE BELOW WATER, 15 LIFE ON LAND

Project Description: The project aims to encourage the audiences to make changes in their own lifestyle, adopt habits that support environmental sustainability, or spread the green messages to people around them

- An activity was held to clean up the Wu Kai Sha beach
- Two talks were held to illustrate the food sustainability and the importance of sharks in ecosystem
- A webinar was held to introduce the technology of 3D-printed coral reefs
- Social media posts were issued to raise public awareness of marine protection

Zdj. 24.

DOBRA PRAKTYKA

Uniwersytet w Indianie co roku organizuje konkurs badawczy poświęcony jednemu z 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (w 2023 roku był to Cel 16.). Zadaniem studentów jest znalezienie mentora ze swojego wydziału, który zapewni wsparcie w projekcie badawczym bezpośrednio związanym z danym SDG, a następnie zaprezentowanie swoich ustaleń w formie nagrania, podcastu lub plakatu. Zarówno studenci, jak i ich opiekunowie, walczą o nagrody pieniężne w trzech kategoriach. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

Kanadyjski Queen's University od 7 lat organizuje konkurs skupiający się na Celach Zrównoważonego Rozwoju. Zadaniem studentów, absolwentów, wykładowców i innych pracowników jest uchwycenie na zdjęciu lub krótkim filmiku kulis codziennych prac badawczych i ich wpływu na realizację założeń Agendy 2030. Więcej: [KLIK](#).

Art of Research Photo Galleries

Photo Gallery:
2017 - 2018
Contest

Photo Gallery:
2018 - 2019
Contest

Photo Gallery:
2020
Contest

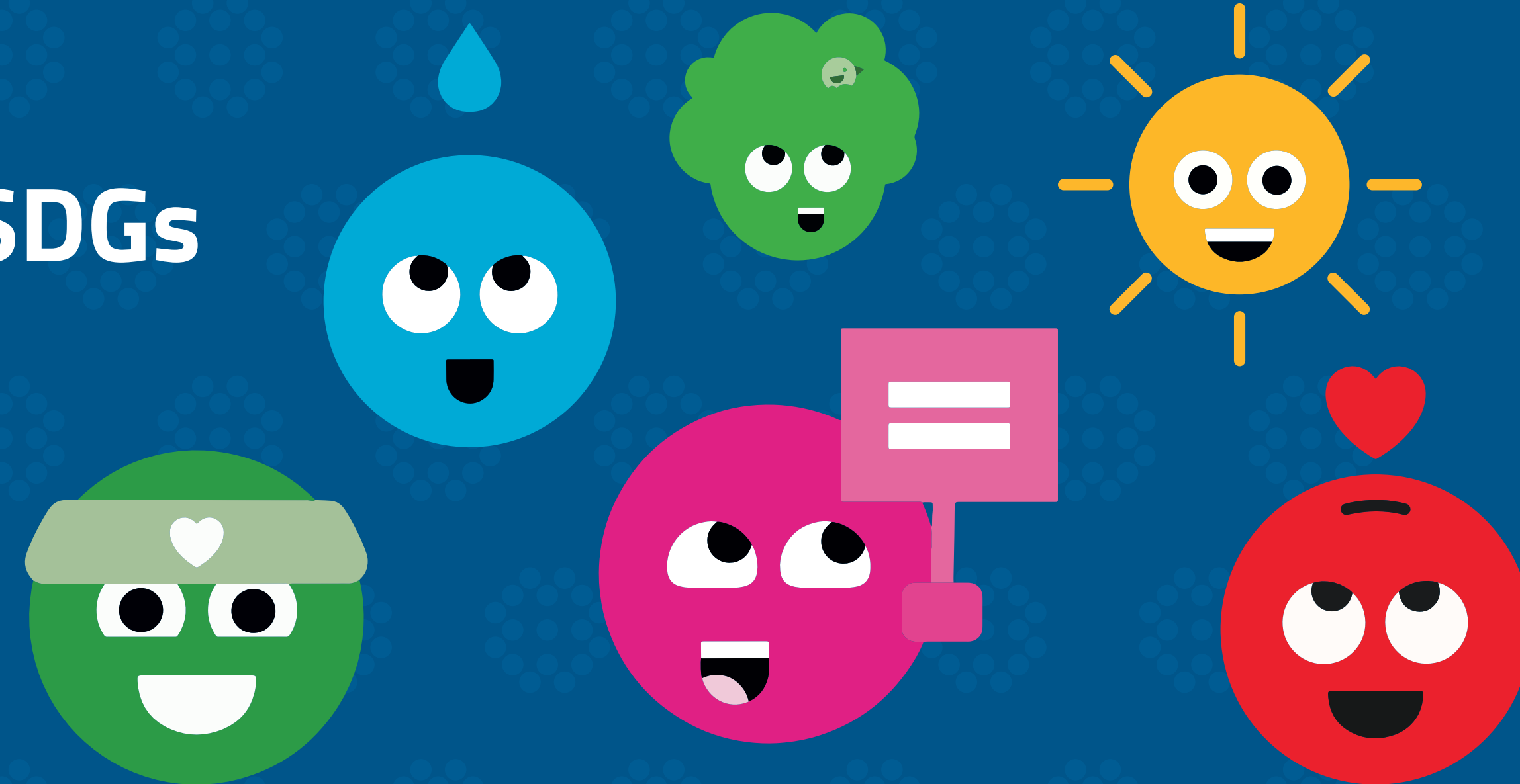
Photo Gallery:
2022
Contest

Zdj. 25.

Dlaczego w komunikacji na temat SDGs warto wykorzystywać Dobre Cele?

1. Kiedy koniec świata staje się świętem ruchomym, postaw na pozytywny przekaz

Każdego dnia jesteśmy bombardowani ogromną ilością informacji. Nagłówki pierwszych stron gazet i serwisów internetowych udowadniają, że najlepiej sprzedaje się to, co wywołuje największe emocje – choć niekoniecznie te pozytywne. Wiele badań (m.in. dr Marzeny Cypryańskiej-Nezlek czy dr Magdaleny Budziszewskiej¹⁹) wskazuje na zjawiska określane jako *climate change anxiety*, *eco-anxiety*, *climate distress*, *climate grief*, czy po polsku – depresja klimatyczna, które dotyczą szczególnie najmłodsze pokolenia. Osoby świadome negatywnych konsekwencji zmiany klimatu i wyżej oceniające wagę tego problemu, mają wyższe wskaźniki niepokoju, lęku i obaw. Według badania *Ziemianie atakują*²⁰ przeprowadzonego przez Kantar, w 2020 roku aż 21% Polaków zgadzało się z twierdzeniem, że katastrofa klimatyczna jest zbyt przytłaczająca, żeby o niej myśleć – to wzrost o 5 pp. w ciągu jednego roku.

Zmieniają się zagrożenia, które wywołują nasze największe obawy (terroryzm, globalne ocieplenie, zanieczyszczenie środowiska, pandemie, wojny...), ale nie zmienia się globalna, medialna narracja oraz forma komunikacji, które kształtują nasze postawy. Kampania edukacyjna Dobre Cele podejmuje wynikające z tego wyzwanie. Nie unikamy mówienia o problemach, z jakimi mierzy się nasz kraj, ale obudowujemy je informacjami wskazującymi, dlaczego dane zagadnienie jest ważne oraz co musi i realnie może się zmienić, aby sytuacja uległa poprawie.

¹⁹ M. Cypryańska-Nezlek, Jak radzić sobie z lękiem przed zmianami klimatycznymi?, Strefa Psyche Uniwersytetu SWPS, [LINK](#) [dostęp: 1.09.2022]; R. Jurszo, To będzie koniec cywilizacji, jaką znamy. Depresja klimatyczna w Polsce, OKO.press, [LINK](#) [dostęp: 1.09.2022].

²⁰ Ziemianie atakują, Kantar Polska, <https://ziemianieatakuja.pl/>

Obejrzyj filmik i zainspiruj się do zmiany narracji!

KLIK

2. Oddaj sprawczość w ręce obywateli

Jak wynika z przytoczonego wyżej badania *Ziemia nie atakuje*, 31% Polaków uważa, że w obliczu wyzwań, przed którymi stoimy, za mało znaczą, aby mieć na nie jakikolwiek wpływ. Dobre Cele pokazują, że to niesłuszne założenie. W ramach każdego z 17 Celów pokazujemy nie tylko wyzwania, ale przede wszystkim konkretne działania, jakie może podjąć każdy z nas w swoim codziennym życiu, aby dołożyć małą – a jak niezwykle istotną! – cegiełkę do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Nie przytłaczamy naszych odbiorców pozostawiając trudne pytania bez odpowiedzi, ale pokazujemy, jak mogą działać w ramach swoich możliwości.

Twoje działania mają moc zmieniania świata!

Czas na Twój ruch!

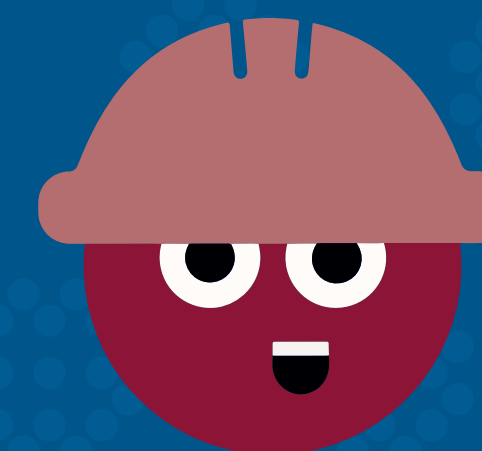
Celuj w jutro. Już dziś!

Wejdź na

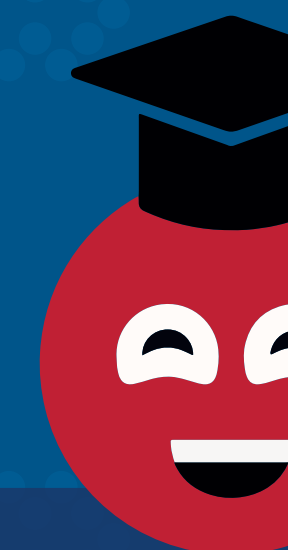
<http://www.dobrecele.pl/dobre-cele>

już dziś!

3. Przedstaw Cele językiem zrozumiałym dla każdego

Agenda 2030 jest drogowskazem dla całego świata – dla krajów o różnym poziomie rozwoju, dla przedstawicieli wielkiego biznesu, dla naukowców, dla społeczeństwa obywatelskiego, organizacji pozarządowych, dla rządów i samorządów... Jednak od dokumentu, który musiał uwzględnić tak ogromną różnorodność wyzwań i odbiorców proponowanych rozwiązań, nie możemy oczekiwać, że będzie w równym stopniu pomocny każdemu z nich. Chociaż w ostatnich latach powstało wiele publikacji, które tłumaczyły założenia Celów Zrównoważonego Rozwoju poszczególnym grupom interesariuszy, to nieliczne przedstawiały SDGs z punktu widzenia obywatela. Właśnie dlatego stworzyliśmy kampanię edukacyjną Dobre Cele, której treści są przystępne i zrozumiałe dla wszystkich oraz skupiają się na aspektach dotyczących codziennego życia i wyborów każdego z nas. Warto także wspomnieć o przyjaznej i kolorowej formule graficznej, która zachęca do zapoznania się z przygotowanymi materiałami.

4. Zaprezentuj wyzwania i szanse osadzone w polskich realiach

Choć postępująca globalizacja sprawia, że coraz więcej łączy nas z mieszkańcami nawet stosunkowo odległych państw, to myśląc o najbardziej palących wyzwaniach i możliwościach ich rozwiązania, musimy patrzeć na lokalny kontekst. Polska mierzy się z zupełnie innymi problemami w zakresie równości płci (Cel 5.) niż Jemen, gdzie ugruntowane są odmienne praktyki społeczne, kulturowe i religijne; czy z zupełnie innymi zadaniami w kontekście łagodzenia efektów zmiany klimatu (Cel 13.) niż Kenia, gdzie powracające susze coraz częściej prowadzą do niedoborów żywności i konfliktów wewnętrznych. Świadomość globalnych problemów jest bardzo ważna, ale to znajomość tych lokalnych, bliskich i dotyczących nas bezpośrednio, motywuje do podjęcia działań. W kampanii edukacyjnej Dobre Cele wszystkie 17 Celów osadziliśmy w polskim kontekście, przedstawiając nie tylko bolączki, ale też i receptę na nie, możliwą do zrealizowania tu i teraz.

5. Zaoszczędź swój czas i zasoby – skorzystaj z gotowych materiałów

Kampania edukacyjna Dobre Cele powstała, aby edukować Polaków w zakresie Celów Zrównoważonego Rozwoju i zachęcać ich do podejmowania konkretnych działań przybliżających do realizacji Agendy 2030. Przygotowane przez nas materiały przeszły proces weryfikacji merytorycznej u ponad 40 partnerów – gwarantujemy, że wszystkie treści są aktualne i wartościowe. Ponadto korzystanie z naszych zasobów jest w pełni bezpłatne, tak aby każda uczelnia wyższa mogła rozpocząć podnoszenie świadomości Polek i Polaków na temat SDGs już dziś!

Pobierz bezpłatne materiały

LINK

IV. PARTNERSTWO JAKO NIEZBĘDNY ELEMENT

REALIZACJI CELÓW ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

W jednym z wcześniejszych rozdziałów *Inspirownika* wskazaliśmy, że Agenda 2030 jest drogowskazem dla całego świata i bardzo różnorodnego grona interesariuszy. Szersze partnerstwo oznacza więcej rąk do pracy, więcej perspektyw, więcej funduszy oraz więcej osób zaangażowanych w proces – co działa na korzyść realizacji tak ambitnego planu, jakim jest osiągnięcie Celów Agendy 2030. Z kim mogą współpracować w tym zakresie uczelnie i jakimi dobrymi praktykami warto się zainspirować?

DOBRA PRAKTYKA

SDG Academy to zbiór otwartych, bezpłatnych, zasobów edukacyjnych wysokiej jakości na tematy zawarte w Agendzie 2030. Obecnie do wyboru jest aż 40 kursów dotyczących poszczególnych Celów lub grup Celów. Zostały one przygotowane w formule partnerstwa przez światowych ekspertów, przede wszystkim wykładowców akademickich, pracowników ośrodków badawczych, przedstawicieli rządów i samorządów, a także biznesu i trzeciego sektora. Więcej: [KLIK](#).

Waga partnerstw w realizacji założeń Agendy 2030 została szczególnie podkreślona w Celu 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

- Międzynarodowa baza projektów partnerskich w zakresie SDGs [KLIK](#)
- Rejuvenating the Sustainable Development Goals through shared action [KLIK](#)
- 2030 Agenda Partnership Accelerator [KLIK](#)
- Partnerships for the SDGs [KLIK](#)
- The SDG Partnership Guidebook [KLIK](#)
- Maximising the impact of partnerships for the SDGs [KLIK](#)
- Kampania 17 Celów [KLIK](#)
- Partnerstwo na rzecz realizacji SDGs w Polsce [KLIK](#)

Partnerstwo to wspólna realizacja przedsięwzięcia, oparta na podziale zadań i ryzyka pomiędzy uczestniczącymi podmiotami. Najprościej można byłoby powiedzieć, że partnerstwo to bardziej zaawansowana forma współpracy – taka, gdzie współpracujący partnerzy zdają sobie sprawę ze współzależności. Cele Zrównoważonego Rozwoju w swojej różnorodności i komplementarności dobrze uzmysławiają tę współzależność. Dlatego **podejmowanie realizacji SDGs najczęściej odbywa się właśnie w formie partnerstw, które nawiązują także do społecznej odpowiedzialności organizacji.**

Ponieważ podejście oparte na SDGs znacznie poszerza zakres, skalę i głębokość partnerstw międzysektorowych, ważne są próby zrozumienia czynników, które wpływają na ich efektywność. Warto w tym celu wykorzystać doświadczenia z analiz partnerstw publiczno-prywatnych, które są najlepiej znane w państwach Unii Europejskiej. Partnerstwo publiczno-prywatne to „partycypacyjny mechanizm wyznaczania celów powiązany z partycypacyjną metodą ich realizacji” (J. Wygnański). Takie partnerstwo oznacza podjęcie formalnej współpracy pomiędzy przedstawicielami sektora publicznego i prywatnego, w celu realizacji (we wzajemnie korzystny sposób) zadań tradycyjnie wykonywanych przez sektor publiczny. Często partnerstwa publiczno-prywatne wskazują się jako przykład innowacji społecznej.

Partnerstwo międzysektorowe to dobrowolne, świadome i strategiczne przymierze podmiotów reprezentujących różne sektory, zawarte w celu realizacji dobra wspólnego. Jego istotą jest ścisła i przejrzysta współpraca partnerów publicznych, prywatnych, naukowych i obywatelskich we wspólnym celu, z zachowaniem odmienności i partykularnych interesów.

Aby podejście do realizacji SDGs oparte na partnerstwie międzysektorowym nie pozostało wyłącznie na poziomie deklaracji, potrzebne jest jasne, jednoznaczne i całościowe określenie procedur i oczekiwanych rezultatów, pozwalające dobrze zaplanować i zrealizować najważniejsze przedsięwzięcia związane z wyzwaniem 17 Celów. Proces kształtowania partnerstwa międzysektorowego można przedstawić następująco:

1. **Identyfikacja istotnych wyzwań** – przed jakimi wyzwaniami stoimy i które z nich są dla nas najważniejsze? Jak mają się one do zadań przedstawionych w Agendzie 2030?
2. **Definiowanie celów i form partnerstwa** – co chcemy osiągnąć? Jaka powinna być rola każdego z partnerów w realizacji celów?
3. **Tworzenie wartości wspólnej** – jak chcemy osiągnąć nasze cele? Jakich zasobów będziemy potrzebować? Jak maksymalizować wartość dla każdego z partnerów?
4. **Ocena skuteczności – rezultaty i wpływ** – skąd będziemy wiedzieć, że podjęte przez partnerów działania przynoszą wymierny wpływ (zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio) oraz rozwiązują zidentyfikowane wcześniej wyzwania?

Zazwyczaj różne podmioty prowadzą proces budowania partnerstw stopniowo, dojrzewając organizacyjnie i motywacyjnie, poszerzając liczbę interesariuszy, sektorów i zakres zagadnień, a także przechodząc na coraz wyższy szczebel partycypacji. Partnerstwa międzysektorowe są kluczowe dla wspólnego rozwiązania istotnych wyzwań społecznych. Umiejętne wykorzystywanie posiadanych zasobów – zarówno ludzkich, jak i materialnych – przyciąga nowe zasoby. Dla zachowania spójności ważne jest, by nie dopuszczać do rozdźwięku pomiędzy deklarowanymi intencjami, a rzeczywistymi efektami podejmowanych działań.

Wypracowano wiele instrumentów wspomagających zawiązywanie i funkcjonowanie partnerstw, w tym wspierających efektywność procesu włączania różnych grup interesariuszy, metody pomiaru efektywności, szczegółowe zasady udziału różnych grup interesariuszy jednocześnie, zasady dialogu międzysektorowego czy formalnego powoływania struktur organizacyjnych, składających się wyłącznie lub częściowo z interesariuszy. Warto z nich korzystać oraz czerpać z doświadczeń poprzedników.

Drabina partycypacji w partnerstwie międzysektorowym

Szczebel 5. Wspólne podejmowanie działań, w formalnie określonych warunkach, prowadzących do rozwiązywania istotnych wyzwań.

Szczebel 4. Współprzewództwo, wspólne podejmowanie decyzji, współdzielenie wybranych zasobów.

Szczebel 3. Słuchanie (badanie) potrzeb i oczekiwań różnych grup interesariuszy.

Szczebel 2. Prowadzenie konsultacji, dialogu, wymiany informacji.

Szczebel 1. Informowanie innych o tym, co my robimy dla poprawy sytuacji na świecie.

Artykuł po raz pierwszy pojawił się w publikacji Partnerstwo w praktyce. Przegląd działań, wydanej przez Kampanię 17 Celów w 2017 roku. Pełna treść dostępna [tutaj](#).

Z kim współpracować, aby lepiej promować i realizować Cele Zrównoważonego Rozwoju?

Bez względu na to, z jakim podmiotem uczelnia planuje zawrzeć partnerstwo, warto sprawdzić, jak zakres współpracy wiąże się z Celami Zrównoważonego Rozwoju, a następnie otwarcie komunikować postępy w realizacji zarówno samych działań, jak i SDGs. Choć partnerzy mogą mieć różne interesy, oczekiwania i plany oraz odgrywać inne role, wspólnym mianownikiem działań może stać się Agenda 2030.

Partnerstwo to także **współodpowiedzialność** za realizowane przedsięwzięcia. Należy zadbać o stworzenie środowiska, w którym wszyscy interesariusze będą mieć możliwość współpracy, zasady działania zostaną określone w transparentny sposób, a każdy z partnerów będzie czuł się ważną częścią współtworzonej całości.

1. Inne uczelnie

Wszystkie uczelnie – techniczne, humanistyczne, medyczne; z Polski, jak i z innych krajów – mierzą się z bardzo podobnymi wyzwaniami w zakresie realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju, które zawsze obejmują obszar kształcenia, badań oraz ładu organizacyjnego. Wymiana doświadczeń między uczelniami pozwoli na wzajemną inspirację, uczenie się na doświadczeniach innych oraz połączenie sił na rzecz realizacji wspólnych celów – i statutowych, i 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju!

DOBRA PRAKTYKA

Trzy belgijskie uczelnie: the Antwerp Management School, the Louvain School of Management oraz Uniwersytet w Antwerpii, co dwa lata (począwszy od 2018 roku) prowadzą krajowe badanie *SDG Barometer* na temat tego, jak belgijskie organizacje (m.in. przedsiębiorstwa, NGO oraz instytucje edukacyjne) stosują Cele Zrównoważonego Rozwoju w swoich działaniach. Raporty wskazują m.in. na zmiany w świadomości organizacji nt. SDGs, powody i bariery w integrowaniu Celów, czy na Cele uznawane za priorytetowe na poziomie lokalnym i krajowym. Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 26.

2. Samorządy lokalne

Samorządy lokalne uznaje się za jednego z kluczowych interesariuszy w procesie angażowania jak największego grona obywateli w działania związane z realizacją SDGs. Natomiast uczelnie mogą pochwalić się m.in. ogromnym zapleczem badawczym i eksperckim, z którego władze samorządowe mogą skorzystać. Współpraca między tymi podmiotami jest możliwa np. w obszarze popularyzacji nauki oraz zagadnień Agendy 2030, działań dla zrównoważonego rozwoju uczelni

DOBRA PRAKTYKA

W latach 2020-2023 Politechnika Gdańska, Politechnika w Turku (Finlandia) oraz Politechnika w Kownie (Litwa) prowadziły finansowany przez Unię Europejską projekt „Zrównoważone zarządzanie: narzędzia jutra” (ang. *Sustainable Management: Tools for Tomorrow, TOO4TO*). Celem projektu było podniesienie umiejętności, kompetencji i świadomości przyszłych managerów i pracowników w zakresie dostępnych narzędzi i metod zapewniających zrównoważone zarządzanie. Jednym z czterech głównych rezultatów tej inicjatywy było stworzenie dynamicznego banku materiałów, tj. przeglądu wymogów prawa, publikacji naukowych, najlepszych praktyk firm, narzędzi i raportów dotyczących jednego z siedmiu obszarów zrównoważonego rozwoju. Wszystkie materiały dostępne w bazie można filtrować po ich związkach z Celami Zrównoważonego Rozwoju. Więcej: [KLIK](#).

The Benefits of Artificial Intelligence for Energy Companies	2021	Artificial Intelligence and Sustainability	Best Practice in Industry		Komentarze (0)
How Bosch is connecting its business for the AIoT era	2021	Artificial Intelligence and Sustainability	Best Practice in Industry		Komentarze (0)
Porsche, Audi and Volkswagen use Artificial Intelligence to minimise sustainability risks	2021	Artificial Intelligence and Sustainability	Best Practice in Industry		Komentarze (0)
Four ways how AI technology can disrupt the industrial sector	2021	Artificial Intelligence and Sustainability	Best Practice in Industry		Komentarze (0)
Danone, Microsoft join forces for AI accelerator: 'The success of the food revolution will depend on data'	2020	Artificial Intelligence and Sustainability	Best Practice in Industry		Komentarze (0)

Zdj. 27.

i miasta lub gminy, zbierania i analizowania danych na temat realizacji SDGs czy przedsięwzięć społecznych, a także wykorzystania lokalnego potencjału w innych

obszarach będących przedmiotem współpracy. Warto pamiętać o tym, że samorząd może nawiązać porozumienie z uczelnią także wtedy, gdy żadna nie znajduje się na jego terenie.

DOBRA PRAKTYKA

Wspólnota Walencka (Hiszpania) stworzyła sojusz miast i uczelni, aby prowadzić kampanie uświadamiające na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju. Dodatkowo uniwersytety zostały zaangażowane w organizację otwartych wykładów na temat Agendy 2030, a także prace nad edukacyjnymi przewodnikami po SDGs dla decydentów. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

Akademia WSB w ramach działalności swojego Centrum Rozwoju Regionalnego podjęła współpracę m.in. z władzami Dąbrowy Górniczej i Siemianowic Śląskich, aby zaangażować społeczność akademicką w rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych, gospodarczych i środowiskowych. Pracownicy naukowcy i studenci wspierają miasta m.in. w prowadzeniu badań (w tym ankietowych i innych badań ilościowych), analizie dokumentów, czy tworzeniu strategii odpowiadających na wyzwania w zidentyfikowanych obszarach. Planowane jest rozszerzenie współpracy o kolejne samorządy, a także zwiększenie zaangażowania NGO i społeczności lokalnej. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

Władze regionu Wysp Kanaryjskich, w odpowiedzi na potrzebę kompleksowego podejścia do wyzwań związanych z realizacją zadań Agendy 2030, powołały Centrum Innowacji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju. Centrum ma łączyć najważniejszych interesariuszy 17 Celów, z kluczową rolą uczelni, dostarczających niezbędnej wiedzy pozostałym partnerom. Do zadań Centrum w 2023 roku należą m.in. promowanie współpracy z władzami lokalnymi, proponowanie nowych kierunków badań na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz rozpowszechnianie wiedzy na temat Agendy 2030 w regionie. Jednym z licznych przykładów podjętych działań jest stworzenie przez Uniwersytet La Laguna w lipcu 2023 roku praktycznego przewodnika nt. lokalizacji działań na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Więcej: [KLIK](#) i [KLIK](#).

Zdj. 28.

3. Rząd krajowy i administracja

Powiązanie priorytetów krajowych z lokalnymi działaniami jest niezwykle istotne dla realizacji Agendy 2030. Przekazywanie poszczególnym szczeblom administracji informacji o potrzebach i wyzwaniach, z którymi mierzą się uczelnie w ramach osiągnięcia SDGs, pozwala badać poziom realizacji Agendy 2030 oraz wpływać na planowane polityki i kierunki rozwoju całego kraju.

DOBRA PRAKTYKA

Przy polskim ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej działa Grupa robocza ds. społecznej odpowiedzialności uczelni, której pracom przewodniczy Rektor SGH prof. dr hab. Piotr Wachowiak. Wśród licznych rezultatów działalności Grupy warto wymienić katalogi dobrych praktyk uczelni (publikowane od 2019 roku), które uwzględniają ich wpływ na realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju, jak również opracowanie definicji społecznej odpowiedzialności uczelni. Więcej: [KLIK](#).

Zdj. 29.

DOBRA PRAKTYKA

Barometer SDG tworzony przez belgijskie uczelnie: the Antwerp Management School, the Louvain School of Management oraz Uniwersytet w Antwerpii, powstaje dzięki współpracy z Federalnym Instytutem Zrównoważonego Rozwoju – jednostce wspierającej belgijski rząd w przygotowaniu i egzekwowaniu decyzji politycznych związanych ze zrównoważonym rozwojem. Raport z 2022 roku stanowił znaczący wkład w dobrowolnym przeglądzie krajowego wdrażania Celów (ang. *Voluntary National Review*, VNR) zaprezentowanym przez Belgię podczas Forum Politycznego Wysokiego Szczebla ONZ w lipcu 2023 roku. Dla porównania VNR zaprezentowany w tym samym czasie przez Polskę nie uwzględniał perspektywy ani sukcesów w realizacji SDGs osiągniętych przez polskie uczelnie. Więcej: [KLIK](#).

4. Organizacje pozarządowe

Uczelnie mogą skutecznie współpracować z organizacjami pozarządowymi w celu realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju poprzez wymianę wiedzy, zasobów i ekspertyz. Dzięki tej współpracy uniwersytety mogą dostarczać NGO aktualne badania i analizy, które pomagają w lepszym zrozumieniu i rozwiązaniu problemów związanych ze zrównoważonym rozwojem, szczególnie w kontekście lokalnym. Wspólnie mogą tworzyć projekty edukacyjne, kampanie społeczne oraz inicjatywy informacyjne, propagując świadomość i angażując społeczność w działania na rzecz osiągnięcia Celów Zrównoważonego Rozwoju.

DOBRA PRAKTYKA

Uniwersytet w Northampton w Wielkiej Brytanii nawiązał liczne współpracy z organizacjami pozarządowymi (na szczeblu lokalnym, krajowym i międzynarodowym), których zadaniem jest wsparcie w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Przykłady partnerstw obejmują m.in. wsparcie lokalnego konsorcjum NGO w budowaniu zrównoważonego ekosystemu przedsiębiorstw społecznych, współtworzenie materiałów edukacyjnych o Agendzie 2030 czy wsparcie Ashoki (Międzynarodowej Organizacji Innowatorów Społecznych) w Polsce, w celu promowania wpływu na europejską społeczność uniwersytecką poprzez innowacje społeczne. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

Kanadyjski Uniwersytet Alberta współpracuje z NGO, aby zwiększyć wysiłki na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Partnerstwo przyjmuje różne formy, takie jak program wolontariatu studenckiego, program badawczy, rozwój zasobów edukacyjnych i ich promocja w trakcie wydarzeń. Przykładem wolontariatu studenckiego jest 3-miesięczny staż w zagranicznej organizacji pozarządowej związany z Celem 3., w którym mogą wziąć udział studenci wydziału Kinezylogii, Sportu i Rekreacji. Więcej: [KLIK](#).

DOBRA PRAKTYKA

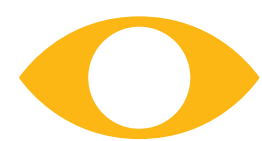
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie w 2019 roku został pierwszą polską uczelnią, która uzyskała tytuł „Uczelni przyjaznej dla sprawiedliwego handlu” w ramach międzynarodowego ruchu łączącego m.in. uczelnie, szkoły, miasta i NGO promujące sprawiedliwy handel i Cele Zrównoważonego Rozwoju. Było to możliwe dzięki bliskiej współpracy między uniwersytetem a Fundacją „Koalicja Sprawiedliwego Handlu” – Fairtrade Polska, która zaowocowała m.in. powołaniem zespołu ambasadorów budujących świadomość społeczności akademickiej nt. odpowiedzialnych zachowań konsumenckich wspierających SDGs. Fundacja zapewnia wykładowcom materiały edukacyjne oraz wsparcie merytoryczne przy organizacji wydarzeń. Więcej: [KLIK](#) i [KLIK](#).

5. Sektor prywatny

Współpraca uczelni z sektorem prywatnym, dzięki synergii umożliwiającej wykorzystanie wiedzy naukowej i innowacji praktyce, jest kluczowa dla realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Uniwersytety mogą dostarczać firmom nowe technologie czy wyszkolonych specjalistów, a firmy mogą dzielić się swoim praktycznym doświadczeniem i pomysłami na projekty badawcze.

Rola polskich uczelni w transferze wiedzy ESG

SGH

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, jako wiodąca polska uczelnia ekonomiczna, przykłada dużą wagę do społecznej odpowiedzialności oraz zrównoważonego rozwoju, zarówno w działalności edukacyjnej oraz naukowej, jak i w aktywności społecznej. Rosnące zainteresowanie obszarem ESG zarówno wśród pracowników, jak i studentów, jest konsekwencją coraz powszechniejszej świadomości współczesnych wyzwań.

Mówiąc o ESG w kontekście szkół wyższych nie sposób nie wspomnieć o Deklaracji Społecznej Odpowiedzialności Uczelni. Dokument potwierdza dobrowolne zaangażowanie się szkół wyższych w promowanie idei zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności w programach edukacyjnych, badaniach naukowych, ale także rozwiązaniach zarządczych i organizacyjnych uczelni. Trzeba wyraźnie podkreślić, że wszystkie dwanaście zasad Deklaracji Społecznej Odpowiedzialności Uczelni wprost nawiązuje do Celów Zrównoważonego Rozwoju, a ich stosowanie realnie przyczynia się do realizacji Agendy 2030 przez środowisko akademickie.

Nie można w tym momencie zapomnieć o dużych wyzwaniach, jakie stoją przed polskim biznesem w obszarze zrównoważonego rozwoju, a do których bardzo wiele podmiotów nie jest w ogóle przygotowanych. Po pierwsze należą do nich działania na rzecz neutralności klimatycznej. Nie dostrzegamy tego, że świat stoi na granicy destabilizacji gospodarczej, co ma ścisły związek z katastrofą klimatyczną. Jeśli nie będziemy w szybkim tempie zmierzać w kierunku neutralności klimatycznej, nie będziemy w stanie powstrzymać fatalnych skutków tego zjawiska. Drugim

wyzwaniem są nowe wytyczne Komisji Europejskiej dotyczące raportowania niefinansowego w zakresie kwestii ESG. Nieumiejętność zmierzenia danych ESG, nierzetelne raportowanie tych danych lub, co gorsza, brak raportowania, może negatywnie wpłynąć na prowadzenie działalności biznesowej w ramach łańcucha dostaw. Warto zatem, aby polski biznes już dziś odpowiedział sobie na pytanie, czy jest gotów zmierzyć się z tymi wyzwaniami.

Co zatem mogą zrobić szkoły wyższe, aby w realny sposób wesprzeć biznes i przyczynić się do poprawy sytuacji, a zarazem przeciwdziałać kryzysowi klimatycznemu i ekonomicznemu? Rola szkół wyższych jest o tyle istotna, że powinny one kształcić – a przede wszystkim kształtować – przyszłych liderów zmian, którzy będą posiadać wysokie kompetencje pozwalające na skuteczne rozwiązywanie kluczowych wyzwań w obszarze zrównoważonego rozwoju.

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie oraz Fundacja Instytut Studiów Wschodnich – organizator Forum Ekonomicznego zdecydowały się wspólnie odpowiedzieć na te wyzwania powołując Inicjatywę ESG. Inicjatywa skupia osoby, dla których wartości ESG stanowią kluczowy element prowadzenia działalności biznesowej oraz zaangażowania społecznego. Inicjatywa ESG pełni rolę rady zraszającej firmy, instytucje i świat nauki, wskazujące na wartości ESG jako oś prowadzenia działalności. Celem projektu jest stworzenie platformy do wymiany

wiedzy i doświadczeń w zakresie prowadzenia biznesu zgodnego z zasadami ESG. Działalność Inicjatywy ESG będzie miała systematyczny charakter, a jej wymiar roboczy będzie związany z ciągłym tworzeniem materiałów edukacyjnych, opracowań naukowych i zabieraniem głosu w debacie publicznej na temat kierunków zmian w obszarze zrównoważonego rozwoju. Partnerami Inicjatywy ESG będą podmioty posiadające kluczową rolę w formowaniu standardów i kreowaniu najlepszych praktyk w zakresie ESG.

Zdjęcia – lista źródeł

- Zdj. 1. <https://wsiz.edu.pl/wp-content/uploads/2022/07/Strategia-Zrownowazonego-Rozwoju-WSliZ-na-lata-2022-2024.pdf>
- Zdj. 2. <https://www.northampton.ac.uk/about-us/governance-and-management/management/sustainability/sustainable-development-goals/sdg10-reduced-inequalities/>
- Zdj. 3. <https://amu.edu.pl/wspolpraca/relacje-z-otoczeniem/akademia-zrownowazonego-rozwoju>
- Zdj. 4. <https://cdn.files.pg.edu.pl/main/DZJ/SDGS/Raport%20Zr%C3%B3wnowa%C5%BConego%20Rozwoju%20PG%202021-2022.pdf>
- Zdj. 5. <https://www.northampton.ac.uk/wp-content/uploads/2021/11/sustainable-development-goals-report-november-2021.pdf>
- Zdj. 6. <https://www.kozminski.edu.pl/sites/leon/files/files/STRATEGIA%20ZR%C3%93WNOWA%C5%BBONEJ%20TRANSFORMACJI%20%20PL.PDF>
- Zdj. 7. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zaproszenie-do-przystapienia-do-deklaracji-spoecznej-odpowiedzialnosci-uczelni>
- Zdj. 8. <https://www.flickr.com/photos/133051853@N05/46922386844/in/photostream/>
- Zdj. 9. <https://www.uv.es/uv-sostenibilitat/ca/universitat-societat/compromis-social/curs-ods-docencia.html>
- Zdj. 10. <https://inrs.ca/linrs/developpement-durable/objectifs-et-plan-d-action/>
- Zdj. 11. <https://wsiz.edu.pl/wp-content/uploads/2022/09/raportzr.pdf>
- Zdj. 12. https://p.lodz.pl/sites/default/files/2022-02/raport-zrownowazonego-rozwoju__0.pdf
- Zdj. 13. <https://international.iupui.edu/global-learning/iupui-sdgs/index.html>
- Zdj. 14. <https://fb.watch/mMwFNXT-WI/>
- Zdj. 15. <https://suriname.un.org/en/159171-launch-sdg-butterfly-mural-het-anton-de-kom-university-suriname-complex>
- Zdj. 16. i 17. <https://sdg.nuk.edu.tw/defaultEn.aspx>
- Zdj. 18. <https://czrug.ug.edu.pl/ocean-clean-up-kto-posprzata-po-kim-zrownowazona-turystyka-i-czyste-wody-nadzieja-na-lepsze-jutro/>
- Zdj. 19. <https://czrug.ug.edu.pl/programy/rozmowy-o-zrownowazonym-rozwoju/>
- Zdj. 20. <https://www.youtube.com/watch?v=7vpW40NgHEA&list=PLzaFzIY0F8iMJvYftIMMfwQMOEEQXKP5y&index=5>
- Zdj. 21. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=636769175141814&set=pb.100064262126745.-2207520000>
- Zdj. 22. <https://sdgactions.org/products/product-name-1>
- Zdj. 23. <https://www.sdgshighered.se/wp-content/uploads/sites/55/2018/12/home-1080x669-white-plate.jpg>
- Zdj. 24. <https://www.srsdo.cuhk.edu.hk/en-gb/sd/sdg-action-fund>
- Zdj. 25. <https://www.queensu.ca/research/features/art-research-2023-winners>

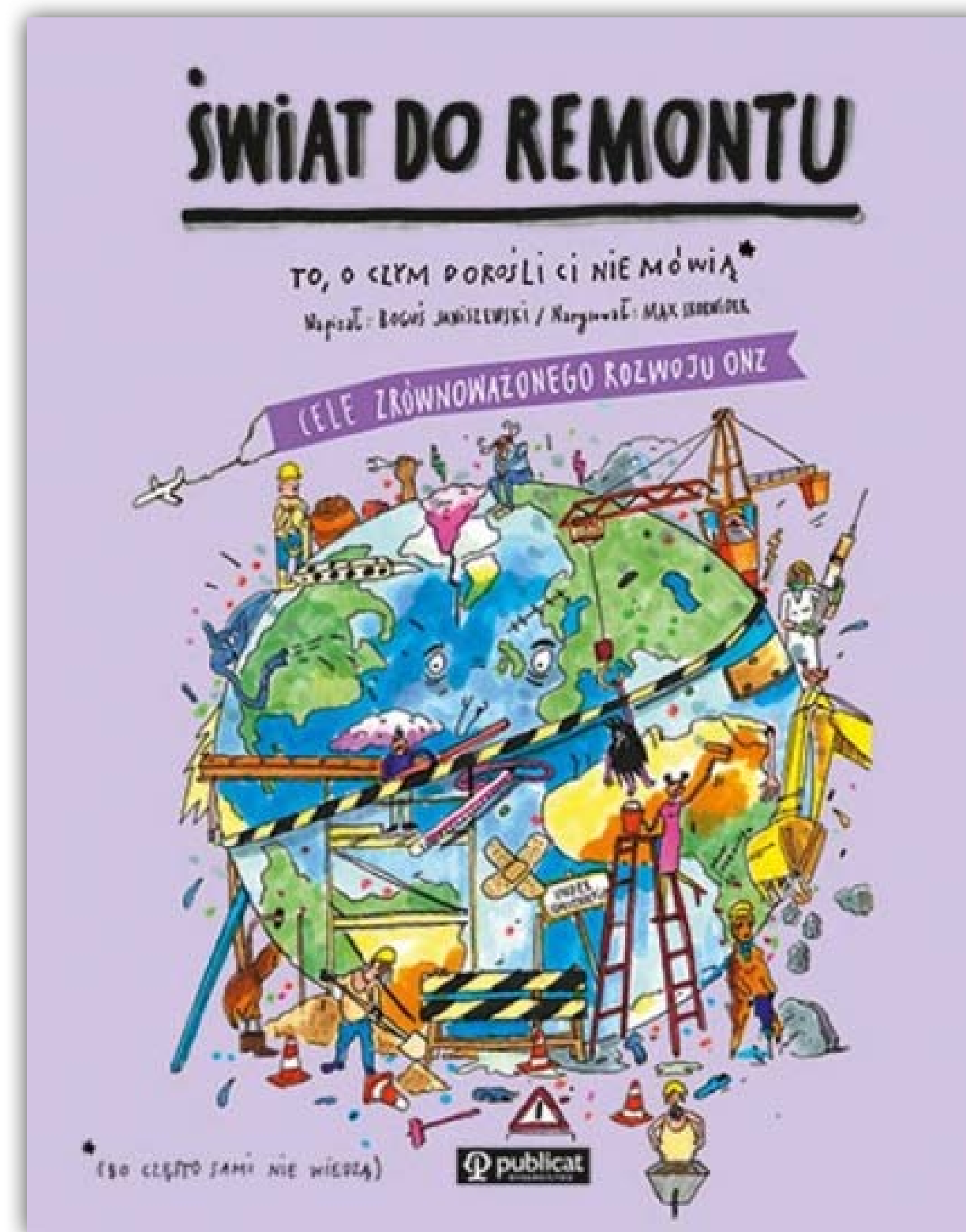

- Zdj. 26. <https://www.antwerpmanagementschool.be/en/research/sustainable-transformation/research-1/sdg-barometer-2022>
- Zdj. 27. <https://open.ktu.edu/mod/data/view.php?id=50&lang=pl>
- Zdj. 28. <https://www.gobiernodecanarias.org/agendacanaria2030/noticias-eventos/detalle/PUBLICADA-LA-VERSION-DIGITAL-DE-LA-AGENDA-DISCOMPLICADA/>
- Zdj. 29. <https://www.youtube.com/watch?v=lrQx9HTm7I4>

W serii *Inspirowników* ukazały się także:

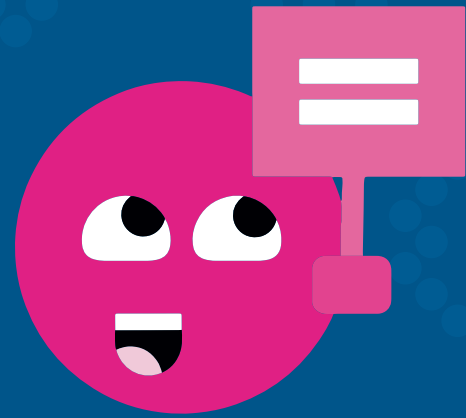

Pod patronatem Dobrych Celów:

W księgarniach dostępna jest już książka dla dzieci pod tytułem:

„Świat do remontu. Cele zrównoważonego rozwoju ONZ.”, wydana pod patronatem Dobrych Celów w ramach serii: „To, o czym dorośli Ci nie mówią”.

Wejdź na

www.dobrecele.pl

i zacznij realizować Cele Zrównoważonego Rozwoju.

Już dziś!

